

Matyu

Weng Amun Matyumbed

Wongkoon

Matyu Ye Buk Komo Dowad Wongkoon

Matyu ye kedmengkandi kuu ye weng kim-
ingkidan yaa Yesu Keresu kuu anam Yuudan yi
King andoon. Ke kwanoon kuu Yesu okad yiri wad
doboroon kuu Moses yoom profesidan yena yoom
God Ye Weng aumbed komo komo dakmenabiwen
korem kuu anam id keroon, Yesu yaa.

Ma kuu Yesu ye meeni kuu nub ine dabo-
knoka God ye karuwa nimaya kerime andi ye
wengiib, Yesu monoon ye awo awo awoya kuu
Dewidbed dobere monoon ye ambokab ande ko-
rokbi ye wengiib, nimakarub wene God ye oon-
imbon aom aomniwed Godbed oonok andi ye
wengiib kui. Kukuu Godbed Moses yoom pro-
fesidan yoom yaumbed kurin kurinbed kwamune
andé wongkoon kumbed Yesumbed ye doboroon
yaron arimbed God yaromkonombéd korokben-
doon.

Wongkoonman

Matyu kuu Yesu ye kedmengkandeendan wad
ayoob kuyaom kuu ye kuu maa. Yaningko maa
kuu Livai. Ibduruk kuu ye deme kuu Rom
gapman ye tak od bimaan. Kwane, Yesumbed
Pita Endru yoom Yems Yoon yoom boon kuye
yoman kuu Yesumbed Matyu nendoon. Kowe,
Yesu komo komo kamenaboon kuu Matyu ye

indobbed wedmoon kumbed Yesu bobnoone
 Godbed nenkoonoonbed ari kuu weeb 20yib
 areb dowan keruune keye buk kee wongkoon.
 Kowe wongkoon ye weeb kuu AD 53 areb o AD 57
 areb.

Korok Weng

1. Yesu Kuu King Dewid Ye Kambong Aombed
 Wooneen (sapta 1—2)
2. Yoon Baptaisman Yesu Ye Kiwaan Nekwoon
 (3:1-12)
3. Yesu Baptais Keroone Setenbed Mene Bi-
 ranande Kamoon (3:13—4:11)
4. Yesu Galeli Angka Yarebe Kedmengkandoon
 (4:12—14:12)
5. Yesu Galeli Koronde Ambibkin Yena Aom
 Yarebe Kedmengkandoon (14:13—17:21)
6. Yesu Galeli Angka Ika Wene Kedmengan-
 doon (17:22—18:35)
7. Yesu Galeli Koronde Yudea Aom Yarebe Ked-
 mengkandoon (sapta 19—20)
8. Burudandoon Ye Orokbon Arimingku Aom
 Komo Keroon (sapta 21—27)
9. Yesu Bobnoon Yirimbed Nenkoonoon (sapta
 28)

Yesu Ye Awoya Awoya Yiri

(Lk 3:23-38)

¹ Yesu Keresu ye awoya awoya yiri kei. Yesu
 Keresu kuu Dewid ye awo aman ari, King Dewid
 kuu Abraham ye awo aman ari. Aningko kei:

² Abraham kuu Aisek yambe,
 Aisek kuu Yekob yambe,
 Yekob kuu Yudayiib ye aagoroka yenayiib yi
 ambe,

- ³ Yuda kuu Peres yoom Seera yoom yi ambe,
yi ena kuu Tamar.
Peres kuu Hesron yambe,
Hesron kuu Rem yambe,
⁴ Rem kuu Aminadab yambe,
Aminadab kuu Nason yambe,
Nason kuu Salmon yambe,
⁵ Salmon kuu Boas yambe, Boas ye ena kuu
Rehab,
Boas kuu Obed yambe, Obed ye ena kuu Rut,
Obed kuu Yesi yambe,
⁶ Yesi kuu King Dewid yambe,
Dewid kuu Solomon yambe, Solomon ye ena kuu
Yuraiya yamban.
⁷ Solomon kuu Rehoboam yambe,
Rehoboam kuu Abidya yambe,
Abidya kuu Asa yambe,
⁸ Asa kuu Yehosafat yambe,
Yehosafat kuu Yehorem yambe,
Yehorem kuu Usaiya yambe,
⁹ Usaiya kuu Yotam yambe,
Yotam kuu Ahas yambe,
Ahas kuu Hese kaiya yambe,
¹⁰ Hese kaiya kuu Menase yambe,
Menase kuu Amon yambe,
Amon kuu Yosaiya yambe,
¹¹ Yosaiya kuu Yekonaiya yambe, Yekon-
aiya yoom ye aagoroka yoom kuu Babilon-
danbed mene ana nangbanekorib, Babilon
ambibkin angka benwiniwen.
¹² Amaan, Babilon angka benwiniwen ari kuu:
Yekonaiya kuu Siotio yambe,
Siotio kuu Serubabel yambe,

13 Serubabel kuu Abiud yambe,
Abiud kuu Elaiyakim yambe,
Elaiyakim kuu Aso yambe,

14 Aso kuu Sadok yambe,
Sadok kuu Akim yambe,
Akim kuu Eliud yambe,

15 Eliud kuu Eliesa yambe,
Eliesa kuu Mattan yambe,
Mattan kuu Yekob yambe,

16 Yekob kuu Yosef yambe,

Yosef yamban kuu Meri, yu yaambéd Yesu
wooneen kui. Ye yaa Keresu* andimaib kii.

17 Kekee ibduruk ye awoya Abraham
doboroonkob mene King Dewid kuu awoya
awoya 14iib. Angkon King Dewidbed
doboroonkob mene ari Babilondanbed
yeene benwiniwen yaron kwangkon awoya
awoya 14iib. Amaan angkon Babilon angka
benwiniwenbed mene ari Yesuyiib wooneen
kwangkon awoya awoya 14iib.

Yesu Keresu Wooneen

18 Kekee komo kere Yesu Keresu wooneen kuu
kei. Ye awaan Meri kuu Yosef ye wonong ande
boriwen, kumban yi ayoob awane dobirindo ye
niindem aom kumbed, Kingkin Karadmombéd
yu yaa menekore ye aromkonombed yu niin-
dem aom kuu dana ongmoon kowe, yu kuu oy-
oomiib keruune wedmiwen. 19 Yu karub Yosef
kuu God ye yorokmo karub kowe, nimakarub
wedangkambéd yu yaa karak konde domondi kuu

* **1:16:** Keresu andi ye weng id kuu “Godbed Kinoona
Monoonman”.

ye dowakenban. Kwani kowe, yembed meenoon kuu boruwen kuu iwari korondem ande kmoon.

²⁰ Kwanande kmoon kowe, Yariman ye engyumbed Yosef yaa mene kiyuum angkambed daanoon, “Yosef, Dewid ye awo ari yee! Meri kuu awane eb ambiwoom nenwene. Eb unaab, amborom kuu yu oyoomiib kereen kuu Kingkin Karadmombed yaromkonombed ongmoon. ²¹ Yu kuu karub dana woonanuun kowe, eb kuu yangingko kone Yesu† ande, amborom kuu yembed ye nimakarub yi ambarakmi ye kakman yaa kuu burudande bindaneen kowe.” andoon.

²² Kwanoon amborom kuu unyeman anuk yaa weng kuu Yarimanbed yedmoone ye profesi-man mene daande wongkoon kuu id anam kwamune dembe wonoon. ²³ Yembed daandoon kuu, “Wonong koyu karub maayiib angkindo kumbed oyoomiib kerenu karub dana woonanuuna yangingko Imanyuel andaniib.” andoon. Imanyuel ye weng id kuu “God nub yaa doreen” kui.

²⁴ Engyumbed kwanandoon kowe, Yosef demboon ye yondem kuu yaro komo Yarimanbed ye yaa daanoon kuu kwanoon, Meri awane yambiwoom nenwonoon, ye wonong keroon.

²⁵ Kumban ye kuu Meri yoom ma dabokne angkindo, kwane dobere wene ari yu karub dana kuu wooneen. Ye aningko Yesu ande kowoon.

2

Mindong Darobe Andangkanabidan Miniwen

† **1:21:** Yesu yangingko ye id kuu “Yarimanbed arewa yaa kuu burudande bindimaan”.

¹ Erod kuu Yuudan yi king kere doreen yaambed, Yesu kuu wooneen, Yudea ambibkin kambong Betlehem aombed. Yesu woonuuna, amaanbed mindong darobe andangkanabidan yena aron dembimaun angkambed Yerusalem aom miniwen. Menenib, taun kumaom doriibdan yaa dawuro kaamobiwen, ² “Dana woonekore Yuudan yi king keraneen kuu kuna yaambed doreen? Ye wooneen ye mindong diburuuna, kangka doruub kumbed wedmuwen. Wedmuwen kowe, nub mene wedmene ye yaa bumangkane kube yaningko kankoonandamuub.” andiwen.

³ Kwane, karub maambed King Erod yaa wene daanoone, wengamberekore kongendoon. Kongendoone, Yerusalem dan korem kuu uniwen.

⁴ Kwane, yembed yedmoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib, Yuudan yi amob kedmengkandidan yi korok korokiib korem nedbiwe kaamobendoon, “Kuna yaambed Godbed kinaneena mananeenman Keresu kuu woonanuun?” andoon. ⁵ Andoona, inande yedmiwen, “Ye kuu Yudea ambibkin kambong Betlehem aombed woonanuun. Profesianbed unyeman wongkoon kuu kei,

⁶ ‘Kambong Betlehem. Kub aombed Yudea ambibkin angka, kub kuu kambong embeng kumban,

taun maa maa yaa Yudea kumaom kuu korok miin darewoob keraneeb,

amborom kuu kub aombed King darewoob mananeen kowe,

ye kuu ne nimakarub Israeldan oonaneen.’
ande wongkoon.” andiwen.

⁷ Kwamunekoriwa, Yuudan yi korok korok kuu dakme dowan keriiwa, king Erod yedmoonkob karub maambed mindong darobe andangkanabidan yemyeb benmonoon. Benmonoona, king Erodiibmo nedbiiwa kaamobedoon, “Aron komo arimbed mindong kuu andowe wedmiwen?” andoone neman inandiwen. ⁸ Kwane yembed domonde birande yedmoon, “Yiib kambong Betlehem angka winime, wenenib korobe onmenmo yare dana kuu wedmibka, ika mene neyiib yedmewime. Mene yedmewibko, ne kangkon weneni ye yaa bumangkane kube yaningko kankoon.” andoon. ⁹ King Erod kwamune ye weng yi yaa daande domondoona winiwen.

Kwane yaro dore winiiwa, mindong aron dembimaun angkambed wedmiwen kuu angkon ika yaro yureen. Mindong kuu yi arinambo arimbed yure wene mene wedwiri dana angkeen arimbed mimyirimo dibere yureen kowe, ¹⁰ kubi darewoob kamiwen. ¹¹ Kwane ambiwoom awunenib, dana yoom yawaan Meri yoom wedmiwen. Kwane, yi korem bumangkanib korok ambokibenib dana yaa kube yaningko kankooniwen. Kwane, yi od yowoyiib bongmenabenib munob yiribman ye yaa bangkaniwen, od goldiib at nunung baeb amun yeman yaningko ferengkinsensiib muramura baeb amun yaningko meeryiib kwane bangkaniwen. ¹² Amnoom angkambed, Godbed menene kiyuum angkambed mindong darobe

andangkanabidan yaa yedmendoon, “Amob, yiib kuu king Erod yaa ika wanaib.” andoon. Kwanandoona, kiwaan maambed yi ambibkin angka ika winiwen.

Idyip Yiri Kirokmoniwēn

¹³ Kwamune mindong darobe andangkanabidan kuu winiwa, Yariman ye engyu Yosef yaa menene kiyuum angkambed daanoon, “Yeedere yaro danayiib yawaaniib be Idyip ambibkin yiri kombiri wene kuri dobere. Kwamune dobereewo nekambed yedmebdaniin kui. Kuri dobere, amborom kuu King Erodbed ye ana nangmidan yedmandamoona onmene dana kuu aye kowandamiib kii.” andoon.

¹⁴ Kowe, kuye amnoom Yosef yeedere yaro dore danayiib awaaniib be kombiri Idyip yiri andowe wonoon. ¹⁵ Kwamune King Erod bobnindo yaron kuyaambed, yi korem kuri Idyip aom doriib. Kowe, kurinbed Godbed ye profesiman yaa daanoone dakmoon kuu “Neka ne dana baandaane Idyip ambibkin aombed monoon.” andoon kuu anam id keroon.

¹⁶ Yosef ye danaya awaana be Idyip yiri wonoon ye yondem kuu, King Erod wedmoonka mindong andangkanabidan kuu ye yaa aadidme kiwaan maambed awanewande winiwen. Kwamuniwa, ye kuu norin miin darewoob wandoon kowe, ana nangmidan yedmoona kambong Betlehemiiib kambong kambong dia diayiib wenenib, karub dana korem yi weeb ayoob keriwēnbed kiri kuu korem yenbandiwe dukniwen. Mindong darobe andangkanabidanbed mindong kuu

weeb ayoob wedmuwen Erod yaa ande yedmiwen kowe, dana yi weeb kwamune yenbandime andoon. ¹⁷ Kwamune keroon kuu Godbed unyeman anak yaa daanoonkob profesiman Yere-maiyambed wongkoon kuu anam id keroon kuu kei.

¹⁸ “Yuudi ameng weng darewoob kambong Rama aom wengambiriwen.

Kukuu Rekselbed yuudi ameng weng darewoob kamuun, yu dana meed yi dowad.

Yu dowakenban kereen, karub yenambed nangkande mimyob kankubune yu yaa awandi kuu yiminban kereen, amborom kuu yu dana kuu down kowe.” kwane wongkoon.

Kambong Nasaret Yaa Ika Miniwen

¹⁹ Kwamune Yosef awene Idyip aom doriib yaa, King Erod kuu bobnoon. Bobnoona, God ye engyumbed Yosef yaa menene kiyuum angka daanoon, ²⁰ “Yeedere yaro dore, danayiib yawaaniib be ika Israel ambibkin ari be wene, amborom kuu karub kane kanembed dana ayande kamiibdan kuu yoworiwen kii.” andoon.

²¹ Kowe kwane, Yosef yeedere yaro dore, danayiib yawaaniib be ika Israel ambibkin ari wonoon.

²² Kumban Yosef mene wengamboroonka, Aakelius kuu awodki Erod ye yumbon kande Yudeadan yi korok kere doboroon kii andiwen. Ye wengamberekore, wene kuyaa dohiri kuu koronde unoon. Kwamune angkon kiyuum angkambed kuyaa dobaraab andoone wengamberekore, Yudea kuu awanewande Galeli ambibkin ari danayiib awaaniib be wene

23 kambong Nasaret aom dobiriwen kowe, anuk Godbed daandoonkob ye profesidanbed daandiwen kuu, ye kuu Nasaretman andaniib kii andoon kuu Yesu yaa anam id keroon.

3

Yoon Baptaismanbed Yesu Ye Kiwaan Nekwoon (Mk 1:1-8, Lk 3:1-18)

¹ Kwane, weeb yena dowan keruune, Yoon Baptaisman kuu wene Yudea ye amboon angka doberekore, baande daandimaan kuu, ² “Ambarakmi yaa koronde amonombime, amborom kuu Ewen Yarimanbed nimakarub yi korok kere ooni yaron dia menuun.” andimaan.

³ Unyeman anuk yaambéd profesiman yangko Aisaiyambéd weng maa yedmoon kuu Yoon yaa kuu kwane anam id keroon. Kwane yedmoon, “Karub maa kwane amboon angkambéd baande daandaneen kii.

‘Yariman mananeen ye kiwaan nekwime, ye kiwaan yorokmo ongmime.’” andoon.

⁴ Keye Yoon yebkad kuu kemo kimimbed ongmiwen* kumbéd derene, ye kobaiknong kuu dingkan kadbed boronimaan koborom yaa. Angkon kwamune ye animan kuu dura angka ye in okiib ediib kumbédmo animaan.

⁵ Kuye aron kuu Yerusalemdaniib Yudeadaniib ok Yooden yara yara doriibdaniib Yoon yaa wengamberem ande menebiwen. ⁶ Kuyaambéd yi ambarakmi korem God yaa mimyob kowe dakmekoriwa, ok Yooden yirimbed baptais

* **3:4:** Ye kuu profesiman Elaidya areb kemo kimimbed ongmi-maib yebkad derenimaan.

kerundoon. Kwane menebe wengambaraiwa baptais kerundaane winimo kamiwen.

⁷ Aron kwane kamiib aombed wedmoona, Yuudan yi Farisidaniib† Sedyusidaniib‡ kwane Yoon yaa miniwen. Miniwe wedmekore, yedmendoon, “Yiib kuu nemengkandidan, arud niin areb kii! Kanembed daandeenkob, God ye norina dabawa yiib ari menebandameen yaa kuu kombere wanandiwed? Komarewa kee?

⁸ Ambarakmi yaa koronde amonombi ye kerekmen yaambd awine amunmo kamime.

⁹ “Nub kuu Abraham ye awoya kowe butun kandaubban ande meenaib, amborom kuu Adam ongmi areb Godbed bot be Abraham ye awoya ongmenabi kuu yimin kowe. Kedi, yiib anam andi kuu Abraham ye anam andi arebban kowe, Abraham yaa weng kunduk kowoon kuu koronde yiib yaa butun kerundaneen kwangkong yimin. ¹⁰ Godbed wengyundanande meneen kuu at dengki ye karub menemoon areb. Kapakiib nande at ambokab yiri doreen. At kuu ayob id arewayiib keraneen kuu dengke be amot yiri kiradmaneen.

¹¹ “Ne kuu okbed nimakarub yaa baptais kerundaan kuu ambarakmi yaa koronde God yaa amonombi ye akmi yeman kui. Kumban karub maa ari mananeen kuu ye aningko kuu ambab ari, ne kuu yirimo. Kwane kowe, nembed

† **3:7:** Farisi kuu inamen mimodan. Yi meeni darewoob kuu God ye amowiib yi amowamob God ye amob yaambd ongmiweniib wengambere kwanime ande dakmimaib, Yuudan yaa. ‡ **3:7:** Sedyusi kuu inamen mimodan maa. Yi meeni darewoob kuu polotikiib Yuudan yi gapman korok keriyiib kui.

yambiwoom awunimaana ye yonkad biangke bi ye deme awini kuu yiminban. Yembed Kingkin Karadmoyiib amoyiib baptais kerundaneen. ¹² Yembed wiit yowiib awiib ari kirari yemaniib awine doreen kii, kwane kanwene wiit yob dabonmo ari beengkimbon arekore, beengkene be kirare yowiib awiib andokbe wenorekore, yob kuu yambiwoom be nongkobaneen kumban ab kuu amot kumbaanban yiri be kiraraneene denaniib, nimakarub amuniib nimakarub arewayiib andokbi ye dowad nekwoon kui.” andoon.

*Yesu Kuu Yoonbed Baptais Kerunoon
(Mk 1:9-11, Lk 3:21-22, Yn 1:29-34)*

¹³ Kuye yoman, Yesu kuu Galeli ambibkin domonde ok Yooden yiri wene Yoonbed baptais keruwok anded. ¹⁴ Kumban Yoonbed kebenande kamoon, “Ebbed ne baptais keruwaneeb kumbed yiminaa. Komarewa ne yaa baptais keruwok ande menewen?” ande kamoon.

¹⁵ Kumban Yesumbed neman yedmoon, “Kibireb kwamunaneeb kumbed yimin, nub yaa. Kukuu yorokmo inamen Godbed ongmenaboon korem anam id keru yeman kowe, kwane kame.” andoone, Yoonbed eyoka kwana andoon.

¹⁶ Kwane, Yesu yaa baptais kerunoone yaro demboone ambid kuu bengkeroone, kuyaa wedmoonka God ye Kingkinbed on arud wan kamenemoon areb kamenene Yesu ari diboroon. ¹⁷ Kwane ambid arimbed weng monoon, mene yedmoon, “Kekee ne Dana kii. Ye yaa ne mimyob dowaken darewoob kowaan. Ye yaa ne anam kubimain.” andoon.

4

Setenbed Yesu Yaa Komboon Kaamoboona
(Mk 1:12-13, Lk 4:1-13)

¹ Kwane, Yesu kuu Kingkin Karadmombed amboon angka nenwonoona. Ye kuu awad arewa yi korokbed komboon kaamobi ye dowad nenwonoona. ² Nenwonoone, Yesu kuu animan koronde aronki 40yib amnoom 40yib doboroon kowe, mungimo keroon.

³ Kuye yoman kwamune awad arewa yi korok mene komboon kaamobi ye dowad yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, bot kee yedmebko om keroko ane.” andoon.

⁴ Kumban Yesumbed inande yedmoon, “Yii, God Ye Weng wongkiwen kuu, ‘Nimakarub kuu animaniibmo ane dobaraibban, wadkeri yeman anam kuu Godbed komo dakmeen kwangkong wengambere dobaraniib kumbed yimin.’ ande wongkiwen.” andoon.

⁵ Kwanandoon kowe, awad arewa yi korok kuu Yesu nenwene God ye siti karadmo Yerusalem aom nande kurikuri boyambib darewoob aminim arimbed kowoona doboroon. ⁶ Kwane awad arewa yi korokbed yedmoon, “Eb kuu God ye Mingki keroka, ebka korongberenande kawene okad yiri kombere, amborom kuu God Ye Weng wongkiwen kuu,

‘Godbed ye engyus yedmaneena, yimbed eb yaa ongme oonebdaniib. Kwane yi dingkimbed eb awine kankoonaniwa, eb yon kuu bot arimbed wowaanban.’ ande wongkiwen.” andoon.

⁷ Kumban Yesumbed man yedmoon, “Kekamune angkon God Ye Weng wongkiwen kuu, ‘Yiib Yariman God yaa komboon kaamobaib.’ ande wongkiwen.” andoon.

⁸ Kwanandoon kowe, awad arewa yi korokbed Yesu nenwenene aangko ambab ari daanene kowoona doroona, ambibkin koremiib korok dareb dareb yi aromkonoyiib korokbenoon.

⁹ Korokbenekore Yesu yaa yedmoon, “Eb kuu ne yaa okad yiri bumangke ne dabderem aom dobere naningko kankoonaneeb kuu, korem komo komo wedmeeb kuu kabdaniina yi korok keraneeb kii.” andoon.

¹⁰ Kumban Yesumbed neman yedmoon, “Seten, koronde wene! Amborom kuu God Ye Weng aumbed wongkoon kuu, ‘Yiib Yariman God yaamo bumangkane yaningkomo kankoonenib, ye yaamo wengambere kwanembirime.’ ande wongkoon kui.” andoon.

¹¹ Kwane, awad arewa yi korok kuu koronde wonoone, engyus menenib Yesu yaa awanene ooniwen.

Yesu Andowe Weng Amun Daandenmo Yaroon

¹² Aron maa, Yesu wengamboroonka Yoon Baptaisman kuu awine kan wii aom kaaniwen kowe, Yesu kuu ika Galeli ambibkin ari wonoon.

¹³ Kambong Nasaret koronde wene Kapeenaum aom doroona, amyenimbon Sebulun yoom amyenimbon Naftalai yoom yi bidambib aom, bowan Galeli kebed yaa. ¹⁴ Kwane, komo komo profesiman Aisaiyambed wongkoon kuu anam kwamune id keroon. Ande wongkoon kuu

- 15 “Galelidan, amyenimbon Sebuluniib amyenimbon Naftalaiyiib kui.
Karamok wini ye kiwaan kuyiib, ok Yooden yara kuye okad kui.
Yuudan yoom ambibkin maa maadan yoom kui.
- 16 Yi kuu bobniyiib ambarakmiyiib ye kumun aombed doriib kuu
God ye nambiri darewoob kawure waroon kuu wedmiwen.” ande wongkoon.
- 17 Galeli ari wonoon kuye aron kuyaambes Yesu andowe God Ye Weng kee daandenmo yaron, “Yiib amonombime, amborom kuu Ewen Yari-manbed nimakarub yi korok kere ooni yaron kuu dia muneen kowe.” andoon.

*Ye Kedmengkandaneendan Ibduruk Boon
(Mk 1:14-20, Lk 5:1-11, Yn 1:35-42)*

18 Kwane, Yesu kuu bowan ok Galeli kebed angka yare mene oon bi karub wedmendoon, ayi ningki. Yi kuu oon bi ye men kamberenib oon bandiwed. Yi aningko kuu Saimon yaningko maa Pita yoom Endru yoom. 19 Wedmekore, yedmendoon, “Yiib kuu ne yoman minibko, oon bi areb Godiib yaa nimakarub bi ye kiwaan yiib yaa kedmengkanda.” andoon. 20 Andoone, erebnariyiibban yimbed oon bi ye men nongkobiwa, Yesu ye yoman kedmengkandok ande winiwen.

21 Kwane, kuyaambes wene ari angkon karub ayoob wedmendoon, ayi ningki, Yems yoom Yoon yoom. Yi kuu yi ambe Sebedi yoom oon bi motod aom oon bi ye men karangkane dibiib. Yi ayoob yaa kwangkon baande yedmendoona, 22 yi kwangkon erebnariyiibban yi ambeyiib oon bi

ye meniib motodiib koronde Yesu ye yoman kedmengkandok ande winiwen.

*Yesu Kuu God Yaromkonoyiib Kedmengkan-
doon*

²³ Kwane, Yesu kuu Galeli ambibkin aom dewenebe, Yuudan yi kurikuri ambiwoombed kedmengkandene, Godbed yi korok kere ooni ye weng amun daandenmo yarebene, nimakarub bob anikadiib maa maa korem ongmenaboon.

²⁴ Kwanoon ye weng kuu Siria ambibkin aom daande yareen. Weng kee daande yaraune, nimakarub bob anikad maa maa kandiwendaniib, niindem aom yewed darewoob kandiwendaniib, awad arewa ibnendiwendaniib, kot yimaundaniib, yona dingkia ida yidne wonoondaniib korem kwamune benmenebiuwe ongmenaboon. ²⁵ Kwane, kadaareb yemoon kuu ye akmok winiwen, Galeli ambibkindaniib, Dekapolis ambibkindaniib, Yerusalemdaniib, Yudea ambibkindaniib, ok Yooden yara doriibdaniib kwane ye akmok winiwen.

5

*Godbed Amun Amun Kerundimaan
(Lk 6:20-23)*

¹ Kwane, Yesumbed kadaareb menebiwen kuu wedmoonka, aangkombon ari ambabban kawenene dibeene, ye yoman winiwendan kuu yeyiib yaa wengamborok miniwen. ² Miniwa, Yesu andowe kedmengkandene yedmoon,

³ “Kane kane yi dohiri kankubune God ye daderem aom dobirimaib kuu Godbed amun kerundoon,

- amborom kuu Godbed Ewen arimbed yi yaa korok kere oonimaan kowe.
- 4 Kane kane yuudi ameng kamiib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yi mimyob kankubunaneen kowe.
- 5 Kane kane ingmiyiibban nangkemmo kame do-biriib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu okad korem yi yaa bangkandaneen kowe.
- 6 Kane kane yi dowaken darewoob kuu yorokmo do-biri kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu inamen yorokmo kee yi yaa bangkandaneena yiminmo keraniib kowe.
- 7 Kane kane yi yaa kuu karub maambed ambarakmoon yaa mimyob keene kakman kuu are nonondandaniib kuu Godbed amun kerundaneen,
amborom kuu Godbed yi yaa mimyob keene yi ambarakmi are nonondandaneen kowe.
- 8 Kane kane niindem aom kuu karadmo kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu yi kuu God ye kerebiri wene wedmenaniib kowe.
- 9 Kane kane wedyiri dobere wengangkimaib kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yiib kuu ne meed kii andaneen kowe.
- 10 Kane kane kuu God ye deme ambangkimaib kumbed karub yenambed yi kebeni ye dowad yewed konde yenbandiwen kuu Godbed amun kerundoon,
amborom kuu Godbed yi yaa korok kere oonimaan kowe.

11 “Yiib kuu ne deme nimakarub kowe, ne dowad karub yenambed yiib yaa amkidbandenib yewed konde yenbandenib kwane dudi weng wiribenib kamaniib kuu Godbed amun kerundaneen. ¹² Meenmembaraib, kubime, amborom kuu Godbed yiib yaa kakman darewoob Ewen arimbed nongkobaneen kowe. Meenmembaraib, kubime, amborom kuu anuk kurin kwangkon profesidan kuu kwamune yewed konde yendiwen kowe.” andoon.

Karamiib Nambiriyiib Yi Kuruweng

13 “Yiib kuu karam areb, okad karub korem yaa God ye weng amun ambod yeman. Kumban kwane karam ambod dowan keraneen kuu ikakman karam ambodiib kerok ande ongmaneen kuu yiminban. Kuku korem amunban kowe, bunangka kankorarunde nimakarub kwari dore bungki yeman keraniib.

14 “Yiib kuu nambiri areb, okaddan korem yaa ye nambiri kui. Kuu kwamune, siti aangko arimbed kuu biknindeban. ¹⁵ Kwane angkon nambiri nare kandune kabedbed nande ari dabunaanban. Dowan. Nambiri nare kandune wedangkambed nowaneenkob nimakarub korem ambiwoom doriib yaa nambaraneen. ¹⁶ Ibonmo kwamunene yiib amun kami kuu nambiri areb, kwangkon namborok nimakarub yaa. Yiib kwananiib kuu yi wedme yiib Ambe Ewen ari doreen yaa kubenib yaningko kankoonaniib.” andoon.

Amob Yaa Kedmengkandoon

¹⁷ Kwane, Yesu kadaareb yaa ika yedme daan-
doon, “Yiib ambarakme inamen arewa meen-
maib. Ne kuu mene Mosesbed God ye amob
wengambere wongkooniwa profesidan yi wengi-
iwa bongme benkirarundande minindo. Ne
kukuu amowiib wengiib dakme wongke kami-
wen kuu kan anam id keridowad manaan. ¹⁸ Yiib
yaa ke anam yedmendaan kei. Weng embeng
mana o weng wongki kuruwak mana kuu amob
yaambed ma biknaanban, kwane danganeenkob
wene kuye weng kundukiib profesi wengiib ko-
rem kuu anam id keraneen.

¹⁹ “Kane kanembed amob kembed
embeng mimo korondoan kumbed yenamo
kedmengkandaneen kuu, Godbed korok kere
oonimbon kuyaombed kuu yi aningko kuu kan
yiri nongkobaneen. Kumban, kane kanembed
God ye amob korem kuu anam ande nimakarub
yena yaa anam kedmengkandaniib kuu, Godbed
korok kere oonimbon kuyaombed kuu yi aningko
kuu kan ari nongkobaneen. ²⁰ Kwane, yiib yaa
ke yedmendaan kei, yiibka yiib yorokmo dohiri
kuu yiibbed Farisidan yoom Yuudan yi amob
kedmengkandidan yoom yi inamen burudande
darewoob keraniib kumbedmo Godbed korok
kere oonimbon aom awunaniib.” andoon.

Norin Wandī
(Lk 12:58-59)

²¹ “Yiib wengambiriwen kuu unyeman anuk
yaambed dakmoon kuu ‘Yiib kumkayiib o ku-
maniib yenbandaib. Kanembed kumkayiib o
kumaniib yenbandaneen kuu wengyunde dabab
darewoob konaneen.’ ande wongkoon.

²² “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed maa yaa norin wandaneen kuu, ye nenwananeene wengyundi ye korokbed dabab darewoob konaneen kuu yimin. Angkon kwane kanembed noriniib maa yaa eb kuu awon korok anamaa andaneen kuu, Suprim Kot yaa nenwananeene keye wengyundi ye korokbed dabab darewoob konaneen kuu yimin. Angkon kwane kanembed noriniib maa yaa eb kuu inameniibban anamaa andaneen kuu, kan kumbaanban yamotbon yiri koraraneen angkon yimin.

²³ “Kwane kowe, kanembed dingkan kanmenene aye nengkane agedmo kere baeb God yaa konande meneen kuyaambed meenoko maa yaambed eb dore ye dore dabawiib keroka, ²⁴ dingkan kuu kurikuri keru yeman bot wuubiwen dia yaa kiribende wene dabokne weng mimo ongmekored menene kurikuri boyambib darewoob yaa dingkan aye bot ari kowe nengkane agedmo kere baeb God yaa koni. Kwananeeb kumbed yimin.

²⁵ “Kanembed eb nenwene kangdod weng dakmandameen kuu kudin kirodmo weng ongmekorewed, weng kuu kiwaan yaa ye yoom weniib yaa kumbed ongmenmo wene. Ma kwanaabban kuu eb kandune wengyundi ye karub kona neena kumbed kandune wii ye korok konaneena, yembed kandune eb kuu wii aom kaananeen. ²⁶ Nembed eb yaa ke anam yedmebdaan kei, eb kirod yeedaraabban, kwane dobereneb od murubkob yeenbon kuu kowewed yimin.

Nenem Ye Inamen

²⁷ “Yiib wengambiriwen kuu ‘Nenem kamaib.’ ande wongkoon, God Ye Weng aombed.

²⁸ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed wonong wedmende ye dowaken ambarakma ande meenaneen kuu dowan kii, ye inamen aombed wonong kuu nenem kamoon kii.

²⁹ “Kwane kowe, eb wiwi yaa ye indobbed nemengkabdoko ambarakmebka, awine biangkan korare. Kwane, eb id dungkunmo kankoraraneeb kuu arewa kumban, eb id kumundin kande kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu miin arewa anam. ³⁰ Kwane, eb dingki wiwi yaambed nemengkabdoko ambarakmebka, nare kankorare. Kwane, eb id dungkunmo kankoraraneeb kuu arewa kumban, eb id kumundin kande kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu miin arewa anam.

Wonong Dankorari

³¹ “Kekamune God Ye Weng aombed yedmoon kuu, ‘Karub kanembed kwamune ye wonong dankoraroka ye kuu yu yaa dankorari ye kerekiib wane kankondaneen kumbed yimin.’ ande wongkoon.

³² “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed ye wonong ogood dankoraneen kuu yiminban. Ma, yumbed nenem kameen kumbedmo dankorari kuu yimin, ogood dankorari kuu ye ambarakmi, yu kuu nenem wonong keranuun kowe. Kwamune angkon wonong kee karub maambed awananeen kuu ye nenem kami ye karub keraneen.

Wiim Aangke Amob Ongmi

³³ “Yiib wengambiriwen kuu nimakarub unyeman anuk yirimbed dobiriwen yaa God Ye Weng aombed dakmoon kuu, ‘Yiibbed wiim aangke amob ongmiwen kuu ika yiibkareb domokbaib’, kumban ‘Yariman ye dowad ongmiwen kuu kwamune oone awinime.’ ande wongkoon.

³⁴ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wiim aangke amob ongmaib, no weng kunduk dakmime. Kowe kwamune Ewen yaningko kowe amob ongmaib, kukuu God ye oonimbon kowe. ³⁵ Kwane, kan okad yiri yaningko yaambéd amob ongmaib. Okad yiri kwangkon God yeman kowe. Angkon Yerusalem yaningko kowe amob ongmaib, kukuu King Darewoob Arimbed ye siti kowe. ³⁶ Kwamune kande eb korok yaambéd kowene amob ongmaib, amborom kuu ebkareb ma eb awung kuu ongmaawa kuukmo kere binmo kere kamindeban kowe.

³⁷ “Kwana kowe, dowakeniib kuu no ee ande, o dowakeniibban kuu no yii ande kamime. Maa kee burudande dakmaneen kuu anam awad arewa yi korok yaambéd inamen kande dakmaneen kii.

Neman Kakman Inandi

³⁸ “Yiib wengambiriwen kuu, ‘Karub kanembed karub maa ye indob biangkandoka neman ye indob kwangkon biangkandi yeman, ma ningkambo domokboka neman kwangkon ye ningkambo domokbi yeman.’ andimaib.

³⁹ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, kanembed yiib yaa ambarakmoon kuu neman kakman inandaib. Kwane, kanembed eb angkatom yaa yakdaroka, angkarayiib kwane konebko wowok. ⁴⁰ Kwane, kanembed eb awine

kanwene kangdod kerubdene ebkad korok ari kuu nan kandandamoka, eb yuruk ebkad kuyiib konebko kwamune nandok. ⁴¹ Kwane, kanembed eb yaa dabawiib ye barang kee kanwene bid mimo domokbe angkarambed kowe ne yoom wenem andoka, kwane kanwene ye yoom yare bid ayoob domangke angkarambed kowe.

⁴² “Kanembed yiribman maawe ande kaamonoka, kone. Kwane, kanembed eb yaa yiribman maa dungkum kerandamaan kii andoka, koronde angkurom korokbenaab.

Bondan Yaa Mimyob Keendi

(Lk 6:27-36)

⁴³ “Yiib wengambiriwen kuu, ‘Yiib dia doriibdan yaa mimyob keendime’, ma ‘Yiib bondan yaa kuu arud wandime.’ andimaib.

⁴⁴ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, yiib bondan yaa mimyob dowaken keendenib yiib yaa yewed konde yenbandiibdan yaa kwangkon kurikuriyiib kamime. ⁴⁵ Yiib kwananiib kumbed yiib Ambe Ewen ari doreen ye dana meed keraniib. Yembed aron yedmoona yurenu amundaniib arewadaniib korem yaa yure kowimaun, am kwangkon kwane yedmaana yorokmodaniib arewadaniib yaa minimaun.

⁴⁶ “Kwane, yiib yaa mimyob dowaken kerundiibdan yaamo mimyob dowaken kerundimaib kuu God ye kakmaniiwoo? Dowan! Arewadaniwa tak od bimaibdaniwa kwangkon kwamimaib kii! ⁴⁷ Yiib kuu kwamune yiib angkodmia yaamo kubendi weng kamiib kuu arewadan yi inamen burudandiwenoo? Dowan! Kwane, God yaa anam andindodan kwangkon kwamimaib kii!

⁴⁸ “Kwani kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen ye God kuu demkoronmo, kwamune areb kuu yiib kuu demkoronmo dobirime.” andoon.

6

Maa Yaa Koni

¹ Kwane, Yesumbed nimakarub yemoon nedbiwendan yaa ika daandoon, “Yiibkaadkerime. Yiibbed kurikuriyiib amun kamiyiib kamboknondan yaa bangkandiyiib kamaniib kuu yimin, kumban nimakarub yi kiringkono arimbed yiibbed kwananiib yi wedmi ye dowad kamaib. Yiib kwamaniib kuu yiib Ambe Ewen ari doreen yaambad kuu ye kakman kandaibban.

² Aadidmidan yenambad kurikuri ambiwoomiib kambong wedyayiib kuyaa wene nub aningko darewoob kerandiwed kuu kamboknondan yaa bangkandimaib, kibi kan komkanmo yarebe dakmenmo dewenebemoon areb. Yiib kuu kwamune kamaib. Kowe, nembad yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad kirimbed korem kuu kandiwen kii, dowan.

³ “Kumban kamboknon karub yaa konande kameeb yaron kuu ebbad maa yaa kuye dowad dakmaab. ⁴ Kowe, eb kuu yeka yemyebbed bangkane. Kwane, eb Ambe Godbed komo yemyeb kamewen kuu wedmoon kowe, deme yemyeb awinewen kuye kakman kumbad kabda-neen.” andoon.

Kurikuri Kami (Lk 11:1-4)

⁵ Kwane, Yesumbed ika dakmoon, “Aadidmidan yenambed yi dowaken darewoob kuu kurikuri ambiwoomiib kambong wedyayiib kuyaa wene dembe nub yaa wedmime andiwed kurikuri kamimaib. Yiib kuu kwamune kamaib. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad kirimbed korem kuu kandiwen kii, dowan.

⁶ “Kumban eb kurikuri kerebka, eb ambib wad-narimbon aom awune ambongko kebenekore, eb Ambe, wedmimokban ye God kui, ye yaamo kurikuri kere. Kwane, eb Ambe Godbed komo yemyeb kamewen kuu wedmoon kowe, komo deme yemyeb awinewen kuu ye kakman kumbed kabdaneen.

⁷ “God yaa anam andindodan yi kurikuri dakmimaib kuu ogood weng yemoon idiibban kwamune ika ika dakmimaib. Yimbed meeni kuu weng yemoon God yaa daanuub kowe, anam amun wengaan andimaib. Kumban yiib kurikuri kuu kwamune kamaib. ⁸ Yiib kuu yi areb keraib, amborom kuu yiib Ambe God kuu yiib yaa komo dowan keroon kuu yedin ye wedme yekaad-keroon, komo weng ye yaa kaamonandameeb kuu. ⁹ Kowe, kekamuni ye kurikuri wengbed dakmime,

‘Nub Ambe Ewen ari dibeeb,
ewaningko kuu karadmo ande kankoonuub.

¹⁰ Ebbed korok kere ooni yeman kuu munuk,
eb dowakenmo yaambbed korem kwanok,

Ewen ari kwanimaib areb okad kiri kwamune kamimamok.

¹¹ Kibikee nub dobiri ye animan kuu bangkandembere.

¹² Kaneyambed nub yaa ambarakmiwen kuu are nonondanduwen areb kuu, kwamune ebbed nub ambarakmi yaa kuu are nonondandunde.

¹³ Kwane, ambarakmaniib dee andi ye kiwaan ari nub ben nongkobaab.

No kwane awad arewambed nub yaa manaan ye dowad kuu nub benkoobe.’

kwane andime. ¹⁴ Kwane, yenambed eb yaa ambarakmiwen kuu are nonondandaneeb kuu eb Ambe God Ewen ari dibeen kwangkong eb ambarakmi kuu are nonondandaneen. ¹⁵ Ma, kwamune yenambed eb yaa ambarakmiwen kuu are nonondandokban keraneeb kuu, eb Ambe God kwangkong eb ambarakmi yaa kuu are nonondandaanban.

Animan Koronde God Yaa Meenimo Kami

¹⁶ “Aadidmidan yenambed animan koronde God yaa meenimo kamimaib yaron kuu yi kara karub yenambed wedmendi ye dowad kuu okambimokban angkon murubia kubiyiibban kami-maib kui. Yiib kuu kwamune kamaib. Nembéd yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yi kwamiib ye kakman kuu okad yirimbed korem kuu kandiwen kii, dowan.

¹⁷ “Kumban yiibbed animan koronde God yaa meenimo kami yaron kuu yiib murubia ari okambene yiib awung debime. ¹⁸ Kwaniwed karub yena kuu yiibbed animan koronde God yaa meenimo kamiib kuu kaadkerimban, kumban yiib Ambe, wedmindeban ye God kui, yembedmo yemyeb kami kuu wedmimaan. Kwamuniwed

yiib Ambe Godbed yemyeb ye yaamo kwaniwen ye kakman kuu kondaneen.

Ewen Ari Odamod Nongkobime

¹⁹ “Kwamunenib yiibkarebmo okad kiri keembed odamod benib amukmo amukmo kambaraib, amborom kuu bebeda kimkima kemengkoda dore wene anene monmaraniiwa yid bidanbed aande monmare dawuro baniiwa kamaniib kii.

²⁰ “Kwane, Ewen arimbed yiib odamod kuu nongkobime, bebeda kemengkoda doraane monmarene yid bidanbed yid baibban. ²¹ Eb odamoda yiribmana kunaya dibaraneen kuu ewiib kuumoom kowaneen.

²² “Indob kuu eb id kumundin ye nambiri kii. Ma, eb indob amunmo keraneen kuu eb id kumundin aom nambirimo keraneen. ²³ Ma, kwamune eb indob arewa keraneen kuu eb id kumundin kumunmo keraneen. Kowe eb niindem aom angkeen kuu korem kumunmo keraneen kuu korem miin kumun darewoob kere wedmindeban keraneen kii.

²⁴ “Karub mimo kumbed yariman maa ye deme kumundin awine yariman maa ye deme kumundin awine kamindeban. No ma koronde kongenekore, korondene maamo kube kone amun amunmo kamaneen. Yiib kuu God kuu yiib yariman kerene angkon od kuu yiib yariman kerene kamindeban.

Dabawiib Meenmaib
(Lk 12:22-31)

²⁵ “Kuu kwamune kowe, yiib yaa ke yedmen-daan kei, yiib wadkeri ye dowad komo oka animankambed ananiin kee ande meenmembaraib,

nub id yaa kuu komombed derene borone kamanuub kee ande meenmembaraib. Wadkeri yaa ambangki ye deme kuu yemoon, animanmomban. Angkon id yaa ooni ye deme kuu ebkadmomban.

²⁶ “Ayari on yaa meenime. Yi kuu yikareb animan kab arume wande ambiwoom amaan yeman amukmo nongkobe kamimokban, kumban yiyib Ambe Ewen ari doreen kumbed bangkandembirimaan. Godbed meenimaan kuu yi kuu barang embeng, yiyib kuu barang darewoob. ²⁷ Karub kanembed kwamune meenmembaraneen kumbed kwane aron awa mimo kande ye wadkeri yaa daboknaneenoo? Dowan!

²⁸ “Ma, komande yiyib ebkad ye dowad meenmembirimaib? Kekamune nong wuung amuniib are weneen kuu meenime. Yi kuu yikareb ma deme awinimokban kerene yi ebkad ma ong-mimokban. ²⁹ Kumban nembed yiyib yaa ke yed-mendaan kei, King Solomon odamodiib yiribman yewud ye karub kuu nong wuung ye manimanandeb areb inwarindo. ³⁰ Kereka nong wuunga kuu barang embengmo God yaa kowe, yi kuu kibikmo yeedere awari dene dowan kerimaan, kuned Godbed ongmaankob wuung kuu manimanandewiyib kerimaan. Kumban yiyib kuu barang korem miin amun yeman God yaa kowe, komandiwed yiyib kuu ebkad yaa meenmimaib? Godbed yiyib yaa bangkandimaan ee! Yiyib anam andi kuu embengmo kii!

³¹ “Kowe, meenmembaraib. Kwamune komo animanbed ananuub o komo okbed ananuub

o ebkad kunambed be inwaranuub ande kamaib. ³² Kwane, Godiibbandan kuu yiribman kee kwane nindorokiibbed kerekanmo yarembir-imaib, kumban yiib meeni yiribman keyaa kuu yiib Ambe God yedin yekaadkeron ³³ kowe, ibduruk kuu Godbed yiib korok kere ooni ye inameniib ye yorokmo dobiri ye inameniib onme kamiwed. Kwamaniib kuu yiribman kee kuu kwamune Godbed yiib yaa bangkandaneen. ³⁴ Kwane kowe, kibikbed awari komo keraneen ye dowad kuu meenmaib. Awari komo keraneen ye meenmi kuu yeka awari yeman. Awari ye dabawiib kibik ye dabawiib daboknaib. Yeka yeka kerok.

7

Karub Yena Yaa Wengyundi (Lk 6:37-42)

¹ “Yena yaa wengyundaab, wengyundaneeb kuu eb kwangkön Godbed nen wengyundaneen, ² amborom kuu yena yaa eb wengyundi areb kuu eb kwangkön Godbed nen wengyundaneen. Kwane, ebbed yena yaa kumunkingkimaab ye at kumbed kandene eb yaa kumunkinaneen.

³ “Komandewed angkodmi ye indob aom at mon embeng kuu wedme meene doreeb, kumban eb indob aom at kuruk darewoob kuu ebbed meenimokban? ⁴ Kedi, eb indob aom kuu at kuruk darewoob kwane angkeen kowe, komandewed eb angkodmi yaa yedmenaneeb, ‘Korondeewo nembéd at mon eb indob aom kuu kankorara.’ andaneeb? ⁵ Eb kuu aadidmi ye karub kii! Ibduruk kuu at kuruk eb indob aom kudin kankorarekoreb,

wedmi yimin keraneen kumbed korobe wedmewed eb angkodmi ye indob aom at mon kuu kankoraneeb.

⁶ “Kwane, komo kuu God ye karadmo yeman kuu kande wabkaddan yaa kondaab, kwananeeb kuu yi kuu wabkad anon areb kowe yimbed amonombesare ewiib kankowe ene bunganiib. Kwane, God ye odamod awinewen kuu kande wabkaddan yaa koraraab, kwamunaneeb kuu yi kuu wabkad awon areb kowe animari dore bunganiwe kan yon dowood yeman keraneen.

Kurikuri Ye Inamen
(Lk 11:9-13)

⁷ “Kawe ande kaamone. Kaamonaneeb kuu Godbed kankabdaneen. Onme. Onmaneeb kuu Godbed korokbebdaneene wedmaneeb. Ambongko yaa wangke. Wangkaneeb kuu Godbed eb yaa nandaneen. ⁸ Kedi, kanembed God yaa kawe ande kaamobaneen kuu ye yaa kondaneen. Kanembed onmaneen kuu Godbed korokbenaneene wedmaneen. Kanembed ambongko yaa wangkaneen kuu Godbed ye yaa nandaneen.

⁹ “Yiib aom kumbed kane ye danambéd om ande kaamonaneen kuu koronde botbed kankonaneenoo? ¹⁰ Kane ye danambéd okyiri oon ande kaamonaneen kuu koronde niindokbed kankonaneenoo? ¹¹ Kwane, yiib kuu arewadan kumban, kwamune yiib dana yaa munob bangkandi amun benbangkandi kuu yiibkaad kowe, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu yiib inamen burudandene, kane kanembed ye yaa kaamonaniib kuu munob bangkandi amun amun yeman bangkandaneen.

¹² “Eb dowaken karub maambéd eb yaa komo kami areb kuu ebbéd ye yaa kwangkon kwane

kame. Weng kee God ye amowiib profesidan yi wengiib korem yi inamen kui.

Ambongko Embengiib Darewoowiib

¹³ “Ambongko embeng kumbed dawuro wene, amborom kuu kumbaanban yamotbon ye kiwaan kuu ambongko darewoowiib kowe. Kiwaan yir- imbonmo kee nimakarub yemoon kuu wenebiib.

¹⁴ Kumban wadkeri ye kiwaan kuu ambongko embengiib. Kiwaan yobdood kee nimakarub yemoonbanmo wedmo wenebiib.

Ayiib Ye Yowiib

(Lk 6:43-45)

¹⁵ “Kaadkerime. Kwamunene dudi god yi profesidan yaro menebaniib kii. Yi kuu sibi yi akmi areb kuu inamen amuniib areb yiib yaa mananiib kii. Kumban anam kuu, yi niindem aom kuu arud dura anon areb kii.

¹⁶ “Kumban, yi kami kuu at yob komarewa iraneen areb kumbed wedmende yiibkaadkeraniib. Ma, karub kuu nongyikdem aom kumbed ayob amun ani yeman bimaib dee, yedob kuu yiri- wad arimbed bimaib dee? ¹⁷ Kekamune at amun korem kuu at yob amunmo iraneen, kumban at arewa kuu yob kwangkon arewamo iraneen.

¹⁸ At amun kuu yob arewa dibaraanban, at arewa kuu yob amun dibaraanban kii. ¹⁹ At korem kum- nambed yob amun diborokban kuu nanmaneena kuburaneena be amot yiri nengkaneen. ²⁰ Kowe,

at yob yaambad at amun dee arewa dee wed- mendaneeb areb, kwangkon nimakarub yi kami yaambad inamen amun dee arewa dee wedma- neeb.

²¹ “Nimakarub korem ne yaa ‘Yariman Yari-man’ ande kamiib kuu Godbed oonimbon aom awunaibban, kwamune yeka Nambe Ewen ari doreen kuye dowaken deme anammo awinoon-man kumbed kuyaom awunaneen. ²² Wengyundi yaron arimbed, nimakarub yemoon daawaniib, ‘Ne Yariman ee! Eb aromkono yaambbed eb weng amun ben dakmenub awad arewa yedme yenburenub God yaromkono wedmi yeman yemoon kamuwen kii.’ andaniib, ²³ kumban ne weng dianmoyiib yedmendaniin, ‘Yiib kuu ne nimakarubban, ne yaa koronde winime, yiib kuu ne amob domabangke ambarakmembirimaib kowe.’ andaniin.

Inamen Amuniib Inamen Arewayiiib
(Lk 6:46-49)

²⁴ “Kwane kowe, kane kanembed ne weng kee wengamberekore kankowe awinaniib kuu, yi korem kuu inamen kangdom meenimaan ye karub yambib kuu okad kamkonombon bot areb arimbed yenboon areb. ²⁵ Kwane, am darewoob meneboona ok derebuuna nuub kenambun mene ambib nan yoboan kumban, ambib kuu okad kamkono arimbed arumoon kowe, nan monmarindo dobureen.

²⁶ “Kumban, kane kanembed ne weng kee wengamberekoriwa kwamune kankowe awinokban keraniib kuu, yi korem kuu inameniibban karub yambib kubuk arimbed yenboon areb. ²⁷ Kwane, am darewoob meneboona ok derebuuna nuub kenambun mene ambib nan yobene nan monmaroona kankawene kuweng darewoowiib korem monmareen.” andoon.

Yesu Ye Kedmengkandi

²⁸ Yesu weng kee dakme dowan keroona, nimakarub korem kuu ye kedmengkandi yaa binangkiwen, ²⁹ amborom kuu ye kedmengkandi kuu arimbed God yaromkonoyiibbed kedmengkandemoon areb, Yuudan yi amob oone kedmengkandidan arebban.

8

Kaningki Bowiib Ye Karub (Mk 1:40-45, Lk 5:12-14)

¹ Kwane, Yesu kuu aangko kaad angkambed kuburoona kadaareb yemoon ye yoman kerenemo winiwen. ² Kaningki bowiib ye karub kwangkong menene Yesu ye murubia ari dangbodin bumangke yedmoon, “Yariman, eb dowakeniib keroka ebbed ongmewebko amun kere ne karub yaa ika dabokna.” andoon.

³ Kwane, Yesumbed ye dingki yirene karub yaa angkoronene yedmoon, “Ee, ne dowaken keraan ee. Kwane amun kerok.” andoone kirodmo ye kaningki bob kuu amun keroon. ⁴ Kwane, Yesumbed karub yaa yedmenoon, “Wengaawoo? Eb wenenduneb karub yena yaa dakmenmo yaraab. Kumban ebka wene eb id kuu God dore Yuudan dore wedyiri ye karub yaamo wene korokbene. Kwane, kaningki bob aroon ye amob Mosesbed yedme kowoon kuu kwane dingkan nengkebko agedmo keroko God yaa baeb kone. Kwananeeb kuu eb yaa komarewa keroon kuu yi yaa anam kwanoon ye dowad kowe, kwane.” andoon.

*Romdan Yi Ana Nangmi Korok Ye Anam Andi
(Lk 7:1-10)*

⁵ Kwane, Yesu kuu taun Kapeenaum aom aomnoona, Romdan yi ana nangmi korok maa menene Yesu yaa yedmako awawok anded ⁶kwane yedmoon, “Yariman, ne deme karub kuu yona dingkia ida yidne wonoona durud yewed miin arewayiib ambiwoom angkeen kii.” andoon.

⁷ Andoone, Yesumbed ye yaa yedmoon, “Ee, nembed wene ongmaniin.” andoon.

⁸ Rommanbed inande yedmoon, “Yariman, ewaningko kuu ari, ne kuu yirimo kowe, ne kuu yiminban, eb nende nambiwoom wini kuu. Kowe kwamune no wengmo yedmebko ne deme karub kuu amun kerok. ⁹ Ne kangkon ne korokbed deme kawiwon yi dabderem aombed doriin, kwane angkon ana nangmi karub yena kuu ne dabderem aom doriib. Nembed yedmeni kuu wene andaina kuu wene, kee mene andaina kee mene. Ne dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub yaa kee awine andaina kuu awinimaan kamimaib.” andoon.

¹⁰ Kwane, Yesumbed kuye weng kuu wengamberekore binangke ye yoman meniibdan yaa yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, karub kee areb Israel aom karub maa God yaa anam andi darewoob kwamune meeni karub ma wedmindo. ¹¹ Kwane, yiib yaa ke yedmendaan kei, yemoon kuu okad yimin yimin yaambad menebaniib kii. Yi mene Abraham Aisek Yekob awene ibonmo korem Ewen aom orokbon ari dibaraniib, ¹² kumban Yuudanbed nub kuu God ye karuwa nimaya andimaib

kuned, yi anam andi kuu dowan kowe yi yemoon kuu Ewen aom awunaibban, be bunangka kiraraneene kumun yiri doberenib amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamaniib.” andoon.

¹³ Kowe kwanandekore, Yesumbed ana nangmi korok yaa yedmoon, “Ebbed God yaa anam andewen kumbed kwananeen. Kowe, ika wene.” andoon. Kwamune kuyaambed ye deme karub kuu amun keroon.

*Yesumbed Nimakarub Yemoon Ongmenaboon
(Mk 1:29-34, Lk 4:38-41)*

¹⁴ Kwane, Yesu menene Pita yambiwoom awunene wedmoonka, Pita ye anodkan kuu anikad darewoob kande angkimbon ari angkuun. ¹⁵ Kwane, Yesumbed yu dingki yaa angkorondoona anikad yu yaa dowan keroon. Dowan keroon, yu yaro diberenu ye animan nekwe mengke bangkaneen.

¹⁶ Kwane, miriknoona awadbed ibnendiwendaniib bob anikad maa maadaniib yemoon be menebiiwe, Yesumbed God yaromkono yaambed dakme awad arewa kuu yenburene, bob anikad-dan kuu ongmenabene kmoon. ¹⁷ Kekee kwamune kmoonkob, profesiman Aisaiya yaambed God Ye Weng kunduk kuu kwane anam id keroon. Kwane dakme wongkoon kuu, “Nub durud yewediib nub bob anikadiib kuu yembed mimyob darewoob keende kan kari-noon.” ande wongkoon.

*Yesu Ye Yoman Wini Kuu Dabawiib
(Lk 9:57-62)*

¹⁸ Kwane, Yesu kuu nimakarub yewudmo yi angkara kanawanewandiwena, wedmekore ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Parai motod nekwime. Bowan yara yanem.” andoon. ¹⁹ Kwane, Yuudan yi amob kedmengkandi ye karub maaaa menene yedmoon, “Kedmengkandi korok ee, kuna yaa wananeeb kuu ne kuu eb yomanmo yarebaniin.” andoon. ²⁰ Kwane, Yesu neman inande yedmoon, “Ba oot kuu yi demiib, ayari on kuu yi amiyiib, kumban Karub Ye Mingki kuu ye yiidkimboniibban.” andoon.

²¹ Kwane, ye yoman winimaib ye karub maaaa menene yedmoon, “Yariman, ee andebko ibduruk kuu domoweewo wene nambe mangkekorid, eb yoman mana.” andoon. ²² Kumban Yesumbed yedmenoon, “Ne yoman mene. Korondebko dukniwendan kuu yikareb yi bob kuu yika mangkanabime.” andoon.

Yesumbed Nuuwa Oknondoka Kebenoon
(Mk 4:35-41, Lk 8:22-25)

²³ Kwane, Yesumbed parai motod aom awunoona ye kedmengkandeendan kuu yiyiib awune winiwen. ²⁴ Wene wedya kuu kudmeniibban kumbed, nuub darewoob kanmonoona bowan ari oknondok darewoob kanyere motod kanyobe ok ambungkeen. Kumban Yesu kuu unuk angkoon.

²⁵ Kwane, kedmengkandeendan wene angkoon yiri kaakmene dakmiwen, “Yariman ee! Eb deere nub awande, nub kuu ok kubunandamuub kii!” andiwen. ²⁶ Ye deere yaro yedmendoon, “Yiib anam andi kuu embengmo kii, komande yiib kuu

uni darewoob keriwen?” andekore, yaro dore nuuwiib oknondokiib kuu weng kone nandoon. Kwanandoona, kirodmo nuuwiib oknondokiib kuu dowan kereen.

²⁷ Kwane, yi kuu binangkenib yikareb kaamobiwen, “Karub keyaamo komarewa kii! Nu-uwa oknondoka kuu miin ye weng kuu wengambaraniibmo kowe yii!” ande kamiwen.

Karub Ayoob Awad Arewayib Ibnendiwen Kuu Ongmenaboon

(Mk 5:1-20, Lk 8:26-39)

²⁸ Kwane, ye kuu ok yara yaro wirinoon, Gadaren ambibkin yaa. Karub ayoob awad arewambed ibnendiwendan kuu arud darewoob wande yeremborom keriwen kowe, karub maa dangkoro yimbed doriib kuye okad kuyaa dore dewinindeban. Yi kuu botdem bobkonobon aom doriib kumbed, mene Yesu durune nandiwed.

²⁹ Mene komkiwen, “God ye Mingki kii! Nub yaa komo kamendandewed? Eb kuu meneeb kuu nub yaa durud yewed bangkandandewedoo? Yewed kondi yaron Godbed kwoon kuu dia kerindo kii!” andiwen.

³⁰ Bid angkara yimbed doriib dia kuu awon karakiib doru anengkanan yariib kowe, ³¹ awad arewambed Yesu yaa eekmiwen, “Kwane, nub kuu yenbure be angka kirarebka, yedmeewo wene awon yi niindem aom awunem.” andiwen.

³² Kwanandiiwe, Yesumbed yedmendoon, “Winime!” andoone yi deere yaro dore wene awon niindem aom awuniiwa, awon korem aangko kaat angkambed kibiradare wene ok bowan yiri kubune ok konok anenande wenenib yoworiwen.

³³ Kwane, karub doro awon ooniwendan kuu wedmekoriwa, yi kibiradare wene komo keroon ye weng kuu taun aom dakmiwen, karub ayoob awad arewa ibnendiwendan kwangkong yi yaa komo kerooniib korem. ³⁴ Kwaniiwe, taundan korem wene Yesu wedmenande winiwen. Wene wedmenekoriwa, eekme daaniwen, “Eb kuu nub okad keyaom koronde ika wene.” andiwen.

9

Id Yidnoon Ye Karub Ongmoon (Mk 2:1-12, Lk 5:17-26)

¹ Kwane, Yesu kuu parai motod aom awunoona, ok bowan yara ika yanenib, ye taun dobirimaan aom miniwen. ² Karub yenambed karub id yidnoon keta ari angkeen kuu Yesu yaa kan-miniwen. Kwane, Yesu kuu yi anam andi wedmendekore, id yidnoon karub yaa yedmoon, “Ne dana, eb niindem aom aromne. Eb ambarakmi kuu are nonondandoon.” andoon. ³ Andoone, Yuudan yi amob kedmengkandidan yena kuu wengambiribka, yikamo dakmiwen, “Karub kee God ye yumbon kandandamoon kowe, God yangko monmaroon kii!” ande kamiwen.

⁴ Kumban Yesu kuu yi inamen yekaadkeroon kowe yedmoon, “Komandiwed yiiib kuu kwamune arewa ye inamen yiiib niindem aom meenimaib? ⁵ Komarewa kere yedmaniin kumbed yobdoodban keraneen, eb ambarakmi kuu are nonondandaan andi dee, no yedmeni yaro dore wene andi dee? ⁶ Kumban ne dowaken yiiib kaadkerime andid, ne kuu Karub Ye Mingki okad yiri kuu aromkono Godbed kawoonkob, nembed

nimakarub yi ambarakmi yaa are nonondandi kuu yimin kuu kei.” andekore, id yidnoon karub yaa yedmoon, “Eb yaro dore, eb keta kande ambiwoom wene.” andoona, ⁷ karub kuu kwane yaro dore ambiwoom wonoon. ⁸ Kwaniiwa, ni-makarub korem wedmekoriwa, unimbed God yaningko kankooniwen, amborom kuu Godbed yaromkono darewoob kee karub keyaa konoon kowe.

*Yesumbed Matyu Yaa Baandoon
(Mk 2:13-17, Lk 5:27-32)*

⁹ Kwane, Yesu kuyaambbed yaro dore wenene wedmoon, karub yaningko Matyu kuu tak od bi ye ambib mana aom dibeena. Kwane, Yesumbed yedmenoon, “Ne yoman mene.” andoone, Matyu yaro dore Yesu ye yoman wonoon.

¹⁰ Kwane, Yesu kuu Matyu yambiwoom awune dibere animan aneena, karub yemoon tak od bidaniib Yuudan yikanmo yi amowamob awinindodaniib menenib animan aniib ye yoom ye kedmengkandeendan yoom ibmo.

¹¹ Kwane, Farisidan kuu wedmendekoriwa, ye kedmengkandeendan yaa kaamondiwen, “Komande yiib kedmengkandi korok kuu tak od bidan* yoom ambarakmidan yena yoom animan ibmo aniib?” andiwen.

¹² Yesu kuu yi weng wengamberendekore yedmoon, “Kukuu kwamune, dokta kuu amunmo doriibdan yi dowadban, bob anikaddan yi dowad.

* **9:11:** Tak od bidan kembed tak od bi ye amob burudande od yena ari bimaib.

¹³ Kumban wenebenib God Ye Weng ye id komarewa dakmeen kuu meenime. Godbed yedmoon, ‘Ne dowaken kuu mimyob kowi awine, aye ningke agedmo kere konimban.’ andoon. Ne kuu kwamune mene yorokmodan amonombime andi dowad minindo, ambarakmidan yaa amonombime andi dowad manaan.” andoon.

*Animan Koronde God Yaa Meenimo Kami
(Mk 2:18-22, Lk 5:33-39)*

¹⁴ Kwane, Yoon ye kedmengkandeendanbed mene Yesu yaa kaamoniwen, “Komarewakob, nuwiib Farisidaniib kuu animan koronde God yaa meenimo kamimaub, kumban ma eb kedmengkandeebdan kuu kwanimokban?” andiwen.

¹⁵ Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Wonong awanandameen ye karub yangkodmia ye yoom doriib kuu yuudi ameng kamimaiwoo? Dowan! Kumban aron mananuuna wonong awanandameen ye karub kuu nendaneenkob, yi domondaneen kumbed yi kuu animan koronde God yaa meenimo kamaniib.

¹⁶ “Kuruweng kei. Karub maa kuu ebkad barad yeweb kuu kandune ebkad kurin biringkoon ye dem yaa kowe kaaron karen, ogoone ebkad barad nedbeene ebkad kurin kumbed dem darewoowiib arewa keroon karen. Kwani kowe, korem kwamimokban. ¹⁷ Ma, karub maa wain ok yeweb kandune wain ok yowo ba kadbed kurin ongmiwen aom bunoon karen, wain ok kabayingke kad biringke wain ok kuu onduknoone wain ok yowo korem arewa keroon karen. Kwani kowe, kwamimokban. Yi wain ok yeweb kuu wain ok yeman ba kadbed yeweb ongmiwen

aombed bune nowaniibkob kwane okiib ok yemaniib kuu amunmo dangembaraneen.” andoon.

Yesumbed Yemoon Ongmenaboon
(Mk 5:21-43, Lk 8:40-56)

¹⁸ Yesu kuu kwane daandeena, Yuudan yi korok maa mene Yesu ye murubia arimbed dangbodin bumangkene yedmoon, “Ne mungkan kibirebmo bobneen. Kumban, no meneneb eb dingkimbed angkorondebko ika wadkeruk andid.” andoon. ¹⁹ Kwanandoone, Yesu yaro dore Yuudan yi korok yoom winiwa, ye kedmengkandeendan kwangkong yiyiib dabokne winiwen.

²⁰ Kuye niindem aombed wonong maa andemwuroon kuu weeb benme benmeyiib kereen kuu ye yoman yaro menenu Yesu yebkad dungkun yaa angkoroneneen, ²¹ amborom kuu yukareb yedmeen, “Yebkad yaa angkoronaniin kumbed wadkeraniin.” andeen. ²² Kwanuune, Yesu amonombene wonong kuu wedmende yedmendoon, “Dana, kub niindem aom aromne dobere. Kub anam andi kumbed ongmebdoona wadkereeb kii!” andoon. Kwanandoon kumbed kirodmo wonong kuu andemwuroon kuu dowan keroona wadkereen.

²³ Kwane, Yesu kuu Yuudan yi korok yambiwoom awunene wedmoon, yurin wudmenabidan yuudi ye yook wudmiiwiib nimakarub yemoon kuweng darewoob kamiwen. ²⁴ Wedmoonka, yedmoon, “Yiib korem wenebime. Wonong koyu kee bobnindo, no kwane unuk angkeen.” andoon. Kumban yimbed ye yaa ambon kameniwen. ²⁵ Kwane yaro nimakarub

yedmoona bunangka angkaniwa, Yesu dawuro wenene yu dingki yaambéd awine kankoonoone wadkere yeedureen. ²⁶ Kuye weng kuu benwenebe darewoob kereen, okad kuu doriib aom korem kuu.

²⁷ Kwane, Yesu kuyaambéd yaro dore we-neena, indob tut karub ayoob ye yoman menenib komkanmo miniwen, “Dewid ye Awo! Nub yaa mimyob keende!” andiwen. ²⁸ Yesu kwane ambi-woom awunoona, indob tut karub ayoob ye yaa miniiwe, yembed kaamoon, “Yiib meeniib kuu ne yimin ongmandaniin ande kwane meeni-woo?” andoone, “Yariman, ee!” andiwen. ²⁹ Kwane, Yesu kuu yi indob yaa angkorondene yedmoon, “Yiib anam andi kumbed amun kerundok.” andoone ³⁰ yi indob amun keroon.

Kwane, Yesumbed ye kaadkerime weng kee kamkonomo daandoon, “Karub yena yaa yiib dakmaiwa kaadkeraib.” andoon. ³¹ Kumban yi kuu wenenib, karub korem kuna kuna dakmenmo yariwa kuye ambibkin kumaom korem kaadkeriwen.

³² Yi ayoob kwamune angkane winiwa, karub awad arewayiib ibnenoon korem wengwaab neniwen, Yesu yaa. ³³ Kwane, Yesumbed awad arewa kuu anburoona karub wengwaab andowe weng dakmoon. Kadaareb kuu wedmekoriwa, binangke kenangkanib dakmiwen, “Ayii! Kwamune keroon kee ma kwamune Israel ambibkin aom ma kwanoona wedmindó ii!” ande kamiwen.

³⁴ Kumban Farisidanbed yedmiwen, “Kukuu awad arewa yi korok darewoob yaromkono kan-

dekore, awad arewa kuu yenbudmeen kob yaro wenebiib.” ande kamiwen.

Yesu Ye Deme Karub Kuu Yemoonban

³⁵ Yesu dewenebene taun yemooniib kambong yemooniib yi kurikuri ambiwoombed God ye weng amun dakmene kedmengkandene bob anikad maa maa ongmenabenmo yareboon.

³⁶ Kwane, Yesu kuu nimakarub yemoon menebiibe wedmendekore, mimyob keendoon, amborom kuu aromkonoyiibbaniib dabawiib doriib, sibi areb yi ooni karuwiibban, dowan.

³⁷ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Nimakarub kee, mongkobon animan yumune bi yeman karakiib areb, kumban yarebe bidan kuu yemoonban. ³⁸ Kwanekob, yiib kuu yongbon benmo yarebi yeman ye Yariman kaamonenibko, yembed ye deme karub yaa yedmaneenkob mongkobon yumunoon angka bok wananiib.” andoon.

10

Yesu Ye Kedmengkandeendan Wenebiwen

(Mk 3:16-19, 6:8-11, Lk 6:14-16, 9:1-5, 10:1-12)

¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoowiib yedmoona miniiwa yaromkono bangkandoon, awad arewa yenburi yemaniib, bob anikad ongmenandi yemaniib, kui.

² Apasodan wad ayoowiib yi aningko kuu kei. Saimon yaningko maa Pita yoom, ye daman Endru yoom, Yems Sebedi ye mingki yoom, ye daman Yoon yoom, ³ Filip yoom Baatolomyu yoom Tomas yoom, Matyu tak od bi karub yoom, Yems Alfeyus ye mingki yoom, Tedeus yoom, ⁴ Saimon

nubka oone doberem ande nangboonman yoom, Yudas Iskeriot Yesu yaa ambodangoon ye karub, kui.

⁵ Karub wad ayoob kee Yesumbed kwamunime andi ye weng wenebe dakmi dowad yedmoon, “Kwane, Yuudan yi ambibkin bunangka wanaib, Samariadan yi taun aom kwangkong awunaib. ⁶ Yuudan yaamo winime. Yi kuu sibi bikderebiwen areb kii. ⁷ Yiib winibka weng kuu kekamune kedmengkandime, Godbed yi korok kere oonendaneen yaron dia doreen kii, ande dakmenmo yarebime. ⁸ Bob anikadiibdan kuu ongmenandime, bobnaneen kuu yedmibko wadkerok, kaningki bowiibdan kuu ongmiwo amun kerundok, awad arewa ibnendiwendan kuu yenburiwo angkanime. Yiib kuu munobmo kekamune biwen kowe, kwari kwangkong munobmo bangkandime. ⁹ Yiib kuu ma od goldiib od silvaayiib od kapayiib be yarebaib. ¹⁰ Kwane angki yeman ye men aweneyiib baib, ebkad maayiib baib, yonkad ayoob ayoob bimbana, yonamad kandimban, amborom kuu kanembed weng amun deme awinoon kuu animan awene ye kakmaniib kowe.

¹¹ “Kwane, wene taun o kambong kuna aom dawunibka karub amun kuu kane ande kaamonime. Inandibka karub kuyaa wene kwane yambiwoom kumaombed dobirime. Doberenib kumbed wene wini yaron keraneen. ¹² Ambib kumaom awunibka kumaom doriibdan yaa Godbed amun kerundok andime. ¹³ Kwane, yi kuu kubimbed yiib yoom doberenib keroka, yiib amun kerundi angkimborok. Yi kuu kwanaibban

keroka, yiib amun kerundi yiibka ika bime. ¹⁴ Ma, kanembed kwane yiib yaa kubiyiibban kerene yiib weng wengamborokban keribka, yiibbed no yaro kumaom koronde yi inamen arewa korokbi dowad yonkadmo wangkibko ingkud kuu kuri kuburoko burudande winime. ¹⁵ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Godbed wengyundaneen yaron ari Sodomdaniib Gomoradaniib yi dabab kuu yirimbed, ma kambong o taundan yiib weng wengamberedandaniib kuu dabab miin darewoob kandaniib.

*Yesu Ye Yoman Wini Ye Kiwaan Kuu Yobdood
(Mk 13:9-13, Lk 21:12-19)*

¹⁶ “Kedi, nembed yiib ben yedmaana weniib, sibi bene kandune dura anoniib aom kiribemoon areb kerundaane weniib, kowe kaadkerime. Arewayiib amuniib ongme andangke amunmo dobirime. Kumban ambarakmiyiibban nangkemmo dobirime. ¹⁷ Yiibka kaadkerime, karub yenambed yiib benwene kangdod weng wengyundandaniiwe yi kurikuri ambiwoombed nong dungkun ari yikiib kumbed yenbandaniib. ¹⁸ Kwane, yiib kuu ne karub kowe, yiib kuu benmene Yuudaniib Yuudanbaniib korok korokiib kingiib yi murubia arimbed wengyundaniiwe, ne weng yiibbed dakmenabaniib, yi kaadkeri dowad. ¹⁹ Kumban yiib kuu kwane awingkane wii aom kaaribka, binangke unaib. Komo weng dakmanuub o komandanuub ande meenaib. Weng korem kuu Godbed yiib yaa weng konde inamen nandaneena dakmaniib. ²⁰ Kuuu yiib aromkono yaambed kwane dakmaibban, yiib Ambe God ye Kingkin

Karadmombed ibnendene dore yiib yaa daanda-neena kwane yedmaniib.

²¹ “Ambangambed ningkia ambodanganiywa yeene nongkobaniib, ningkiambed ambanga yaa kangkon. Awodkia kangkon yi dana meed yaa ambodanganiywa yeene nongkobaniib. Kwane, dana meed kuu arian yaa manmo kerekorib, yena yi dingki ari nongkobaniwe yaniwe duknaniib.

²² Nimakarub korem kuu yiib yaa arud darewoobmo wandembirimaib, amborom kuu yiib kuu ne karuwa nimaya kowe. Kumban, kanembed ne weng awinenmo dobaraneenkob wene yimin wandaneen kuu, Godbed burudande bindaneen. ²³ Kwane, yiib kuu kambong maa aom dobiribko yenbandibka, kumaom kuu kiroidmo koronde wene kambong maa aom winime. Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu Israeldan yi kambong korem kuu kwane yarebe daande dowan keraibban ye niindem aombed, Karub Ye Mingki, ne mananiin.

²⁴ “Kedmengkandeen ye karub siku aom doreen kuu ye korok bidkone daanaanban. Ma, deme karub mene ye korok burudande kawanaanban.

²⁵ Kwane, kedmengkandeen ye karub kuu ye korok areb keraneen kuu yimin. Ma, deme karub kwangkong ye korok areb keraneen kuu yimin. Yimbed ne yaa eb kuu awad arewa korem yi korok darewoob ande yedmimaib kowe, ne karuwa nimaya yaa weng miin arewa kwangkong daandaniib kii.

*God Yaa Meenimo Dobirime
(Lk 12:1-7,51-53)*

26 “Kwani kowe, yiyib kuu yi yaa unaib, amborom kuu yimbed komo yemyeb kamiwe wed-mindo kerenib komo be bikniwen kuu Godbed dianmo nongkobaneen kowe. 27 Kwane kowe, komo kumun aombed dakmaan kuu kande aronkimbon dian angkambed kowe dakmime. Komo koraaweng kerendem angkamo wengambereeb kuu kanmene kambong wedangkambed dakmime.

28 “Kanembed yiyib id yenbandaniwe duknaniib kumban yiyib kingkin yenbandindeban kuyaa unaib. Kumban God yaambedm anam unime, amborom kuu yembedmo yiyib idiib kingkiniib yeene monmare be kumbaanban yamotbon yiri kirari kuu yimin kowe.

29 “Yiyibkaadoo? Ayari on berekmad ayoob kuu ani yeman berengkimaib kuu od murubkob mimombed, od darewoobban. Kumban, mimo kuu okad yiri ma kombaraanban, yiyib Ambe God yekaadkerindombed kuu. 30 Kwane, awung yiyib korok ari kuu korem Godbed kimingkaan 31 kowe, yiyib unembaraib. Godbed yiyib yaa mimyob dowaken darewoob kowoon, on berekmad yaa arebban.

Yesu Ye Weng Dakmime

32 “Kwana kowe, kanembed nimakarub yi arinambo arimbed doberene, ne kuu Yesu yaa anam andaan andaneen kuu, nembed ne Ambe Ewen arimbed doreen ye arinambo arimbed ye kuu ne karub andaniin. 33 Kumban kanembed nimakarub yi arinambo arimbed dobere, ne kuu Yesu yaa wunekaraan andaneen kuu, nembed

ne Ambe Ewen arimbed doreen ye arinambo arimbed ye kuu wunekaraan andaniin.

³⁴ “Ne kuu okad yiri nangmiyiibban amunmo dohiri dowad manaan kuu kwamune meenaib. Ne kuu nangmiyiibban nangkemmo dohiri dowad minindo, kumana anaya ye dowad manaan. ³⁵ Ne kuu meneni ben amonombaane, ‘dana mingkimbed yaro dore awodki yaa nangmoko,
munganbed yaro dorenu awaan yaa nangbuko,
wonongbed yu anodkan yaa nangmuko kami ye dowad manaan.

³⁶ Karub ye bondan kuu yika yikareb yambib kumaommo.’

³⁷ “Kanembed awodki o awaan yaa mimyob dowaken darewoob kerene ne yaa mimyob dowaken kowi burudandaneen keraneen kuu, ne karub andainban. Kanembed dana mingki o mungan yaa mimyob dowaken kowi darewoob kerene ne yaa mimyob dowaken kowi burudandaneen keraneen kuu, ne karub andainban. ³⁸ Kwangkon, kanembed ye at ming kankarine ne yoman monokban keraneen kuu, ne karub andainban. ³⁹ Kanembed ye wadkeri amuknaneen kuu wadkeri aron korem korem kandaanban, ma ne dowad yaambad wadkeri ye meeni kankubunaneen o bobnaneen kuu wadkeri aron korem korem kandaneen.

⁴⁰ “Kanembed kubebdaneen kuu kwangkon ne yaa kubewaneen kii. Kwananeen kuu Godbed yedmoona manaan kowe ye kwangkon God yaa kubenaneen kii. ⁴¹ Kwane, kanembed profesiman

kuu wedme ye deme yekaadkere kubene ambiwoom nenwene angkodmenaneen kuu profesian ye kakman kandaneen kii. Kanembed God ye yorokmo karub yaa wedme ye inamen yekaadkere ambiwoom nenwene angkodmenaneen kuu God ye yorokmo karub ye kakman kandaneen.⁴² Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, kanembed ne yoman mini ye karub aningkoyi-ibbanman wedme ye kuu ne karub yekaadkeraneen kowe yuruk ok yuunde kankonaneen kuu ye kakman kuu biknaanban kandaneen.” andoon.

11

Yoon Baptaisman Ye Kaamobi

(Lk 7:18-23)

¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan wad ayoob yaa kedmengkandi kee daandene yimin wande, yaro dore ware kuyaambéd kandune Galeli ambibkin aom dewenebe kambongdan yaa weng amun daande kedmengkandoon.

² Kwane, komo deme Yesu Keresumbed awinoon kuu Yoon kuu wii aombéd dobere wengamboroon kowe, yembéd ye kedmengkandeendan yaa yedmoona miniwen. ³ Menekorib kaamonien, “Godbéd Kinoona Mananeenman kuu eb dee o karub maa yaa meedmanuub dee?” andiwen.

⁴ Kwanandiiwe, Yesumbed neman inande yedmendoon, “Ika wene komo wedmenib wengambiriib kuye weng kuu Yoon yaa daanime.

⁵ Indob tutdan kuu wedmiib, yon arewadan kuu dodkaib, kaningki bobdan kuu amun kere doriib, kerendem kebengkoondan kuu wengaib,

dukniwendan kuu ika dembiwen, kwane God ye weng amun kuu kamboknondan yaa daandeen. ⁶ Kanembed ne komo kamaan kuu wedmekore koronde dowakeniibban kerindo kuu Godbed ye yaa amun kerunaneen.” andoon.

*Yoon Baptaisman Ye Inamen Amun
(Lk 7:24-35)*

⁷ Kwane, Yoon ye weng kanminidan kuu winiwa, Yesumbed amonombe Yoon ye weng kadaareb yaa daandoon, “Amboon angka kuu yiib kuu komo wedmande winiwen? Aroob wuung nuubbed kanwene mene kameen areb ye karub wedmok winiwenoo? Dowan! ⁸ Kwangka kuu komo wedmok winiwen? Karub ebkad amuniibbed inwaroonkob dee? Dowan! Karub ebkad amunmombed inware dobirimaib kuu kingbed dibeen yambiwoombemo. ⁹ Kowe, komo wedmok winiwen? Profesiman dee? Ee, anam. Ne yiib yaa ke yedmendaan kei, Yoon kuu profesiman ye deme burudande aningko darewoob keroon. ¹⁰ Ye yaa Godbed kwane andoone wongkiwen kuu kei.

‘Nembed ne weng kanwini ye karub yedmaniina yedin wene eb wananeeb ye kiwaan kuu yembed ongmene nekwaneen.’ ande wongkiwen.

¹¹ “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Yoon Baptaisman kuu darewoob, ye areb kwana kuu karub maa ma woonindo. Kumban kane kane kuu Godbed yi korok kere oonimbon aom aningkoyiibban doriib kuu Yoon burudande aningko ari kandiwen. ¹² Yoon Baptaisman doreen yaronbed mene kibikee, Godbed korok

kere oonimbon yaa kuu yeremboromdanbed monmarenib korok kerenib kamandamiib kii. ¹³ Kwane, profesidan yi wengiib Yuudan yi amowiib kuu, Godbed korok kere ooni ye weng ye dowad dakmenabimaib kii. ¹⁴ Kowe, yiib dowaken wengambere kandibka o korondibka, Yoon kuu Elaidya areb monoon ye karub, God Ye Weng kunduk kumaom ye dowad dakmoon. ¹⁵ Kanembed kerendemiib keroka kwane wengamborok.

¹⁶ “Kibikee doriibdan kuu komarewa kereni ne kande ibnaniin? Yi kuu dana mana mana areb, animan berengkanabimbon yaa doberemberenib dana amborongaad yena yaa komkanabemoon areb,

¹⁷ ‘Nub kuu yiib dowad yurin wurumuwen kumban, yiib ma kube andenabindo, ma nub kuu mimyob wandi ye damakob wingkuwen kumban, yiib kuu ma ameng kamindo.’ andiwen.

“Yiib kuu kwamune areb kii, ¹⁸ amborom kuu Yoon kuu menene animan amuniib ok amuniib animokban kerene kedmengkandimaan kumban, yiibbed no yedmenimaib, ‘Ye kuu awad arewayiib ibnenoon kii!’ andimaib. ¹⁹ Ma, Karub Ye Mingki menene animan amuniib ok wainiib anene kedmengkandimaan kumban, yiibbed no yedmenimaib, ‘Kedi, ye kuu animan yaamo inamen kowemberene ok arewamo kenambun anemberene kamembirimaan ye karub, angkara ye kuu tak od bidan yoom ambarakmidan yoom yi angkodmi kii.’ andimaib. Kumban God ye meeni kangdomdan kuu yi amun amun kami

kuu yena yaa korokboka yi kuu yorokmo andi yeman.” andoon.

Anam Andindodan Yaa Butun Kowoon
(Lk 10:13-16)

²⁰ Kwane, Yesu kuu taun kurin kumaom God yaromkono wedmi yeman yemoon ongmenaboon kumban yi kuu ambarakmi yaa koronde God yaa amonombe winindo kowe, butun yedme kowoon, ²¹ “Korasindan, kaadkerime! Betsedadan kwangkon, kaadkerime! Yiib kuu Yuudan kumban yiib yaa kuu Godbed arewa kerundaneen. Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman ongmenabaan kuu kwamune taun Taiyayiib Saidoniib aom kwane ongmenabaan karen kuu, yi kuu Yuudanban kumban unyemanbed yi ambarakmi yaa korondenib ebkad karong korob deebenib mimyob wandi dowad yikbod yi korok ari ben nongkobeniib God yaa amonombiwen karen kii!

²² Kwane kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, wengyundi aron arimbed Taiyadan yoom Saidondan yoom kuu dabab yirimbed kandaniib, yiib kuu dabab darewoob kandaniib.

²³ “Ma Kapeenaumdan kude! Kwane yiib kuu ben Ewen ari kawananeenoo? Dowan! Yiib kuu Yuudan kumban yiib kuu ben kumbaanban yamotbon yiri kiraraneen kii! Yiib aombed God yaromkono wedmi yeman ongmenabaan kuu Sodom taun aom kwane ongmenabaan karen kuu, yi ambarakmi yaa koronde God yaa amonombiwe Godbed yi monmarindo, kibikee wad doriib karen. ²⁴ Kumban, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, God ye wengyundi

aron ari kuu Sodomdan yi dabab kuu yirimbed kondaneen, ma yiib yaa kuu dabab darewoob arimbed.” andoon.

*Yesu Yaa Wini Kuu Amun Yeman
(Lk 10:21-22)*

²⁵ Kuye aron Yesumbed God yaa yedmoon, “O Ambe, eb kuu Eweniib okadiib ye Yariman. Ne ewaningko kankoonaan, amborom kuu ebbed kekamune ye inamen kuu ebbed dana areb keriwendan yaamo korokbendewen, kumban kedmengkandi yemooon biwendaniib indengandengdaniib yaa kuu bikderebewen. ²⁶ Ee, Ambe, kwamune kamewen, amborom kuu eb kubi dowaken kerewen kowe.” andoon.

²⁷ Kwane, Yesumbed kadaareb yaa ika yedmoon, “Kaadkeri koremiib aromkono koremiib kuu Nambembed bangkawoon. Ne kuu ye Mingki, ne yaa kuu Nambemo yekaad, yena yikaadban ne yaa. Kwane, Nambe yaa kuu nembedmo nekaad, yena yikaadban kowe, kwamune kane nembed ne dowaken Nambe kaadkerok ande korokbenaan kuu kukui.

²⁸ “Kane kane dabab darewoob awiniwen kuu ne yaa minime. Nembed owongab yiidki kondaniin kii. ²⁹ Ne yoman menenib ne kedmengkandi kuu kaadkerime, amborom kuu ne kuu nangkemmo nekareb kankubunaan kii. Kwananiib kuu yiib niindem aom kuu yiidke nangkemmo kerenib ika aromnaniib. ³⁰ Kwane kowe, ne yaambad ne kedmengkandi awinaniib kuu yobdoodban, ma nembed komo deme kwamune awinime andaniin kuu kwangkon yobdoodban.” andoon.

12

Yesu Kuu Sabat Aron Ye Yariman (Mk 2:23-28, Lk 6:1-5)

¹ Sabat aron* keruune, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom wene baali mongkobon kuu kiwaan kebed angkara angkara kowe wenonib, ye kedmengkandeendan kuu mungiyiib kowe, baali yob yena kuu biangke ab daadme anande kamiwen.† ² Kwane, Farisidan wedmekorib, Yesu yaa yedmiwen, “Wedmeewoo? Eb kedmengkandeendan kuu Sabat aron arimbed deme awinaib ye amob domokbiwen.” andiwen.

³ Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Dewid yoom yangkodmia yoom mungi bobnekorib kwaniwen ye weng kuu yiib kimingkindokowoo? ⁴ Ye wene kurikuri ambiwom God ye kerebiri arinambo ari nongkobimaib ye om boona aniwen, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridanmo animaib ye om amob.

⁵ “Ma, amob weng Mosesbed wongkoon kuu yiib ma kimingkindokowoo? God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu Sabat aron ari kurikuri boyambib darewoob aom deme awinimaib kowe, Sabat aron ye amob domokbimaib. Kumban kukuu God yaa ambarakmimban, amborom kuu Godbed yi deme kei ande kowoon.

⁶ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, barang maa kurikuri boyambib darewoob

* **12:1:** Sabat aron kuu Yuudan yi kurikuri aron, yiidki yeman, deme awini kuu amob. † **12:1:** Dingkimbed baali yob biangke ab daadme ani kuu yimin, Yuu yi amob kuyaom kuu. Duteronomi 23:25 kimingke. Kumban Farisidanbed amob maa ari kowiwen.

yaningko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei. ⁷ Godbed dakmoone wongkoon kuu 'Ne dowaken kuu yiibbed mimyob keendimamime, dingkan nengke agedmo keroka baeb koni kuu ne dowakenban.' ande wongkoon. Weng id kee yiibbed kandiwen karen, aniwen kumban ambarakmindodan keyaa wengyunde butun kamindo karen. ⁸ Karub Ye Mingki kuu Sabat aron ye Yariman kowe." andoon.

*Dingki Angkaknoon Ye Karub Ongmoon
(Mk 3:1-6, Lk 6:6-11)*

⁹ Kuyaambed yaro dore wenene yi kurikuri ambiwom wonoon. ¹⁰ Karub dingki biridiib dingki kongiib angkaknoon kuu kumaom dibeen. Karub yena yi meeni dowaken kuu Yesu nenwengyundi ye dowad Sabat aron ari anam ambarakmoon andi ye kiwaan onmiib kowe, yimbed Yesu yaa kaamoniwen, "Sabat aron arimbed karub ongmi kuu amob dee?" andiwen.

¹¹ Kwane, Yesumbed inande yedmendoon, "Kwane, yiib kanembed ye sibi wene Sabat aron arimbed dem yiri kombaraneen kuu komo kamaniib, kuro nen yaro kowaniib dee, korondaniibkob kuri dobaraneen dee?" ¹² Meenime, God ye kiringkono arimbed kuu nimakarub kuu barang darewoob, ma sibi kuu barang embeng mana. Kwane kowe, Sabat aron arimbed karub maa yaa amun kami kuu yimin, amobban." andoon. ¹³ Kwamunekore, karub kuyaa yedmenoon, "Eb dingki yire." andoon. Andoone, yembed yiroona korem ibonmo dingki yara areb amunmo keroon.

14 Kumban Farisidan kuu kuro bunangka angkanenib Yesu aye kowi ye wengiib dakmiwen.

Godbed Kankowoon Ye Deme Karub

15 Yesu yekaadkeroonbed kowe, kumaom koronde yaro dore wonoon. Nimakarub yemoon kerenenmo yoman winiwa bob anikadiibdan korem kuu ongmenaboon. 16 Ongmekore yi yaa weng yobdoodmo daandimaan, “Kwane, yiib wene ari karub yena yaa ye wengiib dakmenmo yaraib.” ande daandimaan. 17 Kekee kwamune profesiman Aisaiya kwane wongkoon kuu anam id keroon. Godbed yedmoone wongkoon kuu,

18 “Kekee nembed kankowaan ye deme karub,
ne mimyob dowakeniib ne kubi darewoowiib
kowaan kuu kei.

Ne Kingkin kuu kan ye niindem aom kowaniina,
yembed ne wengyundi amun ye weng
kankone nimakarub kumundin yaa
kowene dakmaneen.

19 Ye kuu kwane wengberenmo yarene, weng
baande dakmenmo yaraanban.

Ye kuu kiwaan yidbon ari baandaneene
wengambaraibban.

20 Aroob imkono nikboon kuu yembed domok-
baanban,

lem wik amoyidkob amareng deneen kuu
kumbaanban,

kwane wene God ye wengyundi amun ye
weng kuu kankoonaneene korem yaa buru-
dande dembaneen.

21 Yaningko yaambad

ambibkin koremdanbed anam kwananeen
 ande meedmaniib.” kwane ande
 wongkoon.

*Yesu Yaromkono Kuu Kuna Yaambéd Kandoon?
 (Mk 3:20-30, Lk 11:14-23)*

²² Kwane, karub maa kuu awad arewambéd
 ibnenoon kowe indob tut wengwaab keroon
 kumbéd nenminiwe, Yesumbéd ongmenoona
 kwane amun kere weng dakme korobe wedme
 kamoon.

²³ Kwane, nimakarub korem kuu binangkane
 dakmiwen, “Kekee Dewid ye Awo Godbéd
 weng kunduk ande kowoonoo?” andiwen.

²⁴ Kumban Farisidan kuu wengamberekorib
 yedmiwen, “Yii! Kuku no awad arewa yi korok
 yaningko yaambéd awad arewa kuu yedmaankob
 angkanimaib kude!” andiwen.

²⁵ Yesu kuu yimbéd meenmiib kuu yekaad-
 keroon kowe, yi yaa yedmoon, “Ambibkin mi-
 modan andokbe yeka yeka kere yikanmo nang-
 miwen karen, korem kuu monmariwen karen.
 Kambong mimodan o ambib mimodan kwangkón
 andokbe yeka yeka kere yikanmo nangmiwen
 karen, korem kuu dobaraibban, yowore dowan
 keriwén karen.

²⁶ “Kwane, Seten awene kuu yaro yikareb dore
 yenburaniib kuu andokbe angkara angkara kerí
 yeman. Kwananiib kuu yi ooni yaromkonoyiib
 dobaraniib dee?

²⁷ “Kwane, yiibbéd yedmiwen kuu ne kuu awad
 arewa yi korok Belsebul† yaningko yaambéd

† 12:27: Seten yaningko maa Yuudanbanbéd andimaib kuu
 Belsebul.

awad arewa yenburaan kowe, ma yiyb karub kuu kane yaningko yaambéd yénburiwen? Kwana kowe, yi kuu yiyb weng wengyundaniyb kii. ²⁸ Kumban God ye Kingkin yaningko yaambéd yedme anburimain anam id keraneen kuu Godbéd korok kere ooni yeman yiyb yaa monoon kii.

²⁹ “Angkon kwamune, karub kanembed karub aromkonoman doreen yambiwoom dawuro yiribman kuu yid be wanaanban, no ambib yariman kuu nongbéd yenbe kowekored. Kumbéd yaro ambib aande yiribman yid be wananeen.

³⁰ “Karub kanembed ne yaa ibmo kerindo kuu ne bonman kii, karub kanembed ne yoom ne wenori deme awinindo kuu boketawaroon kii.

³¹ “Kwani kowe, nembed yiyb yaa ke yedmen-daan kei, korem ambarakmiyiiwa God yaningko monmariyiiwa kuu are nonondandaneen kuu yimin. Kumban Kingkin Karadmo yaningko mon-mari kuu are nonondandaanban, angkimbaraneen.

³² “Karub kanembed Karub Ye Mingki yaa weng arewa dakmaneen kuu are nonondandaneen kuu yimin. Kumban kanembed Kingkin Karadmo yaa weng arewa dakmaneen kuu are nonondandaanban, okad kiri kee doruub yaroniiwa God mananeen yaron angkara kwangkon are nonondandaanban.

Weng Kuu Inamen Wedmi Yeman

³³ “At amun kab arumaneeb kuu ayob amun iraneen, at arewa kab arumaneeb kuu ayob arewa iraneen, amborom kuu at kuu arewa dee amun dee ye wedmi yeman kuu ye ayob yaa.

³⁴ “Yiib kuu niindok yi meed, komarewa kere arewadan yiib kuu barang amun ma ande dakmaniib? Dowan! Meenime, karub ye niindem aombed ben bangkandimaankob ye mongkodkono yaambéd dembimaan. ³⁵ Karub amun kuu ye niindem aom amun amun dangoon kumbed inamen amunmo benmenebimaan. Ma karub arewa kuye niindem aom arewa arewa dangoon kumbed inamen arewamo benmenebimaan.

³⁶ “Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, nimakarub ogood weng dakmiwen kuu, wengyundi yaron arimbed weng korem kuu komande kwanandewen ande ye weng id kuu God yaa dakmaniib. ³⁷ Kwane, yiibbed komo weng dakmiwen kumbed Godbed wedmene wengyundene dabab kondaneen o dabab kondaanban.” andoon.

*Yesu Doboroon Yarondan Yaa Butun Kamoon
(Lk 11:29-32, 11:24-26)*

³⁸ Kwane, Farisidan yena yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yena yoombed Yesu yaa yedmiwen, “Kedmengkandi korok ee, nub dowaken kuu ebedd dud korokbi maa nub yaa korokbe.” andiwen.

³⁹ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Kukuu no arewa kamenib God yaa angkurom korokbenib kamimaibdan kumbed ne yaa dud korokbe ande kaamowiib kii! Kumban ma dud korokbainban, no profesiman Yonambéd dud korokboon kuu korokbaniin, kumbedmo. ⁴⁰ Kedi, Yona kuu amnoom ayoobmim aronki ayoobmim okyiri oon kambari ye kabeyob aom doboroon kwamune areb kumbed, Karub Ye Mingki

kwangkoon amnoom ayoobmim aronki ayoobmim kwamune okad niindem yiri angkimbaraneen.

⁴¹ “Kwane, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu Nineva taundanbed yaro menenib kibikee doriibdan kuu arewa anam kii andaniib, amborom kuu Ninevadan kuu Yona ye amonombi weng wengamberekorib, yi dohiri arewa yaa amonombiwen kowe. Kumban kibikee barang maa Yona yaningko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei.

⁴² “Ma, Godbed wengyundaneen yaron ari kuu kan kuri kaaron ye kuinbed yaro menenu kibikee doriibdan kuu arewa anam kii andanuun, amborom kuu okad yimin wandoon yaambad menenu Solomon ye weng kangdom wengambarande muneen kowe. Kumban kibikee barang maa Solomon yaningko burudande miin darewoob anam yeman kuu ke monoon kei.

⁴³ “Ma kei. Kwane awad arewa kuu karub yaambad anburaniiwa yaro wenene bidambibkin koknoon okiibban angka yiidkimbon onmenmo yarebenambaraneenka dobarande yiminban keraneen. ⁴⁴ Kwane, awad arewa yekareb yedmaneene, ‘Ii ambib koronde manaan kumaom kuu ika wene wedma.’ andaneen. Kwamune mene wedmaneene, arenib yiribman kuu nekwane ongme yirimbommo amun keruwen kumban ma doborokban kowe, ⁴⁵ ika wene awad miin arewa anam ediib ye arebban kuu benmananeena yi korem kwane kumaom dobaraniib. Kwananiiwa ari karub kuye dohiri kuu kurin arebban, miin arewa anam keraneen. Kuye kumun areb kuu no arewa

kamenib kibikee doriibdan kee miin arewa anam keraniib kii.” andoon.

Yesu Ye Enaya Damana

(Mk 3:31-35, Lk 8:19-21)

⁴⁶ Kwane, Yesu kuu kadaareb yaa ambiwoombed weng daandeen ye niindem aom kuu ye ena yoom damana yoom kuu mene bunangka doriib. Yi dowaken kuu wengane weng daanem andiwed. ⁴⁷ Kwane, karub maambed Yesu yaa yedmenoon, “Eb ena yoom damana yoom kuu bunangka doriib, eb wedmebde weng daabdandamiib kii.” andoon.

⁴⁸ Kwane, Yesu inande yedmenoon, “Kane kuu ne ena? Kane kane kuu ne damana?” andekore, ⁴⁹ ye dingki yire ye kedmengkandeen dan kuyaa dedmondene yedmoon, “Kekei ne ena yoom damana yoom kei, ⁵⁰ amborom kuu kane kanembed Nambe Ewen ari doreen ye inamen dowaken yaambed kamimaib kuu ne enaya ne aagoroka ne yangkuraya kuu kui.” andoon.

13

Kab Kiradmoon Ye Kuruwak Weng

(Mk 4:1-20, Lk 8:4-15)

¹ Kuye aron ari, Yesu kuu ambiwoom koronde wene ok bowan kebed angka diboroon. ² Kwane, nimakarub yemoon menebe ye kanawanewandiwe, ye kuu koronde oon bi motod aom awune diboroon. Kwane, kadaareb kuu ok kaat yaa menebe dobiriwen.

³ Kwane, yembed kuruwak weng yemoon daandene ma yedmoon kuu kei, “Mongkobon yariman

kuu yaro ayongmon yeeb angka yob kab kiradmande wonoon. ⁴ Kwane, kab kuu kiradmenmo yaroona, yena kuu kiwaan angka kiroboon kowe, ayari onbed wan menebe ben aniwen. ⁵ Yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari kiroboon. Kwane, kab kuu kirodmo deedereboon, amborom kuu okad kuu ambab yirimban kowe. ⁶ Kumban, aron yaro mene yuruuna, kab korem nuubderebe kokdereboon, amborom kuu yumburum kuu ambab yiri kubunebindo kowe. ⁷ Yena kuu okad yik kawiiib yiri kiroboon kowe, kab kuu yeere demboon kumban yik kabbed kan dabuknandoone idiib kerindo. ⁸ Yena kuu okad amun ari kiroboon. Kwani kowe, id diboroon kuu yemoon, yena id 100iib, yena id 60yiib, yena id 30yiib kwamune ire wonoon.

⁹ “Karub kanembed kerendemiib keroka, kwane wengamborok.” andoon.

Kuruwak Weng Dakmi Ye Dowad

¹⁰ Kwane, ye kedmengkandeendanbed mene kaamoneniwen, “Komandewed kuruwak wengbed yi yaa daandimaab?” andiwen.

¹¹ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman ye weng id angkara kuu yiib yaa korokbendadned yiibkaadkeri yeman, kumban yimanban. ¹² Kane kuu Godbed korok kere ooni yeman yaa yekaadkeroon kuu, Godbed kedmengkandi yena ari konaneene yemoon keraneen. Kumban kane kuu yekaadkerindo kuu ye yiribman korem kuu Godbed yeka baneen.

¹³ “Kuruwak wengbed yi yaa daandimain ye id kuu kei.

Kwane yi wedmimaib kumban korobe
wedmimokban.

Kwane yi wengambirimaib kumban ongme
wengambirimokban.

¹⁴ “Kwani kowe, profesi weng Aisaiyambed
yedme wongkoon kuu yi yaa anam id keroon.
Wongkoon kuu Godbed yedmoon,

‘Yiib kuu wengamberembirimaib kumban,
wengambere id kandimokban kerenib,
yiib kuu wedmembirimaib kumban, id wed-
mimokban keraniib,

¹⁵ amborom kuu kwamune keyedan kee
yi niindem aom kamkono kerenib,
yi wengambiri korondenib,
yi indob korem imbune winiwen kowe.

Kwanaibban kuu yi indobbed wedmenib,
yi kerendembed wengamberenib,
yi niindem aombed weng id kandenib,
amonombiiwa, nembed ongmendaniin.’ kwane
wongkoon.

¹⁶ “Kumban yiib indobbed wedmenib, yiib
kerendembed wengambirimaib kowe, Godbed
yiib yaa amun kerundoon. ¹⁷ Kedi, nembed yiib
yaa ke anam yedmendaan kei, yiibbed wengam-
bere wedme kamiib yaa kuu profesidaniib God ye
inamen yorokmodaniib kurin dohiriwen kumbed
yi dowaken darewoob kuu kwamune monoko
wedmem ande meedmiwen, kumban yi wed-
mindo, kwamune wengamberem ande kamiwen
kumban yi wengambirindo.” andoon.

Kab Kiradmoon Ye Kuruwak Weng Id

¹⁸ Kwane Yesumbed ika yedmoon, “Kab kiradmoon ye kuruwak weng id kuu wengambirime.

¹⁹ “Nimakarub yena kuu okad kiwaan angka areb, kane kanembed Godbed korok kere ooni ye weng kuu wengamberekorib id kandindo keroone, awad arewa yi korokbed weng amun yi niindem aom angkeen kuu awine buruwandene kanwonoon.

²⁰ “Kwane, nimakarub yena kuu dumnad yiri okad embengmo ari areb, kane kanembed God Ye Weng wengamberekorib kirodmo kubiyiib awiniwen. ²¹ Kumban God Ye Weng kuu yi niindem ambab yiri kubunebindo kowe, awinenib aron doboobban dobaraniib, amborom kuu God Ye Weng yaa arud barang o yenbandi mananeen kuu kwane kirodmo kombiri angkananiib kowe.

²² “Kwane, nimakarub yena kuu okad yik kawiiib ari areb, kane kanembed God Ye Weng wengambiriwen kumban, okad yiri dohiri ye meeni darewoowiib yiribman yemoon baniin kuu nekareb yimin keraniin andi ye dohiriyiib kumbed God Ye Weng dabuknandoon kowe, God Ye Weng kuu idiibban keraneen.

²³ “Kumban nimakarub yena kuu okad amun ari areb, kane kanembed God Ye Weng wengamberekorib, korobe meene awine dohiriwen. Yi kuu idiib dibaraniib, yena kuu id 100iib yena kuu id 60yiib yena kuu id 30yiib kwamune areb keraniib.” andoon.

Kab Amuniib Kab Arewayiib Ye Kuruwak Weng

²⁴ Kwane, Yesumbed kuruwak weng maa daandoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune. Kwane karub maa wene wiit kab amunmo

arumoon. ²⁵ Kumban amnoombed mongkob yariman awene kuu unuk dangiwen kumaom kuu ye bonmanbed wene yob animokban ye kawiiib ibmo kuri arumenmo yarekore wonoon.

²⁶ “Amaan kuu wiit kab kuu yeere amne id ire wonoone, kab arewa kwangkong ibonmo wiit kab areb kwane dembe wonoon. ²⁷ Deme karub kuu mene yi korok yaa kaamoniwen, ‘Korok, eb kuu wiit kab amunmo mongkobon angka arumewenoo? Kunayambed kab arewa kuu menene dereboon kii?’ andiwen.

²⁸ Yembed inande yedmoon, ‘Ei, kee bonman maambed kamoon kii.’ andoon. Kwanandoone, ye demedanbed kaamoniwen, ‘Kwanoka, awine biangke kiradmanuuwoo?’ andiwen.

²⁹ Kwane, yi korokbed inande yedmoon, ‘Yii! Korondiiwaa! Amborom kuu kab arewa biangkaniib kumbed wiit yumburumiib kwane biangkaniib kowe. ³⁰ Kwane, korondibka, ibmo kwane dembiwa, wene id wandi yaron keraneen. Aron arimbed id wandidan yedmaniina, kereek arewa kudin nadme andedmenabe nongkobe amot nengkekoriwa, wiit kuu wande benwene ne animan nongkobimbon ambiwoom nongkobaniib.’ ” andoon.

*Mastet Yob Kab Ye Kuruwak Weng
(Mk 4:30-32, Lk 13:18-19)*

³¹ Kwane, Yesumbed angkon kuruwak weng maa daandoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune, at yaningko mastet ye yob kab karub maambed kande ye mongkobon angka kibinoon areb. ³² Kwane, mastet yob kab kuu embeng mana, kab yena arebban, kumban ma yeere

kainaneen kuu at darewoob at yena mongkobon angka arumenaboon kuu korem yembed burudande wonoon. Kwane, daane darewoob keroon kowe, ayari on maa maa menebe at nondong ari kuu ami yenbenaben wananiib.” andoon.

*Yiis Ye Kuruwak Weng
(Lk 13:18-21)*

³³ Kwane, angkon Yesumbed kuruwak weng maa daandoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune. Wonong maambéd flawa aande oganu bred ongmandamuun kuu flawa kabayingke obo keri yeman ye aningko yiis embeng aande kabed ayoobmim ye flawa aom kowe ongmeenkob, yiisbed flawa aom kabayingke yimin yimin yaa keroon.” andoon.

*Biknoon Ye Weng Kuu Kuruwak Weng Yaambéd
Dian Kere Daandoon*

³⁴ Yesu kuu kuruwak wengbed karuwa nimaya yaa daandimaan, kumbedmo. ³⁵ Kwanoon kowe, profesimanbed kwane dakmoon kuu anam id keroon. Kwane yedme wongkoon kuu, “Ne kuu kwamuneni kuruwak weng yaambéd kande dakmaniin. Kedmengkandi yena okad ongmoon yaambéd mene kibikee yemyeb bikderebeen kuu, nembed ben dian kere dakmaniin.” ande wongkoon.

*Kab Amuniib Kab Arewayiib Ibmo Yeeroon Ye
Weng Id*

³⁶ Kwane, Yesumbed kadaareb domondekore ambiwoom awunoon. Kwane, ye kedmengkandeendan kuu yeyiib yaa mene kaamoniwen,

“Mongkob angka kab arewa ye kuruwak weng dakmewen kuye id kuu, kedmengkandebko kaadkerem.” andiwen.

³⁷ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Kei, karuwa kab amun arumoon kuu Karub Ye Mingki kii. ³⁸ Mongkobon kuu okad kumundin kangkuun kei, kowe kab amun kuu God yaa anam andiwe Godbed yi korok kere oonoondan kui. Ma, kab arewa kuu awad arewa Seten ye yoman winiwendan kui. ³⁹ Kwani kowe, bonman kab arewa arumoon ye karub kuyaamo Seten kui. Kwane, kab wandi aron kuu keye aron yimin wandanuune, id wandidan kuu God ye engyus kui.

⁴⁰ “Kwane areb, kab arewa dembe wonoon kuu biangke amot yiri nengkaneen areb kuu, keye aron yimin wandanuun yaambéd kwamune keraneen kii. ⁴¹ Kwamune keraneen kuu Karub Ye Mingkimbed ye engyus yedmaneene yimbed wenebenib, okad yimin yimin wandaneen yaambéd nimakarub arewa kamo doriwi-iwa ambarakmok ande kamiwiiwa kuu korem be nedbekorib, ⁴² amot arewa yiri be kirarani-iwa, amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kame dobaraniib. ⁴³ Kwana kowe, God ye yorokmodan kuu yi Ambe Godbed korok kere oonimbon aombéd aron areb yuraniib.

“Kanembed kerendemiib keroka, kwane wengamborok.” andoon.

Odamod Bikdereboon Ye Kuruwak Weng Ayoob

⁴⁴ Kwane, Yesumbed ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu, odamod okad yiri bikne angkimboroon areb. Kwane, karub maambéd

wedmekore, angkon ika kanbiknekore, kubi darewoob kumbed wene ari yembed komo awinoon ye yiribman korem kuu ben ari berengke od kandekore, mene odamod biknoon ye okad kuu moonoon.

⁴⁵ “Ma, Godbed korok kere ooni yeman kuu, berengki karub maa wene bot manimanandeb yaningko peel ande onmenmo yaroon areb.

⁴⁶ Peel od miin darewoob yeman wedmekore, wene ari ye yiribman korem ben ari berengke od kandekore, mene peel kuu moonoon.” andoon.

Oon Men Ye Kuruwak Weng

⁴⁷ Kwane, Yesumbed ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kekamune, oon men nande ok bowan angka nane oon yemoon maa maa boon areb. ⁴⁸ Kwane, oon yidwaroon kowe, oon men kuu wan yaro kubuk arimbed kowiwen. Kowenib, yi diberenib andangkane oon amun yaa kuu ben kabed aom kambungke arewa yaa kuu benkirarundiwen. ⁴⁹ Kwamune areb, keye aron yimin wandanuuna Godbed ye engyus yaa yedmaneena God ye yorokmodaniib arewadaniib kuu andokbenib, ⁵⁰ arewadan kuu amot arewa denaneen yiri benkiraraniwa, amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kame dobaraniib.” andoon.

⁵¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa kaamoon, “Yiib kuu kuruwak weng korem kee kuye weng id kandiwen dee?” andoone, “Ee” ande yedmiwen.

⁵² Kwani kowe, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Kwane kowe, Yuudan yi amob kedmengkandidan mimo mimo kuu anam ande Godbed korok

kere ooni yeman ye kedmengkandi kandoon kuu kwamune, ambib yariman kurin ye yiribman amuniib kibik ye yiribman amuniib areb, yambiwoom komo yure oonoon kuu ben yaro mananeen.” andoon.

Yesu Nasaret Aom Woonoon
(Mk 6:1-6)

⁵³ Kwane, Yesu kuu kuruwak weng kee daande dowan kerekore, kuyaa koronde yaro woonoon.

⁵⁴ Yaro dore wene ye kambong anam Nasaret aom awune yi kurikuri ambiwoom dawuro kedmengkandoona, yi binangke karekme yikareb yedmiwen, “Karub kee kuna yaambed meeni kangdomiib God yaromkono wedmi yeman ongmi yaromkonoyiib kuu boon kii? ⁵⁵ Ye kuu no ambib yenbi ye karub ye mingki. Kedi, ye ena yu aningko Meri, kwane ye damana kuu Yems yoom Yosef yoom Saimon yoom Yudas yoom kui. ⁵⁶ Ye yangkuraya kwangkon korem nub yoom ibmo ke doruub kei. Kowe, karub kee kunayambed kwamune aromkonoyiib inameniib kee boon kii?” andekorib, ⁵⁷ ye yaa kubenokban odkeneb keriwen.

Kumban Yesumbed yedmendoon, “Profesiman kuu yemoonbed ye yaa karub amun andimaib kumban, ye kambongdan yoom ye ambanga damana aweneyiib yoom kumbedmo ye yaa karub amun andimokban.” andoon.

⁵⁸ Kwane kuyaa kuu, ye kuu God yaromkono wedmi yeman yemoonban ambangkoon, amborom kuu yi kuu ye yaa anam andindo kowe.

14

Yoon Baptaisman Ayiwen

(Mk 6:14-29, Lk 9:7-9)

¹ Kuye aron aom Galeli ambibkindan yi korok darewoob Erod Antipas* kuu Yesu komo kameen ye weng wengamberekore, ² ye korok korok yaa yedmoon, “Yesu kuu Yoon Baptaisman bobnoon yirimbed angkon ika demboon kii! Kwanakob God yaromkono wedmi yeman ongmenabimaan.” andoon.

³⁻⁴ Kwanandoon amborom kuu anuk yiri kumbed Erod kuu ye aagorok Filip ye wonongbed yu ambi dankare domonenuune Erodbed yu kuu awanoon kowe, Yoonbed Erod yaa daandimaan, “Ebbed yu awani kuu amob kii!” andimaan. Kwani kowe, Erodbed yedmoonkob ye dememan maambed Yoon awine kan wii aom kaanoona dibeen. ⁵ Erod kuu ayande meenoon kumban, ye kuu unoon, amborom kuu nimakarub yemoonbed Yoon kuu profesiman ande yedmimaib kowe.

⁶ Kwane, Erod ye wooneen ye orok yaron muneen kowe, Erodias yu mungkan koyu menenu menebiwendan yi murubia ari awuderenu ebkad wayirikne andeen kowe, Erod kuu kerengkandi darewoob keroon. ⁷ Kwani kowe, ye amob ongme yedmoon, “Kubbed komo meene yedmaneeb kuu kankabdaniin.” andoon.

⁸ Kwane, yu kuu awaan yu weng kandeen kowe,

* **14:1:** Erod Antipas kuu King Erod Kayabak ye mingki. Awodki oonoon ye okad kuu andokbe kaningiib kere Erod Antipasbed okad mimo oonoon.

Erod yaa kwane yedmeen, “Yoon Baptaisman ye korok wande yabad ari kowe kanmene kawe.” andeen.

⁹ Anduuna, King Erod kuu kubiyiibban keroon kumban, amob weng ongme yedmoone yi yoom ane doriibdan wengambiriwen kowe, wonong koyu yu kaamoni yaa ee andekore ye dememan maa yedmoone, ¹⁰ Yoon ye korok kuu wii aombed wandiwen. ¹¹ Kwane, Yoon ye korok kuu yabad animarimbed kowe kanmene wonong koyu kuyaa kondiwa, yumbed awaan yaa kanmene kondeen.

¹² Kwamuniiwa, Yoon ye id kuu ye kedmengkandeendan menenib kanwene mangkiwen. Mangkekorib wene Yesu yedmeniwen.

*Yesumbed 5,000iib Animan Bangkandoon
(Mk 6:30-44, Lk 9:10-17, Yn 6:1-13)*

¹³ Kwane, Yoon ayiwen ye weng kee Yesu kuu wengamberekore, ye kedmengkandeendan be kuyaa kuu koronde parai motodbed kimyen obonmo yaa wonoon. Kwanoone, nimakarub yemooonmo wengamberekorib, taun dia dia yaambéd ye yoman yonka winiwen.

¹⁴ Kwane, Yesu kuu wirine kadaareb yemooon wedmendekore, mimyob keendoon. Keendekore bob anikadiibdan kuu ongenaboon.

¹⁵ Kwane oobne aron kubune wenuun yaambéd, ye kedmengkandeendanbed mene Yesu yaa daaniwen, “Keyaa kuu obonmo kambongiibban angkon miriknandameen kii. Amun kuu daandewo wenebenib, kambong kambong yaa wene yika animan berengkanabe

anime.” andiwen. ¹⁶ Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Kwamunemban. Yiibbed animan bangkandibko anime.” andoon. ¹⁷ Kwane, yimbed inande yedmiwen, “Nub kuu om angkoyiib oon ayoob kembedmo awinuwen.” andiwen. ¹⁸ Kwanandiiwe, Yesumbed yedmoon, “Ne yaa benminime.” andoon.

¹⁹ Kwane, nimakarub korem yaa yedmendoona kereek ari dibiriwen. Om angkoyiib oon ayoob kuu benkoobe, indob kan ambid ari wedmene eso andekore, om kuu domabangkoon. Kwane, yembed ye kedmengkandeendan yaa bangkandoona, yimbed be ari karuwa nimaya danaya yaa bangkandiwen. ²⁰ Yi korem anenib mikmoniwen. Ari animan dungkun dungkun koronde winiwen kuu ye kedmengkandeendanbed kabed kumaom benkambungke deweniwe kabed wad ayoowiib kuu yeederebenan wonoon. ²¹ Karuwa nimaya danaya korem animan aniwen kuu karub 5,000iib areb.

Yesu Ok Ari Dodkan Wonoon
(Mk 6:45-56, Yn 6:16-21)

²² Kwane kuyaambed, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa yedmendoona, yidin parai motod nande bowan yara yanande winiwen. Kwane, kadaareb yaa ika winime ande yedmekore domondoan. ²³ Kwane domondekore, wene aangko kaat angka yembedmo kurikuri kerok daanoon.

Kwane, aron kubunenu mirikne wenuuna, Yesu kuu yembirimo keroone, ²⁴ ye kedmengkandeendan kuu motodbed bid domonenib ambab ok wedangka winiwen,

kumban yi weniib ye arinambo arimbed nuub kuu yi yaa meneene oknondok darewoob kamenu motod yaa beengkaun.

²⁵ Kwane, annoom awawini yaa Yesu yiyiib yaa ok arimbed dodkanmo wonoon. ²⁶ Kwane ok arimbed dodkanmo wene yi dia keroone, ye kuu wedmenekorib uni miin darewoob kere “Awadii!” ande komkiwen. ²⁷ Kumban Yesu kirodmo yi yaa baandoon, “Nembed kei. Yiib unaib, yiib niindem aom aromnime.” andoon.

²⁸ Kwane, Pitambed baande yedmoon, “Yariman, anam ebbed meneeb keroka, ne yaayiib yedme kowebko, ok ari ewiib yaa mana.” andoon. ²⁹ Kwanandoone, Yesumbed “Ee mene.” andoon.

Kwane, Pita motod aom koronde kuro ok arimbed dodkanmo Yesuyiib yaa andowe wonoon. ³⁰ Kumban Pita kwane nuuwa oknondoka wedmendekore, unene ok yiri andowe kubune wenene baandoon, “Yariman, ne nenkoone!” andoon. ³¹ Kwane baandoone, Yesu kirodmo dingki yirene awinene nenkoonekore yedmoon, “Eb anam andi kuu embengmo kii, komande karekmeeb?” andoon. ³² Kwane, yi kuu motod aom awuniiwa nuub kuu dowan keroon.

³³ Kwani kowe, yi korem motod aom doriibdan kuu Yesu yaa bumangkane yaningko kankoone yedmiwen, “Anam kai! Eb kuu God ye Mingki kii!” andiwen. ³⁴ Kwane, yi yane wene bowan yara bidambib Genesaret yaa wiriniwen.

³⁵ Kwane, nimakarub kuyaa doriibdan kuu wedmibka, anam Yesu kii andekorib, weng ben nongkobiwa wenebuuna, ambibkin dia dia kuu

bob anikaddan korem kuu Yesu yaa benmenebiwen. ³⁶ Kwane, yimbed no eekme yedmimaib, “Bob anikaddan kuu eb ebkad dungkun arimbed angkorokanime.” andimaiwe, kane kane korem Yesu yebkad dungkun yaa angkorokaniwen kuu wadkeriwen.

15

God Ye Amob Yaamo Wengambirime Andoon (Mk 7:1-23)

¹ Kwane, Farisidaniib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib Yerusalem aombed menenib Yesu yaa kaamoneniwen, ² “Komandeniwed eb kedmengkandeeddan kuu nub aamkono yi amowamob kuu awinindo kere no domangkimaib? Kedi, yi dingki kuu ogindo kumbed animan kuu awingkonib aniib kii.” andiwen.

³ Kwane, Yesumbed inandoon, “Ma komandiwed yiib kuu God ye amob kuu domabangkanib yiib amowamobmo oone awinimaib? ⁴ Kedi, Godbed yedmoon, ‘Yiib ambe ena yi weng wengambere awandime.’ andoon. Ma yedmoon kuu, ‘Kanembed ambe ena yaa amkidbaneen kuu ayiwed bobni yeman.’ andoon.

⁵ “Kumban yiibbed kedmengkandimaib kuu kanembed ambe o ena yaa yedmaneen, ‘Ne yiribman yaambed komo yiib yaa awandaniin kuu kan God yaa munob koni yeman kowe, yiib yaa kondindeban.’ andaneen kuu yimin, yiibbed kedmengkandimaib kuu. ⁶ Kumban kwanandaneen

kuu ye kuu anam ambe ena yaa oone awandimban. Kwanekob, yiybka God ye amob kuu benkirarundekorib, yiyb awoya yi amowamobmo awinimaib. ⁷ Yiyb kuu aadidmidan kii! Aisaiyambed yiyb dowad profesi weng yedmoon kuu korem weng id anammo keroon. God Ye Weng kwane dakmoon kuu,

⁸ ‘Keye nimakarub kee naningko wengbed kankoonimaib, kumban yi meeni inamen ne yaa kuu ambab anam.

⁹ Kowe, yimbed naningko kankooni kuu yimiban, amborom kuu yi kedmengkandi kuu karub yi inamenmo kedmengkandimaib kowe.’” kwane andoon.

¹⁰ Kwanandekore, Yesumbed kadaareb yaa baandoona ye yaa miniiwa yedmoon, “Wengambere kandime. ¹¹ Komo komo karub ye mongkodkono aom awunaneen kuu God yaa arewa keru yemanban, kumban komo karub ye mongkodkono aombed deedaraneen kuu God yaa arewa keru yeman.” andoon.

¹² Kwane, ye kedmengkandeendan menenib Yesu yaa kaamoniwen, “Eb kuu ma kaadkerewenoo, Farisidanbed weng kee dakmeeb kumbed eb yaa kongebde odkeneb keruwen kii.” andiwen.

¹³ Kwanandiiwe, yembed inandoon, “Kab korem Nambe Ewen ari doreen kumbed arumindo yaa kuu korem yumburum yirimbed biangkane kiraneen. ¹⁴ Yi kuu domondime. Yi kuu indob tut korok korok kowe. Kudi, kwane indob tut korokbed wene indob tut karub maa nen kinban

wananeen kuu yi ayoob kwane wene dem kombaraniib.” andoon.

¹⁵ Kwane, Pitambed yedmoon, “Kuruwak weng kuu dakmeeb ye id kuu korokbende.” andoon. ¹⁶ Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Yiib kuu weng id kandindebankowoo? ¹⁷ Yiibkaad dee? Komo komo mongkodkono awune kawene kabeyob aom awunimaan kuu wene no ot kerimaan. ¹⁸ Kumban komo karub yi mongkodkono aombed deedirimaib kuu inamen aombed dembimaib. God yaa arewa keru yeman kuu kui, ¹⁹ amborom kuu inamen aombed dembimaan kuu, arewa ye meeniyiib kuman o kumka ayi ye inameniib nenem kami ye inameniib yid bi ye inameniib weng wiribi ye inameniib wengamborokbanabiyiib kuu kwamune nimakarub yi nindem aombed dembimaan. ²⁰ Kwane kee dembimaan kumbed God yaa arewa keru yeman. Ma, animan karub dingki ogindombed awingke ananeen kuu God yaa arewa keru yemanban.” andoon.

*Yesumbed Yuudanban Yi Wonong Awandoon
(Mk 7:24-30)*

²¹ Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde yaro dore wene ambibkin Taiyayiib Saidoniib yaa wonoon. ²² Kuyaa Keenandan wonong ambibkin kuyaombed yaro menenu, Yesu yaa baande komkeen, “Yariman, Dewid ye Awo, ne mimyob keewe. Ne dana mungkan kuu awad arewambed ibnendoona miin yiminban arewa anam kereen kii.” andeen.

²³ Kumban Yesu kuu ma inande daandindo kowe, ye kedmengkandeendanbed mene

nangkane daaniwen, “Wonong kee yedmende-bko, koronde wunuk, amborom kuu komkanmo menuun kowe.” andiwen. ²⁴ Kwani kowe, yembed yu yaa yedmoon, “Ne kuu no Israeldan sibi bikderebiwen areb keriwon yi dowad kan yedme kowoonkob manaan.” andoon.

²⁵ Kwane, wonong kuu Yesu ye dia angkon menenu ye murubia ari bumangkanu yedmeen, “Yariman, awawe.” andeen. ²⁶ Kwananduune, Yesumbed inande yedmoon, “Dana mana ye om kuu bene anon* yaa kiradmi kuu arewa.” andoon.

²⁷ Kwanandoone, wonongbed inande yedmeen, “Yariman, anam kumban, ma anon kuu kangkomanbed animan aneen ye arak dabderem yiri om ambong ambong kuburimaan kuu animaiib.” andeen. ²⁸ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Kub kuu anam andi darewoob ye wonong kii! Kwani kowe, komo mene kaamowewen kuu kibireb kwanok.” andoon. Kwane kuyaambed, wonong yu mungkan kuu amun kereen.

Yesumbed Nimakarub Yemoon Ongmenaboon

²⁹ Kwane, Yesu kuu kuyaa koronde ok bowan Galeli kebed yaa wonoon. Wenekore, wene kawene aangko arimbed diboroon. ³⁰ Kuyaambed nimakarub yemoon kai yeyiib yaa menebiwen kuu yon wanadaniib, indob tutdaniib, yona dingkia angkaknoondaniib wengwaabdaniib bob anikad maa maadaniib yemoonmo benminiwen. Yi kwane

* **15:26:** Yuudanban kuu Yuudanbed anon andimaiib, yi kongendi weng, kumban Yesu kuu kuruwak wengmo dakmoon.

benmenebenib Yesu ye murubiambon ari kiribiiwa, ongmenaboon.

³¹ Kwane, wengwaabdan kuu weng dakmiiwa, angkaknoondan kuu amunmo keriiwe, yon wanadan kuu yaro yarebiiwa, indob tutdan kuu nande wonoona kereknan winiiwa kamenan winiwen. Kwane, yi korem menebiwen kuu wedmekorib binangke Israeldan yi God kubenib yaningko kankooniwen.

Yesumbed 4,000 Ariyiib Animan Bangkandoona Aniwēn
(Mk 8:1-10)

³² Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa baandoona ye yaa winiiwa yedmoon, “Ni-makarub kumundin keyaa mimyob keendaan, amborom kuu yi kuu neyiib yaa aronki ayoob-mimiib doriwe animaniibban keriwēn kowe. Ika winime andi kuu ne dowakenban, amborom kuu yi kuu mungimo wananiib kuu wedya kirobaniib kowe.” andoon.

³³ Kwanandoon kowe, ye kedmengkandeendanbed kaamoniwen, “Nub kuu amboon keyaom kee kunayambēd animan kuu benub kadaareb kamune kee bangkandanuubkob ane yimin keraniib?” andiwen. ³⁴ Kwane, Yesumbed kaamondoon, “Yiib kuu om kuu komoyiib awingkiwen?” andoon. Yimbed inandiwen, “Om ediib, okyiri oon embeng yemoonbaniib kumbedmo.” andiwen.

³⁵ Kwane, Yesumbed kadaareb yaa yedmendoon okad yiri dibere winiwen. ³⁶ Yesumbed om ediib okyiri oon embengiib be God yaa eso

andekore, domabangkane ye kedmengkandee-
dan yaa bangkandoona yimbed ari nimakarub
yaa kwane bangkandiwen.

³⁷ Yi korem anenib mikmoniwen. Kwane,
ye kedmengkandeeendanbed animan ane ari ko-
ronde winiwen kuu kabed aom benkambungki-
iwa kabed ediib yeedere wonoon. ³⁸ Karuwa
nimaya danaya yi korem animan aniwen kuu
karub 4,000iib. ³⁹ Yaro Yesumbed kadaareb kuu
yedme kondoona wenebiiwa, ye kuu parai motod
aom awunoone bowan Galeli yara yane wene
bidambib Magadan dia winiwen.

16

Yesu Yaa Yi Komboon Kaamobi (Mk 8:11-13)

¹ Kwane, Farisidan yoom Sedyusidan yoom
Yesu yaa mene ye komboon wedmi ye dowad
kaamoniwen kuu God yaromkono yaambéd dud
korokbok andiwed.

² Yesumbed inande yedmoon, “Oobne aron
kubunanuun kuu yirim kanabaneen kuu yimbed
yedmimaib, ‘Oo kwana kowe awari kuu amiibban
keraneen.’ andimaib. ³ Kwane, amkimo yaro
kangka kuu amukambidiib ambid dodmoyiib
wedme ‘Kibikee am aron kii.’ andimaib.
Yiib yiiibkaad ambid arimbed komarewa
korokbimaane kuu wedme kaadkerimaib,
kumban kibikee komo keroon kee wedme id
bene kaadkerindo. ⁴ Kuku no arewa kamenib
God yaa angkurom korokbenib kamimaibdan
kumbed dud korokbe ande onmimo kamiib kii!
Kumban ma dud korokbainban, no Yonambéd
dud korokboon kuu korokbaniin kumbedmo

kui.” andoon. Andekore, Yesu kuyaa koronde domonde yaro wonoon.

Dudi Kedmengkandi Yaa Kaadkerime
(Mk 8:14-21)

⁵ Kwane, Yesu awene kuu bowan yara yaniwen kumban ye kedmengkandeendan animaniib maan yanindo nonondandiwen. ⁶ Kwane Yesumbed yi yaa yedmoon, “Kaadkerime. Yobdoodmo yiiibka oone dobirime, Farisidaniib Sedyusidaniib yi flawa kabayingke obo keriyeman yaa.” andoon. ⁷ Kwane, weng keeyikarebmo id kuu komarewa kii ande andangke yedmiwen, “Anam kuu animan maandindo keruwen kwande dakmeen dee kii?” ande dakmiwen.

⁸ Kwane, dakmiib ye weng id kuu Yesumbed wedmendoon kowe yi yaa kaamondo, “Yiib komandiwed animan maandindo andi ye weng dakmiib? Yiib anam andi kuu embengmo. ⁹ Yiib kuu id meenindoyoo? Meenime, om angkoyiibmo kumbed nimakarub 5,000 ariyiib kuu bangkanduuwe aniwen. Aniiwe, yiib kuu kabed komoyiib animan dungkun dungkun benkambungkiwen? ¹⁰ Ma, om ediibmo kumbed nimakarub 4,000 ariyiib kuu bangkanduuwe aniwen, kwangkon yiib kuu kabed komoyiib animan dungkun dungkun benkambungkiwen? ¹¹ Komarewakob yiib kuu meeninban keriyen? Ne kuu yiib ande animan ye dowad dakmokban. Kumban kaadkerime, yobdoodmo yiiibka oone dobirime, Farisidaniib Sedyusidaniib yi flawa kabayingki yeman yaa.” andoon.

¹² Kwane, ye kedmengkandeendan kuu meeni kandiwen, Yesu kuu anam flawa aom kowiwed kabayingki yeman yaa kaadkerime andindo, ye kuu Farisidaniib Sedyusidaniib yi kedmengkandi yaa kaadkerimbed dobirime anded dakmeen.

*Pitambed Yesu Kuu God Ye Mingki Andoon
(Mk 8:27-30, Lk 9:18-22)*

¹³ Kwane, Yesu wene taun maa Saesaria Filipai dia wenene, ye kedmengkandeendan yaa kaamoon, “Nimakarub kuu Karub Ye Mingki kuu kane andimaib?” andoon. ¹⁴ Andoona, yimbed inande yedmiwen, “Yenambed yedmimaib kuu eb kuu Yoon Baptaisman andimaib, yenambed eb kuu Elaidya andimaib, kumban karub yenambed eb kuu Yeremaiya o profesiman maa ande kamiib kii.” andiwen.

¹⁵ Kwane, Yesu kaamoon, “Ma yiibbed kuu ne kane andiib?” andoon.

¹⁶ Andoona, Saimon Pitambed inande yedmoon, “Ee, eb kuu wad doreen ye God ye Mingki, eb kuu yembed kinoona menewenman Keresu kui.” andoon.

¹⁷ Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Ee, Saimon, Yona ye mingki, eb yaa Godbed amun kerubdoon, amborom kuu kekee karub maambed eb yaa kwane yedmebdokban, Nambe Ewen ari doreen kumbed korokbebdoon kowe.

¹⁸ Kwane, nembed eb yaa yedmaan kuu eb kuu Pita,* eb kuu dumnad. Keye dumnad kwarimbed ne anam andidan ambib areb kuu ambangke kanyenbaniin. Kwane, bobni yaromkonombed

* **16:18:** Pita yaningko ye weng id Gurik wengbed kuu dumnad.

monmaraanban. ¹⁹ Nembed Ewen aom ooni yeman yaromkono kabdaniina, kwane ebbed okad kiri kee komo yaa yii andaneeb kuu Ewen aom kwangkong yiminban keraneen. Kwane, ebbed okad kiri kee komo yaa ee andaneeb kuu Ewen aom kwangkong yimin keraneen.” andoon. ²⁰ Andekore, ye kuu Godbed Kinoona Monoonman Keresu ande dakmaib ye weng yedme kowoon, ye kedmengkandeendan yaa.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Dakmoon
(Mk 8:31-9:1, Lk 9:22-27)

²¹ Kuyaron yaambéd yaro ari kuu Yesumbéd ye kedmengkandeendan yaa andowe dianmo daandoon, ye kuu Yerusalem aom wananeen kumbéd Yuudan yi korok korokiib God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib kumbéd ye kuu awinenib durud yewed maa maa konekoriwa, ye kuu ayaniwa bobnaneen kumban aron ayoobmim ari kuu nenkoonaneene ika dembaneen ande daandoon.

²² Kwanandoone, Pitambéd Yesu nen angkaro ongakane daanoon, “Yariman, kwamune keraneen kuu Godbed kebenok ai! Kwamune kuu eb yaa ma kwanaanban kii!” andoon. ²³ Andoona, Yesumbéd neman Pita yaa amonombe inande daanoon, “Eb kuu Seten areb kerewen kii! Ne yaa kuu angkane! Eb kuu ne yaa boknande kombiri yeman kereeb kii! Eb kuu God ye inameniibban, karub yi inamenmo awinewen.” andoon.

Yesu Ye Yoman Wini Kuu Kiwaan Yobdood

²⁴ Kwamunekore, Yesumbéd ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Kwane, karub

kanembed ne yoman manandamoka, yekareb ye dowaken ye inamen kankubune yaro ye at ming kankarinekore, ne yoman monok. ²⁵ Karub kanembed yekareb ye wadkeri awinaneen kuu korem bobnaneen, kumban karub kanembed ne dowad yaambéd ye wadkeri domonaneen kuu wadkeri anam kandaneen. ²⁶ Karub kuu nimakarub korem yaa burudande dore okad kumundin kiri kee korem yeka oonaneen kumban amaan ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yiri kankoraraneen kuu amun dee? Ye kuu komombéd God yaa konekore, ye kingkin kuu kumbaanban yamotbon yiri kankorarakban keraneen? Dowan!

²⁷ “Kwane, Karub Ye Mingki kuu Yawodki ye nambiriyiibbed ye engyusiib mananeen kuu nimakarub mimo mimo komo kamiwen ye kakman yi yaa bangkandaneen. ²⁸ Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib yena kane kane keyaa doriibdan kuu bobnaibbanbed wedmaniib kuu Karub Ye Mingkimbed korok kere oonaneen kii.” andoon.

17

Yesu Yaa Nambiri Koonoon (Mk 9:2-13, Lk 9:28-36)

¹ Aron benmeyib dowan keruuna arimbed, Yesu yaro Pita yoom Yems yoom Yoon Yems ye daman yoom kwamune be aangko ambab ari daanoon, yimbirimo keriwén. ² Kwane, yi doriywa Yesu yaa God ye nambiri monoon, yeka mamaa keroon. Kwane, ye murubia kuu

aron yuremoon areb nambiri darewoob keru-
une, yebkad kuu kawanmo kawurimbon anam
keroon. ³ Kwane kuyaambed, Moses yoom
Elaidya yoom kuu angkadere Yesu yoom dohiri-
iwe, Yesu yoom weng dakmenabiwen.

⁴ Dakmo doriwa, Pitambed Yesu yaa yedmoon,
“Yariman, kekee amun, nuwiib ke doburuub kei.
Ewiib dowaken kerebka, nembed kombon ayoob-
mimiib banaba. Ma eb, ma Moses, ma Elaidya.”
andoon. ⁵ Pita weng mogeed dakmeen aombed
wiib kawanmo kande bokne kebeneen. Ku kebe-
neen ye niindem aombed wengmo baande daan-
doon, “Kekee ne Dana, ne mimyob dowakeniib
kubiyiib darewoob ye ari kowaan. Ye weng kuu
wengambirime!” andoon.

⁶ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu
wengamberekoriwa, yi kuu uni darewoob
kerenib, murubia ben okad yiri kiribe kiobiwen.
⁷ Kumban Yesumbed mene badmende daandoon,
“Yeedirime, unaib.” andoon. ⁸ Kwane, yi
deedere korok kankoone ari wedmibka karub
yenayiibban, Yesu yembedmo.

⁹ Kwane, kwari koronde aangko ika yiri
kamenoniwa Yesumbed wedya daandoon,
“Komo wedmiwen kuu karub yena yaa wene
ari ogoodmo kwamune dakmenmo yarebaib.
Kwane bikniwo wene ari ne bobnaniin
yirimbed angkon ika dembaka.” andoon.
¹⁰ Kwane, ye kedmengkandeendan kumbed
kaamoneniwen, “Komande kwane Yuudan yi
amob kedmengkandidanbed Elaidya kuu yedin
mananeenkob andimaib?” andiwen.

¹¹ Kwane, Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Kuu anam, Elaidya kuu yedin menene ongmi ye dowad korem nekwaneen. ¹² Kumban nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, Elaidya kuu monoona dowan keroon. Monoon kumban koro robe wedmenib anam Elaidya kii ande kamindo, no kwane yi meeni dowaken korem kuu ye yaa kwaniwen. Kwamune areb kuu Karub Ye Mingki yaa kangkon durud yewed konaniib.” andoon. ¹³ Kwane, ye kedmengkandeendan kuu meenenib inamen kandiwen kuu Yesu kuu Yoon Baptaisman ye dowad ande dakmeen.

*Yesu Dana Awad Arewa Ibnenooniib Ongmoon
(Mk 9:14-29, Lk 9:37-43)*

¹⁴ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom ika kawene kadaareb doriib yaa miniiwa, karub maa mene Yesu ye murubia arimbed bumangke ¹⁵ yedmoon, “Yariman, eb ne dana yaa mimyob keene. Ye kuu kot awarak ayimaun arewa anam wedmimaan kowe, aron yemoon ayene kan ok yiri korare amot yiri korare kami-maun. ¹⁶ Nembed eb kedmengkandeendan yaa nenmanaan, kumban yi ongmenindo yiminban keriwen.” andoon.

¹⁷ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “O ni-makarub korem, yiib kuu anam andindebandan wabkaddan kii! Aron komoyiib kwane yiib yoom dobaraniin? Aron komoyiib kwane yiib karekmi wedme dobaraniin? Dana kuu nenmene.” andoon. ¹⁸ Kwanandekore, Yesumbed awad arewa kuu yedme anburoona dana ye niindem aombed yeedoroon. Kwane kuyaambad amun keroon.

19 Kwane, amaan, ye kedmengkandeendan yoom Yesu yoom kwane karub yenayiibban yimbirimo keriiwe, Yesu yaa kaamoneniwen, “Komoyiibkob nubbed awad arewa kuu yedme anburinban keruwen?” andiwen.

20-21 Kwanandiiwe, Yesumbed inandoon, “Yiib kwanindo keriiwen amborom kuu yiib anam andi kuu wuudmo. Kedi, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib anam andi kuu aromne mastet yob embeng mana areb keraneen kuu aangko yaa baande yedmaniib, ‘Yakuri wene.’ andaniiwa kwananuun. God ye inameniib komo kamandameeb kuu yiminmo.”* andoon.

Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Dakmoon

22 Kuyaambed Yesu ye kedmengkandeendan korem Galeli angka ibmo nedbe doriiwa yembed yedmendoon, “Karub Ye Mingki kuu karub maambed ambodangene awine kan karub yena yi dingki ari kowaneen kii. 23 Kwamunenib ayaniiwe bobnaneen, kumban aron ayoobmim ari Godbed bobnoon yirimbed kankoonaneena dembaneen.” andoon. Kwanandoone, ye kedmengkandeendan wengamberekoriwa, miin kubiyyiibban kere anam mimyob wandiwen.

Tak Od Kowi Ye Weng

24 Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom Kapeenaum yaa wene dawuniwe, kurikuri boyambib darewoob ye tak od bimaibdan yaro mene Pita yaa kaamoniwen, “Yiib kedmengkandi

* **17:20-21:** Buk Matyu kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: “Kumban awad kwamuneyiib kuu kurikuriyiib animan korondiyiib kumbed anburi yeman.”

korok kuu kurikuri boyambib darewoob ye tak od kowimaanoo?” andiwen. ²⁵ Kwane, Pitambed yedmoon, “Eyoka, kowimaanaa.” andoon.

Amaan, Pita kuu ambiwoom dawuro wonoone, Yesumbed yedin Pita yaa yedmoon, “Saimon, eb komarewa meeneeb, kingbed ye tak od kuu karub kane yaambéd bimaan, ye mingki yaambéd dee, yena yaambéd dee?” andoon. ²⁶ Kwane, Pitambéd Yesu yaa inande yedmoon, “Yi kuu karub yena yaambéd bimaib.” andoon.

Kwanandoone, Yesumbed Pita yaa yedmoon, “Kwana kowe, king yi dana kuu tak od kowaibban. ²⁷ Kumban nub yi yaa kowaubban kuu nub yaa kongendaniib kuu ne dowakenban kowe, wene pating kanwene ok bowan angka kamberene oon ibduruk kandaneeb kuu mongkodkono dankone wedmaneewa, od murubkob angkimbaranuun kuu kanduneb, wene ne tak odiib ewiib kwane kowe.” andoon.

18

Ewen Aom Kuu Kanembed Darewoob Keraneen?

(Mk 9:33-37, Lk 9:46-48)

¹ Kuye aron kuu kedmengkandeendanbed Yesu yaa mene kaamoniwen, “Kanembed Ewen aom kuu aningko darewoob keraneen?” andiwen.

² Kwanandiiwe, Yesumbed dana embeng yaa baandoona monoona, yembed nende yi murubia ari kowoone doboroon. ³ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmen-daan kei, yiib korobe amonombe dana kamune areb keraniib kumbed Ewen aom awunaniib. Ma

kwanokban keraniib kuu awunaibban. ⁴ Kwani kowe, karub kanembed yeka kankubune dana mana keyareb keraneen kumbed Ewen aom aningko darewoob keraneen. ⁵ Karub kanembed naningko yaambéd dana mana kee areb yaa kubenaneen kuu ne yaa kwane kubewaneen kii.

Dedmobeniwed Ambarakmi

⁶ “Kumban kanembed dana kamune kere ne yaa anam andoonman keyaa dedmobaneenkob ambarakmaneen kuu, amun kuu ibduruk kuye karub kuu awine bot darewoob kande kongkono yaa borokne kan karamok yiri kaniwed niindem ambab yiri kankubuni kumbed yimin.

⁷ “Okad kiri doriibdan, kaadkerime! Dedmobenako ambarakmok andi yeman yemoon dangoon. Kwane arewa kuu dembimaan, kumban kanembed kwamune arewa kame andaankob kwane dembimaan ye karub kuu durud yewed arewa ye yaa mananeen. ⁸ Kwane, eb yon o dingkimbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka, wankorarunde. Kwananeeb kumbed dingki mimomo o yon mimomo kuyiib aron korem korem ye wadkeri kandaneen kuu amun. Ma kwamune yon ayoob o dingki ayoob kuyiib dobaraneeb kuu eb nen kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu arewa. ⁹ Kwane, eb indobbed dedmonoonkob ambarakmewen keroka, biangkande korarunde. Kwananeeb kumbed indob yaramo aron korem korem ye wadkeri kandaneeb kuu amun. Maa kwamune indob ayoowiib dobaraneeb kuu eb nen kumbaanban yamotbon yiri koraraneen kuu arewa.

Sibi Biknoon Ye Kuruwak Weng
(Lk 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ “Yiib kaadkerime. Aningkoyiibban ne yaa anam andiwendan keyaa kankubunaib. Kedi, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, nimakarub keyi oonimaib yi engyus Ewen ari doriib kuu Nambe God ye kerebiri ari kwane doberembiri-maib.*

¹² “Yiib kuu komarewa meenaniib? Kekamune karub maa sibi 100iib kumban mimo kuu wene biknaneen kuu, ye kwane 99iib kuu aangkom-bon ari domondekore, wene biknoon kuu kerek-nanmo yaraneen dee? Kwananeenaa! ¹³ Kwane, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, sibi wedmaneen kuu kubi darewoob keraneen, kwane sibi 99iib wene biknindo yaa kuu kubi embengmo. ¹⁴ Kwamune areb, yiib Ambe Ewen ari doreen kuu ye dowakenban anam andidan aningkoyiibban mimo ma bikni kuu yiminban.

Angkodmimbed Eb Yaa Ambarakmi

¹⁵ “Kwane, anam andi ye karub maambled eb yaa ambarakmoka, wene yiib ayoobmo keroka komo ambarakmoon kuu daane. Kwane, eb weng wengamboroka, amun eb awaneneb kowe ye o yu kuu eb daman kereeb kii. ¹⁶ Ma, ye kuu eb weng kankoraroka, angkon ika karub mimo o ayoob ben eb yaa dabokne wene wengane. Weng korem ku dakmaneeb kuu yi ayoowiib indob indob wed-miib weng wengambere keraniib kowe, yi kuu eb

* **18:10-11:** Buk Matyu kurin kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiib: Kedi, Karub Ye Mingki kuu awere bikniwendan burudande bindi ye dowad monoon.

weng ibmo kere dakme korokbi yeman. ¹⁷ Yi ayooiib kwangkón kwane wengambirinban anam keroka weng kanwene kurikuri ye korok korok yaa daande. Kurikuri ye korok korok yi weng kwangkón kwane wunesadmi ye karub keraneen kuu anam andindodan o tak od bidan yaa komo kwanimaab areb ye yaa kwangkón kwame.

Weng Ongmi

¹⁸ “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiibbed okad kiri kee komo yaa yii andaniib kuu Ewen aom kwangkón yiminban keraneen. Kwane, yiibbed okad kiri kee komo yaa ee andaniib kuu Ewen aom kwangkón yimin keraneen. ¹⁹ Angkon nembed yiib yaa ke yedmaan kei, yiib aombed ayoob kuu komo yaambéd weng kan mimo kerenib God yaa kaamonem andaniib kuu Nambe Ewen ari doreen kumbed yiib dowad kwananeen. ²⁰ Kwane, yiib ayoob o ayoobmim doberenib naningko yaambéd kowenib weng kan mimo keraniib kuu, ne kangkon yi yaa dabokne dobaraniin.” andoon.

Ambarakmi Are Nonondandi Ye Kuruwak Weng

²¹ Kwane, Pitambéd menene Yesu yaa kaamonoon, “Yariman, nangkodmimbéd ne yaa ambarakmaneén kuu, ye yaa are nonondande komoyiib keraniin? Yewudmo kameni kimingke ediiib keraniinoo?” andoon.

²² Kwane, Yesumbéd inande yedmoon, “Eb yaa ke yedmaan kei, yemoonmo are nonondande ediiibmomban, 77iib kii. ²³ Kwamunekob, Godbéd korok kere ooni yeman kuu kwamune areb. King kuu mene ye deme karubbed ye

yaa dungkum keriwen kuu inewime andi dowad baande kamoon. ²⁴ Kwane, king kuu od andowe boon. Been ye niindem aombed karub maa nenminiwen kuu king yaa od gold darewoob yaningko talen 10,000iib† kuyaa dungkum keroon. ²⁵ Kumban ye korok yaa od koni kuu yiminban kowe, ye korokbed dungkum karuwiib ye wonongiib dana meediib ye yiribman koremiib ben ari berengkekore od kanda ye weng kowoon. ²⁶ Kwanandoone, karub kuu kirod bumangkane okad yiri korok kankibinene eekme yedmoon, ‘Ne yaa yodbiriban iwari meedmeewo, eb dungkum ne yaa kuu korem ari inebda.’ andoon. ²⁷ Kwanandoona, kingbed ye yaa mimyob keenekore yedmoon, ‘Ne dungkum eb yaa kuu korondaan kii. Kowe, eb koronde wene.’ andoona wonoon.

²⁸ “Kumban deme karub kuu wene ari yangkodmi deme karub maaaa wedmenoon. Yangkodmi kumbed od silvaa yaningko denari 100iib‡ dungkum keroon kowe, karub kuu kongkono yaambbed awine kanyobene yedmoon, ‘Ne dungkum kuu kankawe!’ andoon. ²⁹ Kumban yangkodmi kuu kirod bumangkane eekme yedmoon, ‘Ne yaa yodbiriban iwari meedmeewo, eb dungkum ne yaa kuu ari inebda.’ andoon. ³⁰ Kumban yangkodmi ye weng wengambere kankorarekore, yaro awine kanwene wii aom kaanoon, kwane wii aombed dobere dungkum kuu kowe wankarekore yeediri yeman.

† **18:24:** Kukuu 200 milien Kina areb. ‡ **18:28:** Kukuu 1,000 Kinamo areb.

³¹ “Kwane, king ye demedan yenambed koma-rewa keroon kuu wedmekoriwa, kubiyiib-ban miin darewoob kandekorib, wene king yaa weng korem daaniwen. ³² Kwane, kingbed ye deme karub kuu ika baandoona awunoona yedmenoon, ‘Eb kuu deme karub miin arewa anam. Ne dungkum korem eb yaa angkuun kuu kowaab koronde ande kebenaan, amborom kuu ebbed ne yaa mimyob keewe ande yedmeeb kowe kwanaan. ³³ Kumban angkon komoyiibkob eb kuu kwane wene eb deme angkodmi yaa mimyob keenokban, nembed eb yaa mimyob kowaan areb kerindo kerewen?’ andoon. ³⁴ Kowe, kwane king kuu arud wandekore yedmoone, karub kuu wii oonidanbed awine nenwene wii aombed yewed konembiriwed, wene ye dungkum korem kuu ingkane dowan keraneen.” andoon.

³⁵ Andekore, Yesumbed ika yedmoon, “Yiib kuu yiib angkodmia yi ambarakmi yiib yaa kuu anam are nonondandaibban kuu, weng kee kwamune areb Nambe Ewen ari doreen kumbed yiib yaa kwananeen.” andoon.

19

Wonong Awanekore Domondi (Mk 10:1-12)

¹ Kwane, Yesu weng ku dakmeen korem dowan kerekore, ye Galeli angka koronde Yudea angka yaro dore wene ok Yooden yara yanoon. ² Kuyaa nimakarub yemoon kai menebe yoman kerenen winiwe, bob anikaddan korem ongmenaboon.

³ Kwane, Farisidan yena kuyaa menenib, Yesu yaa komboon kaamoni ye dowad miniwen.

Kwane, yimbed kaamoniwen, “Kekamune kee amob dee? Karub maa ye wonong kuu idiib o idiibbanbed domondaneen kuu yimin dee?” andiwen.

⁴ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Weng kee yiib ma kimingkindokowoo? God Ye Weng aombed wongkoon kuu kwane andowoon yiri kuu Ambengkan Godbed ‘karuwiib wonongiib ayoob ongmenaboon’.” ⁵ Kwane, Godbed yedmoon, ‘Kwamunekob, karub kuu yawodkia awaana domonde ye wonong yaa daboknaneen, daboknaneena yi ayoob kuu id mimo keraniib.’ andoon. ⁶ Kowe, yi kuu id ayoobban, mimo. Kwana kowe, komo Godbed kandaboknoon kuu karubbed bongme dankorari kuu yiminban.” andoon.

⁷ Kwanandoone, yimbed kaamoniwen, “Kwani kowe, komande Mosesbed amob kee yedme kowoon? Karub kuu ye wonong yaa domondi ye kerekiib wongke kondekore, domondod wini kuu yimin.” andiwen.

⁸ Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Mosesbed yiib yaa wonong domondi kuu yimin ande kowoon, amborom kuu yiib niindem aom kuu kamkono kowe. Kumban andowoon yirimbed kuu kiwaan maa, kwamuneyiibban dowan.” ⁹ Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, karub kanembed ye wonong domondekore, wonong maa awananeen kuu nenem kamaneeen. Kumban wonongbed nenem kamanuunkob domondaneen kuu yimin.” andoon.

¹⁰ Kwanandoone, kedmengkandeendanbed ye yaa yedmiwen, “Ambimban yi dohiri kuu kwa-

mune dakmewen areb angkimboroka, amun kuu wonong awanimban korondi kuu yimin.” andiwen.

¹¹ Yesumbed yi yaa inande yedmoon, “Godbed kane kane yaa kuye weng kondoon kuu kwamune dobaraniib. Yena kuu awine dobaraibban.

¹² Kedi, karub yena kuu yi enaya yi kabeyob aombed kubuyowiibban keroon kowe, wonong awanindeban. Yena kuu karub yenambed kubuyob biwen* kowe, kwangkong wonong awanindeban. Yena kuu wonong awani kuu yi dowakenban keriwon, korondiwen amborom kuu yi dowaken darewoob kuu Godbed korok kere ooni yeman ye inamenmo awinandamiib kowe. Kane kane kuu wonong awanimban ye weng kee dowakeniib keraniib kuu awine dobirime.” andoon.

Yesumbed Dana Yaa Amun Kerundoon
(Mk 10:13-16, Lk 18:15-17)

¹³ Kwane, dana bongbong kuu yi arianbed ben Yesu yaa miniwen, yembed dana yi ari dingki awingke amun kerunde kurikuri kamendok andiwed. Kumban kedmengkandeendanbed dana yi arian yaa be winime ande ongkande kebengkiwen.

¹⁴ Kwaniiwe, Yesumbed yedmoon, “Yiib korondiiwo, dana bongbong kuu ne yaa minime yiib kebengkaib. Godbed korok kere ooni yeman kuu dana bongbong kamune yi inamen areb keraniib kumbed awunaniib.” andoon. ¹⁵ Kwane, Yesumbed dana bongbong ari dingki kowe amun

* **19:12:** Kuye aron kuu kingbed yi demedan yi kubuyob bimaib, dememo awinime andiwed.

kerunde kurikuri kame dowan kerekore, yaro kuyaambéd wonoon.

*Yiribman Yemoon Ye Kewedman Ye Weng
(Mk 10:17-20, Lk 18:18-23)*

¹⁶ Kwane, karub kewedman maa Yesu yaa menene kaamonoon, “Kedmengkandi korok, komarewa kereni amun deme awineni, wadkeri aron korem korem kuu kandaniin?” andoon. ¹⁷ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Komandewed amun ye dowad ebbéd ne yaa kaamoweeb? God yembedmo kuu amun. Eb dowaken wadkeri kanda andebka, amob weng wengambere kande.” andoon.

¹⁸ Kwane, kewedmanbed kaamonoon, “Amob kunambéd awinaniin?” andoon. Kwane, Yesumbed inandoon, “Kumka o kuman ayaab, nenem kamaab, yid baab, kangdod aom dudi weng dakmaab, ¹⁹ eb ambeya enaya yaa meene wengambere, kwane ebka ebmeren mimyob dowaken kowimaab areb eb dia doriibdan yaa mimyob dowaken keende.” andoon.

²⁰ Kwane, kewedman inande yedmoon, “Amob korem kee ibmo kwane oone awinaan. Kumban komo maa awinaniin?” andoon.

²¹ Kwane, Yesumbed inandoon, “Eb dowaken eb inamen aom demkoronmo kerande kamebka, wene eb yiribman korem kuu ben ari berengke od bekorewa, od kuu kamboknondan yaa bangkan-dekoreb, eb kakman kuu Ewen aombéd angkim-baraneen. Kwananeeb ye yoman ari kuu ne yoman mene.” andoon.

²² Kwane, kewedman kuu kuye weng wengamberekore, kubiyiibban kere koronde wonoon, amborom kuu yiribman yemooniib kowe.

*Ewen Awuni Ye Weng
(Mk 10:21-31, Lk 18:24-30)*

²³ Kwane, Yesumbed kedmengkandeendan yaa yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubunekore Ewen arimbed doreen ye Godbed korok kere ooni yeman aom awuni kuu yobdood.

²⁴ Angkon ma nembed yiib yaa ke yedmaan kei, kemo kuu nidoro dem awunaneen kuu yobdood dee? Yiribman yemoon ye karub kuu yekareb kankubunaneen kumbed Godbed ye korok kere ooni kuu kekamune ye yobdood burudande yobdood aman ari kii.” andoon.

²⁵ Kwane, kedmengkandeendan keye weng wengamberekorib, yi kuu binangki darewoob kerenib kaamoniwen, “Kwana kowe, kane kuu yimin kii? Godbed bobni yaa kuu ma burudande nendaanban kii!” andiwen. ²⁶ Kwane, Yesumbed yi yaa wedmende yedmoon, “Karub yaromkono yaambéd kuu kwanindeban, kumban God yaromkono yaambéd kuu yimin. Godbed komo kamandameen kuu kwananeen.” andoon.

²⁷ Kwane, Pitambéd inande yedmoon, “Kedi, nub kuu yiribman korem kirarunde eb yoman munuwen. Kowe, nub yaa kuu komarewa kerundaneen?” andoon.

²⁸ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, Godbed okad korem kuu yeweb areb ika ongmaneene,

Karub Ye Mingkimbed king ye ooni ye dibirimbon arimbed nambiriyiib dibere korem oona-neena, yiib wad ayoowiib ne yoman meniibdan kwangkon korok ye ooni ye dibirimbon amunmo wad ayoowiib arimbed diberenib, Israeldan yi amyenimbon wad ayoowiib kuu oonaniib.

²⁹ “Kowe, karub kane kane ne yoman mini dowad, yi ambiwiib ambang oni damaniib ena ambeyiib danayyib bidambibkiniib domondaniib kuu, yi korem kuu Godbed yewudmo bangkandaneene kakman 100iib areb keraneen. Angkon Godbed yi yaa wadkeri aron korem korem yeman kondaneen. ³⁰ Kumban yidin ari keriwendan yemoon kuu yoman keraniwe, yoman keriwendan yemoon kuu yidin ari keraniib.” andoon.

20

Nong Yob Demedan Ye Kuruwak Weng

¹ Andekore, Yesumbed ika yedmoon, “Kedi, Godbed korok kere ooni yeman kuu kamune, mongkobon yarimanbed amkimo kaimbed yaro dore wene karub bako, ye nong yob deme awinime ande boon. ² Nong yob deme aronki mimo kuu od silvaa yeman mimo yaningko denarius* kowe, kwane bangkandaniin andekore ben mongkobon angka yedmoona winiwen. ³ Kwane, angkon aron 9 oklok areb yaa wene wedmoonka, animan berengkanabimbon yaa karub ogoodmo demeyiibban doriib. ⁴ Kwane, yembed yedmendoon, ‘Yiib kwangkon wene ne nong yob deme awinime, od kuu yiminmo bangkandaniin yiib

* **20:2:** Denarius mimo kuu 10 Kina areb kibikee.

yaa.’ andoon kowe, ⁵ yi kwane demembon yaa winiwen. Kwane, angkon aronkobbed ye kuu animan berengkanabimbon yaa ika wenene kwane yedmoone yena winiwen. ³ oklok angkon ika kwamunemo kamoon. ⁶ Kamekore, angkon ⁵ oklok yaa ika wene wedmoonka, karub yena kuu kwamune animan berengkanabimbon yaa doberenan yarebiib kowe, yembed kaamoon, ‘Yiib komandiwed aron doboob keyaa nadangke weniib?’ andoon. ⁷ Kwanandoone yimbed inande yedmeniwen, ‘Kwane doruub amborom kuu karub kanembed nub deme awini dowad bindo.’ andiwen. Kwanandiiwa kwane yedmoon, ‘Yiib kwangkon kwane wene ne nong yob deme awinime.’ andoon.

⁸ “Kwane aron oobneya keruuna, mongkobon yariman kuu yaro ye deme karub korok yaa yedmenoon, ‘Baandeewo deme awiniwendan kuu menebiiwo od bangkande, yomanbed baandaan kumbed andowe bangkandenmo wene yiri yidin baandaan yaa nande.’ andoon. ⁹ Kwane, ⁵ oklokbed boondan kuu menenib od denarius mimo biwen. ¹⁰ Kwane kowe, karub yidin amkimombed boondan kuu kwane wedmiwen kowe od kuu arimbed banuub kii ande meeniwen. Kumban yi korem kuu od denarius mimomo korem kwane bangkandoon. ¹¹ Kwamune biwen kowe, mongkobon yariman yaa kongene mungkubmangkab kamenib ¹² yedmeniwen, ‘Keye karub kuu yi yomanbed aron dukmenmo awiniwen, ma nub kuu aron darewoob amkimombed wene oobneya deme awinuwen, angkon aron angkara aron nimin

darewoob kanduwen kumban angkon od kuu yiyiib nuwiib ibmo kwane bangkandeeb kuu yiminban.’ andiwen. ¹³ Kumban yembed yi kuyaom kuu mimo yaa inande yedmoon, ‘Angkodmi, ne kuu eb yaa ambarakmindu. Ma, angkon eb kuu ee kibikmo od denarius mimo deme awinaniin andewenoo? ¹⁴ Kwana kowe, eb od kabdaan kuu kandekoreb wene. Ne dowaken kuu karub kane yomanbed mene deme awinoonman kwangkon kwane ibmo koni kowe kwanaan. ¹⁵ Neka nod kowe, nembed kan komarewa kereni deme awinani ane dobaraniin kuu yimin. Nembed yena yaa nodbed bangkandeni awandaan kowe ne yaa wungkaweeb dee?’” andoon. Andekore, ¹⁶ Yesumbed yeenbon weng daandoon, “Kwani kowe, kane kanembed yi yoman meniibdan kuu arinaniiwa, yidin ariniwen kuu yoman keraniib kii.” andoon.

*Yesu Ye Bobnaneen Ye Weng Ika Dakmoon
(Mk 10:32-34, Lk 18:31-33)*

¹⁷ Kwane, Yesu Yerusalem ari weneen kowe, yembed kedmengkandeendan wad ayoob benwene yimbirimombed daandoon, ¹⁸ “Kedi, nub kuu Yerusalem ari wunuub kii. Karub Ye Mingki kuu karub maambéd ambodange awine kandene, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi amob kedmengkandidaniib yi dingki ari kowaneen. Kwane, yimbed ayiiwo bobnok ande kowekorib, ¹⁹ Yuudanban yaa kondaniiwa, yimbed ye yaa kan damangkanenib angkurom angka nong yikyikiibbed wangkanenib kan at

ming ari bakumbed daaraniiwa bobnaneen. Kumban aron ayoobmimiib ari kuu Godbed nenkoonaneene ika dembaneen.” andoon.

*Yems Yoom Yoon Yoom Yi Awaan Yu Dowaken
(Mk 10:35-45)*

²⁰ Yems yoom Yoon yoom yi awaan yoom winiiwa yu dowaken Yesumbed ee kwananiin andok andud mene ye murubia arimbed bu-mangkenu kaamonuune, ²¹ inande kaamondoona, “Kub dowaken kuu komo?” andoon. Kwane, yumbed yedmeen, “Ee ande weng kunduk kee ongme. Eb king kere oonaneeb kuu ne dana maa korok kere eb wiwi angka dibaraneen, maa korok kere an angka dibaraneen kui.” andeen.

²² Kwane, Yesumbed inande yedmendoona, “Yi-ibbed kaamobiib ye id kuu yiiibkaadban. Nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin kuu, yiiib kwangkongon kwane wananiib dee?” andoon. Andoona, yi ayoobbed yedmiwen, “Ee nub kuu yimin.” andiwen. ²³ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmendoona, “Ee, yiiib kuu nembed durud yewed kandi ye kiwaan ari wanandamiin yaa yiiwiib kwane wananiib. Kumban, ne wiwi angka o an angka dibiri ye yumbon kuu nembed bangkandi yemanban, yeka Nambe God yembedmo karub kane yaa yi dowad nekwoon kuu kumbedmo.” andoon.

²⁴ Kwane, kedmengkandeendan yena angko angkoyiib kuu wengamberekorib, ayi ningki yoom yaa kuu kongendiwen.

²⁵ Kwane, Yesumbed yi korem baandoona ned-biiwa yedmendoona, “Yiib yiiibkaad, korok korok okad kiri ooniwen kuu kwamune, ‘Nem-

bedmo yimin ne weng yaambedmo wengambirime.’ andimaib. Kwane yi korok korokbed yi ambibkindan kankubunaiwe korok yi dabderem aom dobirimaib.

²⁶ “Kumban yiib kuu kwamunemban. Yiib yaa kanembed ye dowaken kuu darewoob kerandamoka yekareb kankubunene yiib dememo awini ye karub kerok. ²⁷ Angkon ari kuu yiib yaa kanembed ye dowaken kuu miin darewoob kere yedin kerandamoka, yeka kankubune yirimbed kerene, yiibkanmo yi dabderem yiri dobere no deme awinembiri ye karub kerok. ²⁸ Kwane, Karub Ye Mingki kuu deme kondoko yenambéd awinime andi ye dowad minindo, yembed yena yi dabab yaa awandi ye dowad menene nimakarub yemooon bi ye dowad ye wadkerimbed amoddok monoon.” andoon.

Indob Tut Karub Ayoob Ongmenandoon
(Mk 10:46-52, Lk 18:35-43)

²⁹ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeedan yoom Yeriko aom domondiiwa kadaareb nokbe kan ye yoman winiwen. ³⁰ Karub indob tut ayoob kuu kiwaan kebed angkambéd dibonib wengambiribka, Yesu kuu deweneen kowe, yi baande yedmiwen, “Yariman, Dewid ye Awo, nub yaa mimyob keende awande!” andiwen. ³¹ Kadaareb ku deweniib kumbed ongkande daandiwen, “Komkaib, korondime.” ande kamiwen, kumban yi kuu miinmo naawon komkiwen, “Yariman, Dewid ye Awo, nub yaa mimyob keende awande!” ande kamiwen.

³² Kwane, Yesu yinmonekore, yi yaa baandoon, “Yiib dowaken nembed yiib yaa komo kerok

andiwed?” ande kaamondoona. ³³ Kwane, yimbed inande yedmiwen, “Yariman, nub dowaken kuu nub indob ongmenande anduwed.” andiwen. ³⁴ Kwanandiiwe, Yesu yi yaa mimyob keendekore, kwane yi indob yaa angkorokandoona, kirodmo kwamune yi indob kuu amunmo kerunde wonoon. Kwanoona, yiyiib kwane ye yoman winiwen.

21

Yesu King Areb Kere Yerusalem Aom Awunoon (Mk 11:1-11, Lk 19:28-38, Yn 12:12-15)

¹ Kwane, yi kuu Yerusalem nandok menenib aangko Olif ari kambong Betfeg awunandamenib, Yesumbed kedmengkandeendan ayoob yaa yedmoon, ² “Yiib winime. Kambong kee yiib korok kowe weniib ari kumaom aomnenib wedmaniiwa, donki kuu nong boroniwena doruun kii. Ingkodiib kowe nong borongkiwen kuu dudmungke benminime, ne yaa. ³ Kwane, karub kanembed weng maa yiib yaa daandoka, ye yaa yedmenime, ‘Yarimanbed ye dowaken kwane benminime andoonkob.’ andime. Kwaniwo, kirodmo ‘Benyuroko benwinime.’ andaneen.” andoon. ⁴ Kekee kwanoon kuu profesimanbed dakmoon ye weng kuu anam id keroon. Keye weng kuu,

⁵ “Yerusalem aom doriibdan yaa yedmende, ‘Wedmime, yiib king ku meneen kui, nangkemmo kerene donki ingkod ari daane diberene yiib yaa meneen kui.’” kwane andoon.

⁶ Kwane, kedmengkandeendan kuu wene yembed komo weng daandoon kuu kumbedmo kwane awiniwen.

⁷ Kwane, yi kuu wene donki awaaniib ingkodiib kwane benmene Yesuyiib yaa miniwen. Menenib yi yuruk ebkad kuu biangkane ben donki yi angkurom ari nongkobiwen. Nongkobiwa, Yesu kwari diboroon. ⁸ Diboroone, kadaareb yemoon yi kwangkongon yi animari ebkad inwariwen kuu biangkane kiwaan yiri kudmenmo winiwa, yenambed orom biid awene aangke kiwaan yiri kudmenmo winiwa kamiwen. ⁹ Kadaareb yena arinambo ari yidin weniibdan yoom ye yoman weniibdan yoom kuu komkanmo winiwen,

“Dewid ye Awo ari ke meneen keye aningko kankoonem!

Karub kee Yariman yaambad meneen kuu amun kerunok.

Karub ke meneen keye aningko miin anammo kankoonem!” ande kamiwen.

¹⁰ Kwane, Yesu kuu Yerusalem aom aomnoone, taun aom doriibdan kumundin kuu miin kanyerekneen. Kwanuuna kaamobiwen, “Kee karub kane kii?” ande kamiwen. ¹¹ Kadaareb miniwendan yenambad yedmiwen, “Kekee Yesu, profesi-man, Galeli aom Nasaret yaambad monoon kui.” andiwen.

Yesumbad Kurikuri Boyambib Darewoob Yaa Woonoon

(Mk 11:15-19, Lk 19:45-48)

¹² Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dawuro wene berengkanabidan yenburoon. Yenburene od ingke bidan yi arakiib

on arud berengkidan yi dibiri yemaniib kuu ben amenengkoon. ¹³ Kwanekore, daandoon, “Kekamune, God Ye Weng kumaom wongkiwen kuu, ‘Ne kurikuri boyambib darewoob kuu kurikuri yambib andaniib.’ kwane wongkiwen, kumban yiib kwanimaib kumbed ‘yid bimaibdan yi ambib’ areb kereen.” andoon.

¹⁴ Kwane, ye doreen yaa kuu indob tutdaniywa yon wanadaniywa menebiiwa, kwane ongmenandoon. ¹⁵ Kwane, dana kuu komkimaib, “Kubem, Dewid ye Awo ari yaningko kankoonem!” ande kamiwen. Kumban God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob darewoob yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom kuu Yesumbed komo kamooniib dana kwane kamiib kuyiib korem wedmekorib, norin wandiwen. ¹⁶ Norin wandekorib, Yesu yaa kaamoniwen, “Danambed kwane dakmiib kuu wengamberewenoo?” andiwen.

Andiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Ee. Yiib kuu God Ye Weng kee ‘Ebbed kinewenkob dana manayiib dana darewoowiib kuu eb aningko kankoonimaib.’

kuu ma kimingkindokowoo?” andoon.

¹⁷ Kwanandekore, kuyaa koronde yaro dore wene Yerusalem domonde wene kambong maa Betani angka wene angkok wonoon.

Yedob At Koknoon Ye Weng

(Mk 11:12-14,20-26)

¹⁸ Amkimo warewinimbed Yesu angkon ika Yerusalem aom menone mungimo keroon.

¹⁹ Kwane, menene wedya yedob at wedmekore,

yedob kuu ma wande ana ande wene wedmoonka idiibban biidmo keroon. Kowe, kwane Yesumbed yedmoon, “Aman ari id angkon dibaraabban kerok!” andoon. Andoona, kirodmo kwane biidiib nuubne wene yedob at kuu koknoon. ²⁰ Kwane, kedmengkandeendan kuu akme binangkekorib, Yesu yaa kaamoniwen, “Komarewakob kwane kirodmo at kuu koknoon kii?” andiwen.

²¹ Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuu anam andi kerenib karekmiyiibban kuu kwane at yaa komo keroon kwamunemo kamaniib kuu yimin. Kwamune ari kuu aangko yaa kwangkong kwane yedmaniib, ‘Kub kuu nenwene karamok yiri korarok.’ andaniib kuu Godbed kwananeen. ²² Kwane, yiib kuu anam andaniib kumbed kurikuri aombed God yaa komo kaamobaniib kuu baniib.” andoon.

*Yesu Yaromkono Kuu Kunayambed Boon?
(Mk 11:27-33, Lk 20:1-8)*

²³ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dawuro wene dore kedmengkandeena, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib aamkono yenayiib kumbed Yesu yaa menenib kaamobeniwen, “Eb kuu kane yaromkono yaambed kwamune kameeb? Kanembed aromkono kee kabdoonkob?” andiwen.

²⁴ Andiiwa, Yesumbed inande yedmoon, “Neyiib yaa mimo kaamonako inandiwed kumbed ne kuu kanembed deme kine kawoonkob kwamune ambangkain kee yedma. ²⁵ Yoon

Baptaisman kuu kane ye aromkonombed kande baptais kamoon? Ewen Ari Doreenman yaambede, karub yaambede?” andoon.

Kwanandoona, yikareb yemyeb yedmiwen, “Kwane Ewen Ari Doreenman yaambede andanuub kuu angkon kaamondaneen, ‘Kwana komande ye weng yaa yiib anam andindo keriwene?’ andaneen. ²⁶ Kumban angkon karub ye meenimbed andanuub kwangkon yiminban, amborom kuu nimakarub korem kuu Yoon Baptaisman kuu profesiman andimaib kowe unuwen.” andiwen. ²⁷ Kwana kowe, Yesu yaa inandiwen, “Nubkaadban.” andiwen.

Kwanandiiwa, Yesu kwangkon inande yedmoon, “Ne kangkon kane ye aromkonombede kwane ambangkain kuu daandainban.” andoon.

Kewed Dana Ayoob Yi Kuruwak Weng

²⁸ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Yiib komarewa meenaniib? Kwane karub maa kuu ye dana kewede ayoob doriib. Kowe, awodki wene wonobman yaa yedmoon, ‘Ne dana, kibikee eb wene nong yob mongkobon angka deme awine.’ andoone, ²⁹ ‘Yii, korondaan.’ ande inandoon, kumban aman ye inamen amonombe wene nong yob mongkobon angka deme awinoon. ³⁰ Kwane, awodki wene dana mingki ningki yaa kwangkon ayi yaa daanoon areb kwane daanoon. Daanoone, ‘Ee, ambe, kwananiin.’ andoon, kumban ye wene deme kwane awinindo korondoone. ³¹⁻³² Kowe, kewede dana ayoob kuu kunambede yambe ye weng wengambere awinoon?” andoon.

Andoone, korok korokbed inandiwen, “Ayi kui.” andiwen.

Kwane, Yesumbed yedmendoon yi yaa, “Nembbed yiiib yaa ke anam yedmendaan kei, Yoon Bap-taisman ku monoon kuu mene God ye yorokmo ye kiwaan kedmengkadangok monoona, yiiib kuu ye weng wengamberedandiwen anam andindo. Kumban tak od bidaniib kiwaan ari nimayiib kuu weng wengambere anam andiwen kowe, yi kuu yiiib burudandenib, yidinmo Godbed korok kere oonimbon awunebiib kii. Kwaniwen kuu yiiibbed wedmiwen kumban yiiib amonombindo, Yoon ye weng anam andindo.” andoon.

*Yesu Kuu Wunekaraniib Ye Kuruwak Weng
(Mk 12:1-12, Lk 20:9-19)*

³³ Kwane, Yesumbed yedmoon, “Kuruwak weng maaaa kee wengambirime. Kwane okad yariman maa ye mongkobon angka nong yob kab kibingkoon. Kibingkekore, kuuk wirine kanawanewandoon. Kwane, yob ondoobkene ambodmo bi yeman ye dem nirekore, angkon mongkobon kuyaa kerekne ooni ye boyambib kongam yenboon. Kwamunekore, yaro karub yena yaa ye mongkobon kuu oonime yob yena bangkawime ande yedme weng kondekore, ambab angka wonoon.

³⁴ “Kwane, nong yob yumu wi aron dia kere wunuuna, yariman kuu yaro dore ye demedan yaa yedmoona wene mongkobon oonidan yaa wene ye nong yob bok winiwen. ³⁵ Kwane, mongkobon ooniwendan kumbed yaro deme karub maa kuu anbandenib, maa aye bob kowenib, maa botbed ayenib kamiwen. ³⁶ Kwane, angkon yariman kuu yaro ye demedan yemoon

yena ben kiriboona winiwen, kumban ibduruk winiwendan yaa komo kamiwen areb kwamune yenbandiwen.

³⁷ “Kwani kowe, yarimanbed yedmoon, ‘Ne dana kee, yi kuu ye yaa amun amun kamenib ye weng wengambere kwananiib.’ andoona yeenbon wonoon. ³⁸ Kumban, kwamune mongkobon ooniwendan kuu wedmekorib yikareb dakmiwen, ‘Ke meneen kee, yariman ye yumbon kandi ye karub kii. Wene aye kowekorub, nubbed ye okad kee be nubka oonem.’ ande kamiwen. ³⁹ Kwanandekorib, mongkobon aombed awinene kan bunangka korarekoriwa aye kowiwen.” andoon. ⁴⁰ Andekore, Yesumbed korok korok yaa kaamondo, “Kwana kowe, kwamune mongkobon yariman mananeen kuu mongkobon ooniwendan yaa komarewa kamendaneen?” andoon.

⁴¹ Andoone, korok korokbed inandiwen, “Ye kuu arewa kamiibdan benmene awine arewa kerundene yeene warekore, mongkobon kuu kandune karub yena kondaneene, yimbed oonenib nong yob wandi aron keranuun kuu wandenib, ye dowad yekayiib konimamaniib.” andiwen.

⁴² Kwanandiiwe, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib kuu God Ye Weng Karadmo kee ma kim-ingkindokowoo?

‘Bot kuu boyambib yenbidanbed kankorariwen
kuu,
ambib kumundin amun yenbi ye dongka bot
keroon.*

* **21:42:** Keye dongka bot kee miin anam anam. Kuyiibban kuu ambib nandanuun.

Kukuu Yarimanbed kwane ongmoon kedi!

Nub indob ari kee wedmuwen kowe, kubi darewoob keruwen kii!’ kwane wongkoon.

⁴³ “Kwana kowe, nembed yiib yaa ke yedmen-daan kei, Godbed korok kere ooni yeman kuu yiib yaa koronde kandune nimakarub yena yaa kuye deme awinenib idiib keraniib yaa kondaneen. ⁴⁴ Kane kane bot kee kwari kirobaniib kuu domabangkenib kuudmo keraneen, ma bot kembed kane kane yanimari kombaraneen kuu beengke monmaraneen.” andoon.

⁴⁵ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri do-bridan yi korok korok yoom Farisidan yoombed kuruweng ke dakmoon kee yikaadkeriwen kuu Yesumbed yi dowad dakmoon kowe, ⁴⁶ yimbed awinenub wii aom kaanem ande kiwaan yena onmiwen. Kumban yi kuu kadaareb yaa unendi-wen, amborom kuu nimakarub yemoon dakmi-maib kuu ye kuu profesiman andimaib kowe awinenindo.

22

Wonong Awani Ye Orokbon Kuruwak Weng (Lk 14:15-24)

¹ Kwane, Yesumbed angkon kuruwak wengiib yi yaa daandoon, ² “Godbed korok kere ooni yeman kuu kwamune areb. King maa kumbed ye dana wonong awani ye orok nekwoon. ³ Nekwekore, ye demedan yedmendoona wene yangkodmia anuk daandoon yaa yedme yedme kamenmo yariwen. Kumban yi dowakenban korondiwen. ⁴ Kwane, ika ye demedan yenayiib ben yedmendoon, ‘Orok ari minime andaandan

yaa kuu minime andime. Buromakau kowiib yeekori bungeni mengkanabeni animan amun amun nekwe dang keraan kowe, wonong orokbon kuu minime andime.’ andoon. ⁵ Kumban ma wengambere winindo, wunesariwen. Kwane, wunesarenib karub maambed koronde ye mongkobon angka wene ye deme awinoone, maa ye od deme awinoone kamiwen. ⁶ Yena korondenib yaro dore demedan awingkenib ben arewa arewa kamenib yenbandiwe yoworiwen.

⁷ “Kwane, king kuu wengamberekore, arud darewoob wandekore, ye ana nangmidan benkiraroone menenib yenbandiwendan kuu yeene nongkobenib yi tauniib amot kowiwe denobeen. ⁸ Kwamunekore, kingbed ye demedan yaa yed-mendoon, ‘Wonong awani orokbon kuu nekwaan, kumban karub nembed daandaan kuu arewadan kowe, ⁹ kwane wenenib, kiwaan ari bendom bendom yaa wenenib kane kane wedmaniib yaa kuu “Menebenib orok animan anime.” ande dakmenmo yarime.’ andoon. ¹⁰ Kowe, kwane ye demedan kiwaan maa maa ari wenebenib, karub kane amun arewa ogood wedmiwen kuu benminiiwe orok animan ambib kuu diireen.

¹¹ “Kumban king dawuro mene wedmoonka, karub maa wonong awani ye orok ani ye ebkadiib inwarindombed dibeen. ¹² Kowe, kwane kaamonenoon, ‘Angkodmi, komarewa kereneb kemaom kee wonong awani orok ani ye ebkadiibban awunewen?’ andoon. Andoona, karub kuu kumunmo wengiib andiyiibban kwane no diboroon. ¹³ Kwane, kingbed ye demedan yaa yedmoon, ‘Karub kee ye yoniib dingkiyiib nongbed

yenbime. Kwane kan bunangka kumun yiri korarime, kumun yiri kurimbed dobere amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kame doborok.’” andoon.

¹⁴ Andekore, Yesumbed ika yedmoon, “Kedi, nimakarub yemoon yaa minime ande baandoon kumban yemoonban kuu kinekore boon.” andoon.

Saesaa Yaa Tak Od Nongkobi
(Mk 12:13-17, Lk 20:20-26)

¹⁵ Kwane, Farisidan dangkuro nedbe dorenib inamen nekwaniib Yesu birone kobkandunande kamiwen, Yesumbed weng arewa ande andiwed.

¹⁶ Kwani kowe, yimbed yi kedmengkandiibdaniib King Erod dabokniwendaniib benyuriiwa miniwen, Yesu yaa. Mene yedmiwen, “Kedmengkandi korok, nub nubkaad, eb kuu anammo dakmi ye karub, dudimokban, angkon eb kuu God yaa do-biri amun ye kiwaan anammo kedmengkandi-maab. Eb kuu karub yaa manmo kerimokban, amborom kuu eb kuu yi yaa kane ande ambengkaabban kowe. ¹⁷ Kwana kowe, nub yaa yedmende, ebbed meeneeb kuu tak od Saesaa yaa kowi kuu yorokmo yeman dee arewa dee?” andiwen.

¹⁸ Kumban Yesu kuu yi bironandamiib kuu wedmendeen kowe yedmoon, “Yiib kuu aadidmidan kii! Yiib komande ne yaa komboon kaamowiib?”

¹⁹ Kwana kowe, tak od kowimaib ye od murubkob kuu kankorokbewiiwo wedma.” andoon. Andoona, od murubkob denarius mimo kanminiwen. ²⁰ Kanminiiwa, Yesumbed kaamondoona,

“Kane ye korok kuruwakiib aningkoyiib?” andoon.

²¹ Andoona, yimbed inandiwen, “Saesaa yeman kui.” andiwen.

Kwanandiwe, Yesumbed yedmoon, “Saesaa yeman keroka Saesaa yaa bangkanime. God yeman keroka God yaa bangkanime.” andoon.

²² Kwane, yi kuu wengamberekorib binangkiwen. Binangkekorib, kwane Yesu yaa koronde winiwen.

Sedyusidanbed Yesu Bironande Kamiwen
(Mk 12:18-27, Lk 20:27-40)

²³ Kuyaronki kuu Sedyusidanbed Yesu yaa kaamonenok miniwen. Sedyusidanbed yedmimaib kuu karub bobnimaib kuu dembimokban andimaib. Kwane menenib Yesu yaa yedmiwen, ²⁴ “Kedmengkandi korok, kurin kuu Mosesbed nub yaa amob ande kwoon kuu kei, kwane karub maa wonong awanekore ye danayiibban bobnaaneen kuu wonong irib kuu ye damanbed awane dana woonaneen kuu ayi bobnoon kuye dana ande kowi yeman.

²⁵ “Kwane, karub ayi neredkan ediib dobiriwen nub yoom. Kwane ayidin wonong awanekore, ye danayiibban bobnoon. Kwanoona, ye damanbed wonong irib kuu awanoon. ²⁶ Ye daman kwangkong ayi areb ye danayiibbanbed bobnoon. Kwanoona, ye daman maaaa ayoobmim kangkon kwamune areb keroon. Kwane, yi korem kwanamo kamenmo wene yi ediib korem yoworiwen. ²⁷ Wene ari wonong irib kuyiib bobneen. ²⁸ Kwane, yi korem ediib kuu yu awaniwen kowe, bobni yirimbed dembe yaro

dobiri yaron ari kuu kane ye wonong keranuun?” andiwen.

²⁹ Kwane, Yesumbed inande yedmoon, “Yiib meeni kuu anamban, amborom kuu yiib kuu God Ye Weng Karadmoyiiwa yaromkonoyiiwa kuu yi-ibkaadban. ³⁰ Kwane, nimakarub bobniwen yir-imbéd ika dembe yaro dobaraniib kuu awanaibban, yi kuu no God ye engyus areb dobaraniib awanaibban. ³¹ Kumban ma, yiib kuu bobnekore dembi ye weng Godbed yiib yaa dakmoon kuu ma kimingkindokowoo? ³² Weng kee, ‘Ne kuu Abraham ye God, Aisek ye God, Yekob ye God kui.’ andoon. Kwanandoon yaron kuu yi kuu yoworiwen kumban yi kingkin kuu wad doriib kowe, ye kuu korem wad doriib yi God.” andoon.

³³ Kwane, kadaareb yemoon kuyaa doriib kuye weng wengamberekoriwa, ye kedmengkandi yaa binangkiwen.

Amob Darewoob
(Mk 12:28-31, Lk 10:25-27)

³⁴ Kwane, Yesumbed Sedyusi yi mongkodkono kebendoon kuu Farisidan wengamberekorib, menebe nedbe mimo keruwen. ³⁵ Yuudan yi amob yekaadmo ye karubbed komboon kaamobi keyiib kaamonoon, Yesu yaa, ³⁶ “Kedmengkandi korok, nuwamob korem kumaom kuu amob darewoob kuu kuna?” andoon. ³⁷⁻³⁸ Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Amob darewoob kuu kei. ‘Eb Yariman God yaa eb mimyob kumundiniib eb kingkin kumundiniib eb inamen kumundiniib kwane mimyob dowaken keene.’ ³⁹ Ma, amob ayoob kuu kei. ‘Eb dia doriibdan kuu mimyob dowaken keende, ebmeren kwanimaab areb.’

⁴⁰ Amob koremiib profesi weng wongkiweniib kuu amob ayooob keyaambed awiniwen kii.” andoon.

Godbed Kinoona Monoonman Kuu Kane Ye Mingki?

(Mk 12:35-37, Lk 20:41-44)

⁴¹ Kwane, Farisidan kuu kuyaa nedbiwen kowe, Yesumbed yi yaa kaamoonoon, ⁴² “Yiibbed meeni kuu komandaniib, Godbed kinaneena mananeenman Keresu yaa kuu? Ye kuu kane ye yumbon kandi ye karub?” andoon. Andoona, yimbed inandiwen, “Ye kuu Dewid yawo ari.” andiwen.

⁴³ Kwane, Yesumbed yedmendoon, “Ma angkon komanded Dewid kuu God ye Kingkin Karadmo ibnenoonkob Keresu yaa ‘Yariman’ ande yedmoon? Kukamune Dewidbed yedmoon,

⁴⁴ ‘Yariman Godbed ne Yariman yaa yedmoon,
“Ne wiwi angkambed dibereewo,
nembed eb bondan korem kuu ben eb yondad
dabderem yiri kiriba.” ’ ande wongkoon.

⁴⁵ “Dewid, yembed Keresu yaa Yariman andoon kowe, ma komarewa kerene Keresu kuu Dewid ye awo ari keraneen?” andoon.

⁴⁶ Kwanandoona, kanembed ma inande weng ma yedminban keriwen. Kwane kuyaambed, kanembed kaamobi yena ma kaamobem ande inamen kowindo koronde wenebiwen.

23

Amob Kedmengkandidaniib Farisidaniib Yaa Ongkandoon

(Mk 12:38-40, Lk 20:45-47)

¹ Kwane, Yesumbed kadaareb yaayiib ye kedmengkandeendan yaayiib daandoon, ² “Yuudan yi amob kedmengkandaniib Farisidaniib kuu Moses ye yumbon kandiwen kowe, God Ye Weng yaambed kedmengkandimaib. ³ Kwana kowe, yimbed komo kedmengkandiib korem kuu kwane wengambere ambangki yemanmo. Kumban yimbed komo komo doronib deme ambangkimaib kuu kwane yiib kuu kumunkingkaib, amborom kuu yi kedmengkandi kuu no wengmo daandimaib, yikareb ongme awinimokban. ⁴ Kwane, yi amowamob yemoon kuu nimakarub yaa bangkandimaib kuu dabab darewoob kondi yeman, kumban dabab kondiwendan yaa dingkiod ma yire kankoone awandimokban, korondiwen.

⁵ “Kwane, yi komo komo kamimaib kuu karub yi arinambo arimbed kamiwe yika yi aningko kankooni yeman. Kwane, yi kuu God ye amob weng anded korok ariyiib dingki yaayiib boroki-maib kuu karub yena yi anded burudande darewoob ongmimaib. Angkon, yi kuu ebkad wuub bendom bendom yaa yuwengkenabimaib God ye amob awina andi yeman kuu karub yena yi ebkad wuub burudande doboob doboobmo ongmimaib.

⁶ Kwane, yi dowaken miin darewoob kuu orokbon yaayiib kurikuri ambiwoomiib kuu karub aningkoyiib ye dibirimbon ari dibirimaib. ⁷ Kwane, yi dowaken miin darewoob kuu karub yenambed kambong kidangkambed yi yaa kubendenib ‘kedmengkandi korok’ ande yedmimamime andiwed.

⁸ “Kumban yiib kuu ‘kedmengkandi korok’ andimban, amborom kuu yiib kedmengkandi ko-

rok kuu mimo, ma, yiid korem kuu ambang oni damanmo kowe. ⁹ Ma, okad yiri karub maa yaa ‘ambe darewoob’ andaib, amborom kuu yiid Ambe Darewoob kuu mimo, ye kuu Ewen ari doreen kumbedmo kowe. ¹⁰ Ma, yiid kuu ‘korok’ andimban, amborom kuu yiid Korok kuu mimo, Keresu yembedmo kowe. ¹¹ Kwane, kanembed yiid yena yiid deme awini ye karub keraneen kuu aningko darewoob kandaneen, ¹² amborom kuu kane kanembed yikareb yi aningko kankoonaniib kuu Godbed be kubunaneen, ma kane kanembed yi aningko kankubunaniib kuu Godbed yaningko kankoonaneen.” andoon.

¹³⁻¹⁴ Andekore, Yesumbed korok korok yaa yedmoon, “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiid kuu aadidmidan kui! Godbed yiid yaa arewa kerundaneen. Nimakarub Godbed korok kere ooni yeman aom awunandamiib kuu yiiibbed kebengkimaib. Yiid kwangkon awunokban kere nimakarub yena kane kane kiwaan onme awunande kamiibdan kwangkon yiiibbed kebengki-maib.*

¹⁵ “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiid kuu aadidmidan kui! Godbed yiid yaa arewa kerundaneen. Yiid kuu miin ambab angka wene karamok angkara angkara kere okad maa

* **23:13-14:** Buk Matyu kurin wongkiwen yenamo kuu weng keyiid: “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiid kuu aadidmidan kui! Godbed yiid yaa arewa kerundaneen. Yiid kuu irare nima irib awandi ye kurikuri doboob karub yi murubia ari kamimaib kumban, nima irib yi od animaiwe kamboknon kerimaib. Kwana kowe, yiid kuu Godbed dabab miin darewoob kondaneen.

maa kere onmenib, kwane karub kane Yuumanban kuu Yuudan yi amowamob awinok ande kamimaib. Kwane, ye kuu Yuudan yi amowamob awinaneen kuu, yiibbed kedmenganaiwe yiib inamen arewa kandene burudandene kumbaanban yamotbon ye kiwaan ari dobiri ye karub anam keraneen.

¹⁶ “Yiib kuu indob tut kere kiwaan kei ande ben kinban winimaibdan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiibbed kekane yedmimaib, ‘Karub kanembed kurikuri boyambib darewoob yaningko yaambéd amob ongmaneen kuu amob bongmi kuu yimin. Kumban kanembed kurikuri boyambib darewoob yu od gold yaningko yaambéd amob ongmaneen kuu amob bongmindeban keraneen.’ andimaib. ¹⁷ Yiib kuu indob tut warudkidan kii! Kunambéd aningko darewoowiib? Od gold dee, kurikuri boyambib darewoob dee? Od gold kuu kurikuri boyambib darewoob aom nongkobaniib kumbed karadmo keraneen kowe, kurikuri boyambib darewoob kuu aningko darewoowiib kii! ¹⁸ Kwane, yiibbed kangkon kekamune yedmimaib, ‘Karub kanembed bot wuubimbon ari nengkiwed agedmo kere baeb God yaa koni yeman ye aningko yaambéd amob ongmaneen kuu amob bongmi kuu yimin. Kumban kanembed bot wuubimbon kee ari nongkoboön ye munob koni ye yiribman yaningko yaambéd amob ongmaneen kuu amob bongmindeban keraneen.’ andimaib. ¹⁹ Yiib kuu indob tutdan kii! Kunambéd aningko darewoowiib? Munob koni yeman dee, bot wuubimbon

dee? Munob koni yeman kuu wuubimbon ari nongkobaniib kumbed karadmo keraneen kowe, bot wuubimbon kuu aningko darewoowiib kii! ²⁰ Kwana kowe, karub kanembed bot wuubimbon yaningko yaambéd amob ongmaneen kuu komo yiribman kwari dangoon korem kuu daboknoon kowe aningko ayoob yaambéd amob ongmaneen kii. ²¹ Kwane, kanembed kurikuri boyambib darewoob yaningko yaambéd amob ongmaneen kuu ambib kuye Yariman yaningko kuu daboknoon kowe aningko ayoob yaambéd amob ongmaneen kii. ²² Kwane, kanembed Ewen yaningko yaambéd amob ongmaneen kuu God ye ooni ye dibirimboniib Godiib kuyiib daboknoon kii.

²³ “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiibbed God yaa kamaka bawanga animan ari bokni yeman mimimiib andokbe wenore angko angkoyiib kere mimo God yaa konimaib. Kuu inamen embeng kumban yiib kuu God ye amob darewoob ke dangeen kee yangmadandiwen, wengyundi anam kondiyiib mimiyob keene kakman are nonondandiyiib ma korondiyiibban weng awinimo dobiriyiib yaa yangmadandiwen kui. Inamen kuyiib awinime, andokbe wenore angko angkoyiib kere mimo God yaa konimaib kuu kuyiib daboknime. ²⁴ Yiib kuu indob tut kere kiwaan kei ande ben kumban winimaibdan kui. Yiib kuu ambarakmi embeng kebengkimaib kumban ambarakmi darewoob kamimaib. Yiib kuu kekamune kii, yiib ok ani yeman aom kimiring kombere angkimbara-

neen kuu emambed kan angka korarimaib kumban kemo darewoob kuu kwane kan yoobnimaib kii!

²⁵ “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu kabusa menekia yi angkamo ogimaib areb keruwen kowe, yiib niindem aom kuu birande yid bi ye inameniib kirim ye inameniib demboon. ²⁶ Farisidan! Indob tudan kui! Yiib niindem aom kuu arime. Kwananiib kuu yiib niindem aomiib yiib bunangkayiib kuu yiminmo keraneen.

²⁷ “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu bot bobkonombon areb, bunangkamo are kawan ambe amun amun ongmiwen kumban, niindem aom kuu kono konoyiib karub id deende weneeniib dangoon. ²⁸ Kwamune areb, nimakarub kuu yiib kad angka inware dohiri wedmimaib kuu yorokmodan ande yedmimaib kumban, yiib niindem aom kuu miin arewa kamiyiib aadidmiyiib kii.

²⁹ “Amob kedmengkandidan yoom Farisidan yoom, yiib kuu aadidmidan kui! Godbed yiib yaa arewa kerundaneen. Yiib kuu profesidan yi bot bobkonombon yenbenib God ye yorokmodan yi bobkonombon inwarimaib. ³⁰ Kwane, yiibbed kangkon yedmimaib kuu, ‘Nub awoya dohiriwen yaron yiri anuk doburuwen karen, nub awoyambed profesidan ku yiwe dukniwen kuu nub yoom daboknuuwa yindo karen.’ andimaib kui. ³¹ Kowe, yiibkareb yiibmeren dakmiib kuu anam kii! Yiib kuu profesidan kuman yenbandiwendan

yi awoya ari kui. ³² Kwana kowe, yiib awoya anuk yiri yi ambarakmi deme andowe awiniwen kuu awine dowan kerime!

³³ “Yiib kuu niin arud niin kii! Niindok ye meed arebdan kii! Komarewa kerenib Godbed yiib ben kumbaanban yamotbon yiri kiraraneen yaa kuu kombiri wananiib? ³⁴ Kedi, kwana kowe, ne kuu kwane God ye deme awinidan maa maa yedmaniina yiib yaa mananiib, yena kuu profesidan, yena kuu meeni kangdomdan, yena kuu God ye inamen kedmengkandidan kui. Kumban mananiib kuu yiibbed yena yenbandaniiwa duknaniib, yena kuu at ming ari nongkobaniwa yoworaniib, yena kuu nong yikyikiibbed yiib kurikuri ambib maa maayaombed wangkaniib, yena kuu taun maaya maaya kamenmo yare yenbandenmo yarebaniwa kirokmonaniib kamaniib kii. ³⁵ Kwana kowe, God ye yorokmodan yi umkan kuburoon ye dowad kuu dabab darewoob yiib ari kombaraneen. Abel ye umkan kuburoon kuyaambed mene Berekaiya ye mingki Sekaraiya yiibbed kurikuri boyambib darewoob dore dingkan nengkimaib ye bot wuubimbon dore wedkuyaa ayiwen ye umkan kuburoon, yi korem yiiwe dukniwen ye dabab kuu yiib kuu kandaniib. ³⁶ Kwani kowe, nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, dabab ke menebaneen kei, kibik doriibdan yi ari kombaraneen kii.

Yesu Yerusalem Yaa Mimyob Wandoon
(Lk 13:31-35)

³⁷ “Yerusalem, o Yerusalem, kub aom doriibdanbed profesidan yenib nongkobeni, Godbed yedmaana minimaibdan kwangkon

kub aom doriibdanbed kwane botbed be yaiwa duknimaib. Aron yemoon kuu ne dowaken kuu ayam mana awaanbed be yu buraab aom kangkukanabekoru dabunimaun kwamune areb, kub nimaya karuwa yaa be nedbe amuknande kamimain kumban yiib kuu dowakeniibban kerimaib. ³⁸ Kedi, Yerusalem, kub ambib kuu ambib dob keranuun. ³⁹ Kowe, nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne kuu ika wedmewaibban kwane wene yiibbed yedmaniib, ‘Ye kuu Yariman yaambed monoon kowe amun kerunok.’ andaniib yaron keraneen arimbed.” andoon.

24

*Yimin Wande Wananeen Yaa Dud
Kedmengkandi*

(Mk 13:1-23, Lk 21:5-11)

¹ Kwane, Yesu kuu kurikuri boyambib darewoob dia doreen kuu koronde yaro dore weneene, ye kedmengkandeendanbed ye yaa menenib, kurikuri boyambib darewoowiiwa, ambib dareb dareb dia dorone wenuun kuyiwa amun yenbenabiwen ye dowad korokbeniwen.

² Kumban Yesumbed yi yaa neman yedmendoon, “Boyambib darewoob darewoob korem ke doroneen kei wedmiiwoo? Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, bot mimo ma kwane dabokne yiri angkimbere ari angkimbere kamaibban, korem kuu bondanbed ben yiri kiradmaniib.” andoon.

³ Kwane, amaan Yesu kuu aangko Olif ari dibeene, ye kedmengkandeendanbed menenib yemyeb kaamobeniben, “Nub yaa

daande, komo aron arimbed ke dakmeeb kee kwananeen? Komo dud kedmengkaneenkob eb ika mananeewe okad yimin wandanuun yaron manandamuun kuu wedme nubkaadkeranuub?” andiwen.

⁴ Andiiwe, Yesumbed inande yedmendoon, “Kaadkerime. Karub yenambed yiib yaa birandok mananiib kowe kebendime. ⁵ Karub yemooon kuu naningko yaambed areb menebe dakmenib, ‘Ne kuu Godbed Kinoona Manaananman Keresu kei!’ andenib, nimakarub yemooon birandaniib kii. ⁶ Yiib wengambaraniwa diayiib ambab angkambed ana nangbenabiib kii ande kamaniib kii. Kumban yiib kuu kuyaa kuu binangke unaib. Kuku kwane kamenan wananeen, kumban yimin wandi yaron kuu kirod manaanban mogeed mananeen. ⁷ Ambibkin maa dore maa dore ana nangmaniiwa, gapman maa dore maa dore ana nangmaniiwa kamaniib kii. Kwane, ambibkin yena kumaom kuu animaniibban kere mungimo duknaniiwe, ambibkin yena kuu dowodki menebaneen. ⁸ Kwamaneen kumban, kuu no dana odibin andowe wemooon areb kamaneen.

⁹ “Kwamune keraneen ye aron aombed, yiib kuu ben karub yena yi dingki ari nongkobaniwa, yiib yena yaa kuu dabab kondaniiwe, yiib yena kuu yenib nongkobaniiwe kamaniib kii. Kwane, okad yiridan korem kuu yiib yaa arud darewoob wandaniib, amborom kuu yiib kuu ne yoman miniwen kowe. ¹⁰ Kowe, kuyaron aom kuu nimakarub ne yoman miniwendan yemooon kuu yi anam andi yaa kirobenib man ambodangoon man ambodangoon kamenib man

arud wandunoon man arud wandunoon kamena-baniib. ¹¹ Kwane, kuyaom kumbed dudanabidan menebenib, ‘Ne kuu profesiman kei.’ andenib, nimakarub yemooon birande ben kiwaan abdon ari nongkobaniib. ¹² Amob korem kiradmi ye in-amen kuu darewoob keraneen kowe, nimakarub yemooon kuu yi mimyob dowaken kuu koronde yurukmo kere kubune wananeen. ¹³ Kumban kane kanembed kwane yi anam ande awine do-baraniuwe wene yimin wandaneen kuu Godbed bobni yaa kuu burudande bindaneen. ¹⁴ Kwane, God ye weng amun kee okad yimin yimin yaa ben wenenib ambibkin koremdan yaa yikaadkeri dowad daandaniibkob yimin wandanuun.

¹⁵ “Kwana kowe, profesiman Daniel kurinbed wongkoon ye weng keyaa kaadkere meenime. Kwane wongkoon kuu, ‘Kuman ayi awene kara miin arewa kere korem monmari ye karub’ kuu kurikuri boyambib darewoob karadmo aom dobaraneena yiib wedmaniib kuu, ¹⁶ Yudea angka doriibdan kuu kirokmone wene aangko angka amboon aom winime. ¹⁷ Kanembed kwane ye ambib wid ari keroka, kombiri kawene ye ambiwoom komo yiribman dangoon kuu ika aomne biyiibban, kwane no amboon angka kombiri wonok. ¹⁸ Kanembed kwane ye mongkobon angka keroka, ye ika wene yuruk ebkad nandiyiibban kwane no kombiri wonok. ¹⁹ Kuyaron ari kuu nima oyoomiib enaya dana embeng embengiib kuu dabab darewoob kandaniib. ²⁰ Yiibbed kurikuri kamibko, kirokmone wini aron kuu yuruk aron arimbed keraan, o Sabat aron arimbed keraan.

Kuye dowad kurikuri kerime, ²¹ amborom kuu kuyaron ari kuu dabab darewoob menebanean kuu okad andowoon yirimbed mene kibikee ye dabab kuu burudande miin darewoob keraneen kowe. Kwamenan wananeen kwangkon kwana areb ibmo keraanban. ²² Kuyaron kuu Godbed dukmen kowoon, amborom kuu doboob keraneen kuu karub ambong ma dobaraanban kowe. Kumban yembed kinoondan yi dowad yaambbed aron kuu dukmen kowoon.

²³ “Kwane, kwamaneen yaron aombbed karub maambbed yiib yaa yedmendaneen, ‘Wedmime. Godbed Kinoona Monoonman Keresu kuu kekei.’ andaneen, o maambbed yedmaneen, ‘Yangka monoon kii.’ andaneen kuu, kuyaa anam andaib. ²⁴ Kwanaib amborom kuu Yesu areb kere dudenabidaniib dudi ye profesidaniib angkadere mananiib kowe. Kwane mananiib kuu dud korokbi darewoowiib yeka mamaa ye wedme binangki yeman ongmenabaniib. Yi kuu nimakarub yemoon birandaniiwe anam andaniib kumban, yi birandi Godbed kinoondan yaa kuu yiminban keraneen. ²⁵ Kedi, ne yiib yaa daandaan kui, ari komo kere wananeen kuu yiibkaadkeriwen kui.

*Yesu Ika Mananeen Yaron
(Mk 13:24-31)*

²⁶ “Kwana kowe, karub yenambbed yiib yaa yedmaniib, ‘Keresu kuu amboon angkambbed doboroon kii.’ andaniib kuu kuyaa wene wedmaib. Kwane, angkon ‘Ye kei, ambib niindem aom kii.’ andaniib kuu anam andaib. ²⁷ Kwamaib amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen

kuu imak areb yuraneen, ambid aombed angkarambed yure wene angkara keraneene korem wedmaniib kowe. ²⁸ Kuu kwamune kui, karub yi bob id kunaya dangoon kuu on kanakana kangkon kuyaa menebaniib areb keraneen, on kanakana wedmaniib kuu ‘O bob id angkeen kii.’ andaniib areb.

²⁹ “Dabab menebaneen ye yoman kuu,
‘Aron kuu kumun kerenu,
wood kuu yuraune nambaraunban.

Mindong kuu ambid arimbed kirobaniib.

Aromkonodan ambid aom doriib kuu ben kiringmenabaneen kii!’

³⁰ “Kwananeen ye yoman ari kuu Karub Ye Mingki mananeen ye dowad ambid arimbed dud korokbaneena, ambibkin koremdan kuu wedmekoriwa, ameng kirindaniib. Ameng kirindenib, Karub Ye Mingki kuu wiib arimbed aromkonoyiib nambiri darewoowiib mananeene wedmenaniib. ³¹ Ye engyus yaa yedmene kibi komki darewoowiib kamaneene, okad yimin yimin yaa wenebenib, ye kinoondan kuu ben ambid ari daane nedbaniib.

³² “Meenime, yedob at ye kuruwak weng id yaambekandime. Kwane, ye nondong kuu atbidkad areb kere, yawaak kerimaan kuu biid yeeb dembaane, kwani kowe andowe ire wini aron kuu dia keroon ande yibkaadkerimaib. ³³ Kwamune wedmaniiwe kara kwamune kamenabaneen kuu, kwani kowe aron kuu dia kereen kii ande yibka meenaniib. ³⁴ Nembed yuib yaa ke anam yedmendaan kei, nimakarub okad kiri keyedan kee

duknaibbanbed kwamune yedmaan kuu kama-
neen. ³⁵ Ambidiib okadiib kuu dowan keranuun
kumban, ne weng kuu dowan keraanban, aron
korem korem angkimbaraneen.

*Yesu Ika Mananeen Yaron Yaa Nekwe Meed-
mime*

(Lk 17:26-27, 12:41-46)

³⁶ “Kwananeen yaron kuu komo aron arimbed
kuu karub maa yekaadban. God ye engyusiib God
ye Mingkiyiib kangkon yikaadban, kumban Ambe
God yembedmo yekaad. ³⁷ Kwane, Karub Ye
Mingki ika mananeen yaron kuu Noa doboroon
yaron areb keranuun. ³⁸ Kwane ok derebe
yuknindo ye niindem aombed kuu nimakarub
kuu animana oka anenib awadmenib kamiwe,
Noa kuu motod aom awunoon. ³⁹ Komo keran-
dameen kuu yikaadban wene urokbed derebenu
yukne mene benwuneen. Karub Ye Mingki ika
mananeen yaron kuu kwamune arebmo kera-
neen. ⁴⁰ Kekamune, karub ayoob kuu mongkobon
angka dobaraniib kuu karub maamo nendekore
karub maa domonenaneen. ⁴¹ Nima ayoob wiit
yob beengke dobaraniib kuu wonong maamo
nendekore wonong maa domondaneen.

⁴² “Kwana kowe, kerekbere dobirime, am-
borom kuu yiib Yariman mananeen ye aron
kuu yiibkaadban kowe. ⁴³ Kumban kekee kaad-
kerime, kwamune yid bi ye karub kuu komo
aron yaambad menene ambib aande yid ban-
dameen kuu ambib yariman yekaadkeraneen
kuu, oonene korondaana yid karubbed awune
yid baanban. ⁴⁴ Kowe, yiib kwangkong nekwe
meedmiyiibbed dobirime, amborom kuu Karub

Ye Mingki kuu yiiibed ye mananeen ande meed-miib yaron arimbed manaanban.

⁴⁵ “Kedi, karub wengamberene meeni kangdom awini ye deme karub kuu, ye korokbed ‘Eb kuu ne demedan yaa ooneneb aron kerimamuko animaniib odiib bangkandimame.’ andoon ye karub kuu kane? ⁴⁶ Kwane, ye korokbed deme konekore wananeen kuu aman ika mene wedmaneene no kwane awinaneen kuu kuye karub kuu amun kerunaneen. ⁴⁷ Nembed yiiib yaa ke anam yed-mendaan kei, ye korokbed kankowaneena korok ye yiribman korem kuu kuye deme karubbed oonaneen.

⁴⁸ “Kumban deme karub kee karub arewa keraneen kuu, yekareb yedmaneen, ‘Ne korok wonoon kuu aron doboob keraneen.’ andekore ⁴⁹ yaro deme ibonmo karub yena kuu yenbandene ok arewa ane awarak yimaundan yi numun dabokne animan anembere ok arewayiib anembere kame dobaraneen. ⁵⁰ Kuye niindem aombed ye yariman kuu kwamune ika mananeen ye aron meedmokban yaron arimbed dangkaraneen. ⁵¹ Kwanekore, mene aye dabab miin darewoob konekore God yaa aadidmidan nongkobimbon yiri kan barandaneena amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamenabe dobaraniib kii.” andoon.

25

Nima Koyu Angko Angkoyiib Yi Kuruwak Weng

¹ Kwane, Yesumbed kuruwak weng kee yedmoon, “Kuyaron ari kuu Godbed korok kere ooni yeman mananuun keyareb kei. Nima

koyu angko angkoyiib kuu angkadkok benwenenib wonong awanandameenman wenganok winiwen. ² Nima angko angkoyiib kumbed angkoyiib kuu korobe meenindodan, angkoyiib yenamo kuu meeni kangdomdan. ³ Korobe meenindo ye nima kuu yi angkadkok be winiwen kumban angkadkok dini ye amoyok yenayiib be winindo. ⁴ Kumban meeni kangdom ye nima kuu angkadkokiib amoyok yenayiib be winiwen.

⁵ “Kwane, yi korem kuu angkadkok yuudkekorowa, monok ande meedmo dibonib unuk dangiwen, amborom kuu wonong awanandameen ye karub kuu kirod minindo keroon kowe. ⁶ Kwane, amnomnom yaambad karub maambad yaro dore baandoon, ‘Wonong awanandameen ye karub kuu ke meneen kei! Bunangka mene wenganime.’ andoon. ⁷ Kwane, nima angko angkoyiib kuu ibmo dembenib yi angkadkok nekwiwen.

⁸ “Kwane, korobe meenindo ye nima kuu wedmibka yi angkadkok kuu kumunderebandameen kowe, meeni kangdom ye nima yaa yedmiwen, ‘Nub angkadkok kuu kumunderebandameen kowe, yiib amoyok kuu nuwiib ma bangkandime.’ andiwen.

⁹ “Kumban meeni kangdom ye nima koyumbed inande yedmiwen, ‘Yiminbanaa, mondaubban, amborom kuu yiiwiib nuwiib kuu amoyok yiminban kerandameen kowe. Kwana kowe, yiibka amoyok berengkidan yaa wene berengkekorowa minime.’ andiwen.

¹⁰ “Andiwa, kwane korobe meenindo ye nima koyu kuu berengkok winiwen. Kumban, kuye nindem aombad wonong awanandameenman kuu

monoona meeni kangdom ye nima koyumbed wenganiwe, ibmo wene wonong orokbon ambiwoom aomniwen. Aomniwa, ambongko nanyaa kebenoon.

¹¹ “Kwane, yomanbed korobe meenindo ye nima koyu kuu miniwen. Mene ambongko yaa wangkanib baandiwen, ‘Yariman, yariman, ambongko nandewo awuderem.’ andiwen.

¹² “Kumban yarimanbed inandoon, ‘Dowan! Nembed yiyb yaa ke anam yedmendaan kei, yiyb kuu nekaadban.’” andoon.

¹³ Andekore, Yesumbed ye kedmengkandeedan yaa daandoon, “Kwana kowe, kerekbere doberembirime, amborom kuu Karub Ye Mingki mananeen ye aron kuu yiybkaadban kowe.” andoon.

*Deme Karub Ayoobmim Yi Kuruwak Weng
(Lk 19:11-27)*

¹⁴ Kwane, Yesu ika yedmoon, “Godbed korok kere ooni yeman kuu kamune areb kii. Karub maa kuu okad maa angka wanandamene ye deme karub yaa ‘Ne yiribman oonime.’ ande kondo. ¹⁵ Deme karub maa yaa od murubkob aningko talen* angkoyiyb bangkanene, maa yaa talen ayoob, maa yaa talen mimo kwane bangkandoon. Karub mimo mimo kuu yimbed komo komo deme ambangkimaib yimbed yikaad yaambled ye dowad kwane bangkandoon. Kwamunekore, okad maa angka wonoon.

* **25:15:** Od murubkob talen mimo silvaambled ongmiwen kuu 60,000 Kina areb, kumban talen goldbed ongmiwen kuu 1,500,000 Kina areb.

¹⁶ “Kowe, talen angkoyiib boon ye karub kuu erebnariyiibbanbed od benwene ambangkene od angkon ari talen angkoyiib ben daboknoon.

¹⁷ Kwane, talen ayoowiib ye karub kwamunemo kamene talen angkon ari ayoob ben daboknoon.

¹⁸ Kumban talen mimo nonoon ye karub kuu talen kanwene okad dem nidke kuri kowe mangke bi-knoon.

¹⁹ “Kwane, deme karub kee yi korok kuu aron doboob ambab wenokore ika monoon. Menene talen ku bangkande wonoon kuu od ari komoyiib biwen kuyaa darobe kimingke kaadkeranded kowe, baandoona benmenebiwen. ²⁰ Kowe, talen angkoyiib bangkanoon ye karub kuu mene yedmoon, ‘Yariman. Wedme, ebbed talen angkoyiib bangkawewen kuu benwene ambangkeni talen angkoyiib yena ari ben daboknaan kii.’ andoon.

²¹ “Andoona, ye yarimanbed yedmoon, ‘Korem amun anam ambangkewen, eb kuu korondiyiibban wengambere awini ye deme karub amun. Eb kuu yiribman yemoonban yaambad ne weng korondiyiibban wengambere awinewen kowe, yiribman yemoon kuu eb yaa kowaan kii, ebbed ooni yeman. Kwane, ne dobere kubimbon aom eb yoom ibonmo kube doberem.’ andoon.

²² “Kwanandoone, angkon talen ayoob bangkanoonman kuu yaro mene yedmoon, ‘Yariman. Wedme, ebbed talen ayoob bangkawewen kuu benwene ambangkeni ari talen ari ayoowiib ben daboknaan kii.’ andoon.

²³ “Andoona, ye yarimanbed yedmoon, ‘Korem amun anam ambangkewen, eb kuu korondiyiibban wengambere awini ye deme karub amun.

Eb kuu yiribman yemoonban yaambed ne weng korondiyiibban wengambere awinewen kowe, yiribman yemoon kuu eb yaa kowaan kii, ebbed ooni yeman. Kwane ne dobere kubimbon aom eb yoom ibonmo kube doberem.’ andoon.

²⁴ “Kwane, talen mimo nonoon ye karub kuu mene yedmoon, ‘Yariman. Eb kuu nekaad, eb kuu karub kamkono maa, mongkobon kuna yiri ebka kibinindo kumban animan baneebmo, kwane yiribman kuna ebmanban kumban kanwana- neeb, kwananeebmo angkeen. ²⁵ Kwana kowe, eb yaa konob uneni, eb talen kanwene okad nidke kuri kowe biknaan. Wedme, ebman kuu kei.’ andoon.

²⁶ “Kwanandoona, ye yarimanbed inande yed- moon, ‘Eb kuu inamen miin arewaman, eb kuu deme koronde ogoodmo dohiri ye deme karub kui! Eb ebkaad ne kuu kamkono karub, nembed kibinindo kumban baniinmo, nemanban kum- ban kandaniinmo angkeen kuye karub kuu anam, ne keiyoo? Dowan kii! ²⁷ Kwamune keraan karen, amun kuu od kuu kanweneneb beng aom kowewed bengbed od ariyiib man daboknud kan- mene keewewedka.’ andoon.

²⁸ “Andekore, yarimanbed deme karub maa yaa yedmoon, ‘Talen kuu ye yaa nande, karub maa talen angko angkoyiib kuyaa none. ²⁹ Kanembed ye yaa angkeen kuu ongme awinaneen kuu ari yemoon ye yaa bangkandaneene yiminmo kera- neen. Kumban kanembed ye yaa angkeen kuu awinindo keraneen kuu ye yaa korem kuu ba- neene dowan keraneen. ³⁰ Kwane, deme karub kubuniibbanman kee bunangka nenwene kumun

yiri amengiib durud yewed ye ningkambo kabangiib kamimbon yiri korarime.’ andoon.

Sibiyiib Naningkodiib Yi Kuruwak Weng

³¹ “Karub Ye Mingki kuu ye nambiri darewoowiib ye engyusiib kwane binmananeen kuu, ye king ye ooni ye dibirimbon arimbed nambiriyiib dibaraneen. ³² Ambibkin korem ye nimakarub korem kuu ye yaa ben menebaniuwe doraniib. Doraniuwe, yekareb andangkane yeka yeka kamaneen, sibi ooni ye karubbed sibi kuu andokbe yeka kere naningkod kuu yeka kere kamemmoon areb keraneen kii. ³³ Sibi kuu andokbe ben wiwi angka yurene, naningkod kuu ben an angka yurene kamaneen.

³⁴ “Kwane Kingbed nimakarub wiwi angka yuroondan yaa yedmaneen, ‘Minime, yiib korem kuu Godbed amun kerundoondan kii. Menenib, yiib Ambe God ye dana meed ye yumbon kuu kandime, yiib yumbon kui. Yiib yumbon kuu Godbed korok kere oonimbon kii, okad ongmoon yaron arimbed yiib dowad nekwoon kii.

³⁵ Kandime andaan amborom kuu, ne kuu mungi bobnaana animan kawewa anaan, ok moom bobnaana ok kawewen, ne norod manaana nenyaro eb ambiwoom nen awunewen, ³⁶ ne ebkadiibban keroona ebkad naweewa angkanaan, ne anikad wandaana oonewewen, ne wii ambiwoom dobaraana mene wedmewok menewen kamenabiwen, yiib kuu.’ ande daandaneen.

³⁷ “Kwane daandaneena, yorokmodan ye wiwi angka doriib kumbed King yaa inande yedmaniib, ‘Yariman, aron kuna arimbed mungi bobneebkob animan bangkabduwen, o ok moom bobneewa ok

kabduwen? ³⁸ Kwane, aron komo arimbed wedmuubkob norod meneebkob nendawuro nub ambiwoom angkuwen? Aron kunayambed ebkadiibban keroonkob ebkad bangkabduwen? ³⁹ Kwane, aron komo ari bob anikad wande angkimbiriyyiwa o wii aom dobiriyiwa kameebkob, mene wedmebdok munuwen?’ andaniib.

⁴⁰ “Kwane kaamobaniiwa, Kingbed yi yaa inande yedmaneen, ‘Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, mungi bobnidaniib ok moom bobnidaniib noroddaniib ebkadiibbandaniib anikaddaniib wiidaniib kuu ne damana kowe, yi yaa yiibbed komo komo ambangkiwen korem kuu yi yaamban ne yaa kamiwen kii.’ andaneen.

⁴¹ “Andekore, Kingbed ye an angka doriibdan yaa yedmendaneen, ‘Winime, yiib korem kuu Godbed arewa kerundoon kii. Keyaa koronde kumbaanban yamotbon yiri winime. Yiib yumbon kuu Godbed Seten yoom ye engyus ye yoman winiwen yoom yi dowad ongmene nekwoon.

⁴² Kwane, ne kuu mungi bobnaan kumban yiib kuu animan maawindo, ok moom bobnaan kumban yiib kuu ok maawiiwa anindo. ⁴³ Kwane, ne kuu norod manaan kumban ne nen yiib ambiwoom awunindo, ne ebkadiibban keroon kuu yiib ebkad maawiiwa derenindo, ne anikad wandaan kuu yiib kuu ma oonewindo, ne wii ambiwoom dobaraan kuu yiib ma mene wedmewok minindo kere kamiwen.’ andaneen.

⁴⁴ “Kwanandaneene, yi kwangkon inande yedmaniib, ‘Yariman, ku dakmeeb kuu aron kunaya arimbed wedmebduubkob mungi bobnewen, o ok moom bobnewen, o norod menewen, o ebkadiibban kerewen, o anikad

wandewen, o wii aom doberewen kuu nub mene awabdokban keruwen?’ andaniib.

⁴⁵ “Kwane, Yarimanbed inande yedmaneen, ‘Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib komarewa nimakarub kemaom kuu karub an-ingkoyiibban maa yaa awanindo kuu ne dowad kamindo keruwen kii.’ andaneen. ⁴⁶ Kowe, kwane yi korem kuu koronde wene durud yewed kandimbon yiri aron korem korem doberem-baraniwe, yorokmodan kuu wadkeri aron korem korem kandaniib kii.” andoon.

26

Yesu Ayi Yeman Ana Ambokariwen (Mk 14:1-2, Lk 22:1-2)

¹ Kwane, Yesu kuu ye weng korem kee daande dowan kerekore, ye kedmengkandeendan yaa yedmoon, ² “Yiib yiibkaad, Burudandoon ye orok ani yeman kuu aron ari ayoob keruun kii. Kuye aron arimbed Karub Ye Mingki kuu awine kankondaniiwa at ming arimbed bakumbed daraniiwa bobnaneen.” andoon.

³ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob Kaiyafas yambib kwaab aombed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib Yuudan yi aamkono yenayiib nedbenib, ⁴ Yesu komarewa kerenub yemyebmo awinenenub aye kowanuub andi ye ana ambokariwen. ⁵ Ana ambokarenib yedmiwen, “Orok aron arimbedban, amborom kuu nimakarubbed yirinde baande nub yaa korem monmaraniib kowe.” andiwen.

Wonong Maambed Yesu Yaa Baeb Amun Ye Ok Ambeneen

(Mk 14:3-9, Yn 12:1-8)

⁶ Kwane, Yesu awene kuu kambong Betani aom karub maa yaningko Saimon kaningki bobman ongmoon ye karub yambiwoom dibiib. ⁷ Arak ari dibo aniiwa, wonong maa baeb amun od darewoob ye ok botoro kawanmo aom kanmenenu, Yesu ye korok ari bunabe ambeneen.

⁸ Kwane, ye kedmengkandeendanbed komo kamuun kuu wedmekorib, kongendenib yedmiwen, “Komande od darewoob korarewen kii? ⁹ Kamune, baeb amun ye ok kee kanwene moone ari od darewoobbed kandekoreb kamboknondan yaa bangkandi yeman kumbed ai.” andiwen.

¹⁰ Kwane, yi weng kuu Yesumbed yekaadkeroon kowe yi yaa yedmendoon, “Yiib komande wonong keyaa yewed kondiwen? Yu kuu ne yaa miin amun kameen. ¹¹ Kamboknondan kuu aron korem yiib yoom doberembaraniib, kumban ne kuu yiib yoom aron korem doberembarainban. ¹² Baeb amun ye ok ne id yaa buneen ye dowad kuu, ne id kuu mangkaniib ye nekwi dowad kwaneen. ¹³ Nembed yiib yaa ke anam yedmen-daan kei, kwamune okad kunaya kunaya ne weng amun kee kedmengkandaniib kuu, yumbed ne yaa komo amun kameen ye wengiib yedmaniiwe nimakarub kuu meenaniib.” andoon.

Yudasbed Ambodangi Weng Ongmoon

(Mk 14:10-11, Lk 22:3-6)

¹⁴ Kwane, Yesu ye kedmengkandeendan wad ayoowiib kumaombed karub maa yaningko Yudas Iskeriot wenene God dore Yuudan dore

wedyiri dobiridan yi korok korok yaa wonoon.

¹⁵ Wenene kaamondoan, “Yiib komombed ne kawaniibkob, ne ambodange Yesu kan yiib dingki ari kowaniin?” andoon. Andoona, yi kwane silvaa od murubkob 30yiib koniwen.

¹⁶ Kuyaambed ari kuu Yudas yaro dore komarewa kereni, ambodangeni awine kan yi dingki ari kowaniin ande kiwaan kereknoon.

Burudandoon Ye Orok Aniwen

(Mk 14:12-25, Lk 22:7-13, 1Ko 11:23-25)

¹⁷ Kwane, flawa kabayingke obo kerindo ye orok aron ibduruk ari kuu ye kedmengkandeen-danbed Yesu yaa menenib kaamoniwen, “Eb dowaken kuu nub kuu kunayambed Burudandoon ye orok kuu nekwanuubkob ananeeb?” andiwen.

¹⁸ Kwanandiiwe, Yesumbed inande yedmoon, “Siti aom aomne karub maa durunenibka ye yaa yedmenime, ‘Nub kedmengkandeen korokbed yedmoon, “Ne aron Godbed kowoon kuu dia doreen. Ne kuu eb ambiwoombed Burudandoon orok ne kedmengkandiindan yoom dibere ananiin.” andoon kii.’ andime.” andoon.

¹⁹ Kwane, komo weng Yesumbed daandoon yaamo kwane kamenib Burudandoon ye orok kuu nekwiwen.

²⁰ Aron kwane mirikne wonoona, Yesu yoom ye karub wad ayoob yoom kuu ambiwoom nedbe iman ani arakbon arimbed dibiriwen. ²¹ Kwane, yi dibo animan aniib ye niindem aombed yedmoon, “Nembed yiib yaa ke anam yedmendaan kei, yiib kuyaom kuu karub maambed ne ambodanganeen.” andoon.

²² Andoona, yi kuu miin kubiyiibban kerenib, yi mimim korem kuu ye yaa kaamobiwen, “Yariman, anam kuu nemban dee?” ande kamiwen.

²³ Kwane, Yesumbed neman inandoon, “Karub ne yoom ye yoom sup aom meneki aom ibmo om kambere anuwen kuye karub kumbed ne ambodanganeen kii. ²⁴ Karub Ye Mingki ye dowad kuu God Ye Weng aombed komarewa kurinbed ye ari kwamunaneen ande wongkiwen kuu ye yaa kwane wananeen. Kumban kanembed ye yaa ambodanganeen kuu Godbed arewa kerunaneen kowe, anam kuu kuye karub kuu woonindo karen kumbed amun karen.” andoon.

²⁵ Kwanandoone, Yudas ambodanganeen ye karub kumbed yedmoon, “Kedmengkandi korok, anam kuu nemban dee?” andoon.

Andoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

Yesumbed Ye Yaa Meeni Ye Orok Ani Kiwaan Korokboon

(Mk 14:22-25, Lk 22:14-20, 1Ko 11:23-25)

²⁶ Kwamune, kwane animan aniib yaambed Yesu om* kande God yaa eso andekore, domokbene ye kedmengkandeendan yaa bangkandene yedmoon, “Be anime, kekee ne id kii.” andoon.

²⁷ Angkon kabus nande God yaa eso andekore nonde yedmoon, “Kumaombed ok anime, yiib korem. ²⁸ Kekee ne umkan, nimakarub yemoon yi ambarakmi are nonondandi ye dowad onduknameen. Ne umkan kuu Godbed ye karuwa nimaya yaa amob weng ongmi yeman. ²⁹ Nembed yiib yaa ke yedmendaan kei, ne angkon nongyob ok kee

* **26:26:** Gurik wengbed “bred” andoon.

ika anainban, kibik karimbed kee kwane wene aron maa ari Nambe ye oonimbon aombed yiiib yoom ibonmo dibere nongyob ok yeeb ananiin kii.” andoon.

³⁰ Kwane, yi kuu kurikuri yook wingkanekorib, yaro angkane wene aangko Olif ari winiwen.

*Pitambed Nekaadban Andaneen Ye Weng
(Mk 14:27-31, Lk 22:31-34, Yn 13:31-38)*

³¹ Kwane, Yesumbed ye kedmengkandeendan yaa daandoon, “Kibik amnoom kee, ne yaa komo kamaniib kuu yiiib wedmekoriwa ne yaa koronde kirokmonaniib kii, amborom kuu kurin God Ye Weng wongkoon kuu Godbed yedmoon keka-mune,

‘Nembed sibi oonoonman ayaniine,
ye sibi kuu kirokmonaniib.’ andoon.

³² “Kumban bobnaniin yirimbed ika dembaniin ye yoman kuu nedin Galeli angka arinambo wananiin.” andoon.

³³ Kwanandoona, Pitambed inande yedmoon, “Eb yaa komo keraneen ye dowad kuu karub korem kirokmonaniib kumban, ne kuu kwanainban.” andoon.

³⁴ Kwanandoone, Yesumbed inande yedmoon, “Nembed eb yaa ke anam yedmebdaan kei, kibik amnoom ayam komkindo ye niindem aombed eb kuu Yesu nekaadban ande dakme ayoobmimiib keraneeb.” andoon.

³⁵ Kumban Pitambed inande yedmoon, “Eb yoom ne yoom yenbandaniiwe yoworanuub kuu yimin, nembed eb yaa nekaadban andainban ii!” andoone, yi korem kuu kwanemo yedmiwen.

*Yesu Getsemani Angkambed Kurikuri Keroon
(Mk 14:32-42, Lk 22:39-46)*

³⁶ Kwane, Yesu yoom ye kedmengkandeendan yoom yaro dore mongkobon yaningko Getsemani angka wenenawe, yi yaa yedmoon, “Keyaa dibiribko nembedmo wene yangkambed kurikuri kera.” andoon.

³⁷ Kwane, ye yaro Pita yoom Sebedi ye meed ayoob Yems yoom Yoon yoom benwenene miin kubiyiibban kere dabab darewoob kandoon.

³⁸ Kwane, yembed yi yaa yedmendoon, “Ne niindem aom kuu dabab ware miin yiminban anam keroon kowe, bobnandamaan areb. Kwani kowe, ne yoom keyaa dobere kereknem.” andoon.

³⁹ Kwanandekore, yaro wene angkambed okad yiri bumangkene korok kankibine kurikuri kere yedmoon, “Nambe, komo komo kamandameeb kuu yobdoodiibban kowe, ne yaa durud yewed ye dabab ke monoon kee ebka kande. Kumban ne dowaken yaambadban, eb dowaken yaambad kerok.” andoon.

⁴⁰ Kwane, Yesu kuu ika menene wedmoonka ye kedmengkandeendan ayoobmim kuu unuk dangiwen kowe, yembed Pita yaa yedmoon, “Yiib kuu aron awa mimo kwane aromne kerekne dibaraibbankowoo? ⁴¹ Kwane, ambarakmi yaa kuu kombaraibban andi ye dowad kurikuri kamenib kerekbirime. Inamen aom kuu dowakeniib kumban id kuu aromnindeban keroon.” andoon.

⁴² Kwanandekore, angkon ika wene kurikuri kere ayoob keroon. Kurikuri kere yedmoon, “Nambe, ebbad meeneeb kuu durud yewed ye dabab ke monoon kee kandaniin kumbedmo

yimin ande meeneeb keroka, kwamunemo kerok, eb dowaken yaambedmo kerok.” andoon.

⁴³ Kwane, ika menene wedmoonka yi korem unukmo dangiwen, amborom kuu unukudbed dabab waroon kowe. ⁴⁴ Kowe kwane kuyaa domonde koronde wene kurikuri ayoobmim kerok wonoon. Wenene, anukbed kurikuri kameen kwana arebmo kurikuri keroon.

⁴⁵ Kwane dowan kerekore, mene wedmoonka yi kuu kwane unukmo dangiwen kowe yedmoon, “Yiib kuu ika dangenib yiidkaib dee? Wedmime, Karub Ye Mingki kuu ambodangenib awine ambarakmidan yi dingki ari kowi yaron muneen kii! ⁴⁶ Kowe, yaro deediribko wenem. Ne yaa ambodangoonman kuu ke monoon kei.” andoon.

Yesu Awineniwen

(Mk 14:43-50, Lk 22:47-53, Yn 18:1-12)

⁴⁷ Yesu kuu kwane dakmeene, wad ayoob ye karub maa Yudas kumbed mene yi doriib yaa dangkaroon. Kadaareb ye yoom meniib kuu kere-wangiib atdebokiib be miniwen. Yi kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoombed yedmiiwa, kwane miniwen. ⁴⁸ Yudas kuu korok korok domondo yaron arimbed, kadaareb yaa ambodange akme korokbi ye dowad yedmoon, “Kane yaa mandamuk kerunaniin kuu yiib kwane awine nenwinime.” andoon.

⁴⁹ Kwane miniiwe, erebnariyiibbanbed Yesu yaa wenene, “Kedmengkandi korok, amnoom amun!” andekore mandamuk kerunoon.

⁵⁰ Kwanoona, Yesumbed neman inandoon, “Angkodmi, eb komo kerande menewen kuu kwamune awine.” andoon.

Kwanandoona, kadaareb kuu Yesuyiib yaa mene darane awineniwen.

⁵¹ Kuyaambéd Yesu ye angkodmi maambéd yirene ye kerewang nande karub maa God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob ye deme karub maa narande burusare kenood dandoona komboroon.

⁵² Kwanoona, Yesumbed yangkodmi yaa yedmoon, “Eb kerewang kuu ikakman kud aom kambure nowe, amborom kuu kanembed kerewanga kumana anaya kumbed be nangbi doraniin andaneen kuu doraanban, kerewanga kumana anaya kumbed ayaniiwe bobnaneen. ⁵³ Nambe yaa baandaniina erebnarimban ye ana nangmi engyus platun wad ayoowiib yedmaneena neyiib yaa angkaderenib komo andaniin yaa kwananiib kuu yiibkaadbanoo? ⁵⁴ Kumban kee kwane weneen kuu komarewa kerene kurinbed God Ye Weng Karadmo yaa wongkiwen kuu anam kwamune kere wonod kumbed yimin, kiwaan maayi-ibban.” andoon.

⁵⁵ Andekore, Yesumbed kadaareb yaa yedmoon, “Ne kuu bondan yi korok dee? Komandiwed kerewangiib atdebokiib nekwane mene awinewok miniwen? Aron korem ne kuu wene kurikuri boyambib darewoob kuuk aom dibere kedmengkandimain kumban, yiib kuyaambéd awinewindo. ⁵⁶ Kumban kee kwane weneen kuu profesidanbed kuye dowad kurin God Ye Weng Karadmo wongkiwen kuu kwane anam id kere kwanoon kii.” andoon.

Kwane kuyaambed ye kedmengkandeendan kuu Yesu koronde kirokmone wenebiwen.

*Yesu Kuu Kangdod Darewoob Yaa Nenwiniwen
(Mk 14:53-65, Lk 22:66-71, Yn 18:12-13,19-24)*

⁵⁷ Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom Yuudan yi aamkono yena yoom kuu God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoob yaningko Kaiyafas yoom yambiwoom nedbe doriib. Kwane, Yesu awineniwendan kuu Kaiyafasyiib yaa nenwiniwen. ⁵⁸ Kumban Pita kuu Yesu ye yoman diamban anukbed menene Kaiyafas yambib kuuk aom awunoon. Awunekore, ambongko oonidan doriib yaa dibere Yesu komo kerandamiib kuyaa wedma anded.

⁵⁹ God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi korok korok yena yoom kuu kangdod Sanidirindan kowe, yi korem kuu Yesu ambarakmoon andi ye dudi weng benmenebiwe kangdod aombed wengamberenub aye kowanuub ande kamiwen. ⁶⁰ Kwane, karub yemoon dudi wengiib benmenebe dakmiwen. Kumban, yi weng kuu ibmo kerindo maa maa keriwen kowe, kangdoddan kuu Yesu yaa ukum konindeban keriwen.

Yi kwamiib aombed karub ayoob yaro dore korok korok yaa menenib ⁶¹ yedmiwen, “Karub keembed yedmoon kuu ‘Nembed God ye kurikuri boyambib darewoob kuu monmarekori angkon aron ayoobmimmu ika arume dowan keraniin kuu yimin.’ andoon kii.” andiwen.

⁶² Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed yaro dore Yesu yaa yedmoon, “Eb ma inandaabbankowoo?”

Kedi, weng ke benmenebiib kee eb yaamo erengangkaib kudi.” andoon. ⁶³ Kumban Yesu kuyaa maa inandundindo, iwari kerundoon.

Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed Yesu yaa yedmenoon, “Wad doreen ye God yaningko yaambbed eb yaa yedmaan kuu anammo inande. Eb kuu Godbed Kinoona Menewenman Keresu, God ye Mingki dee?” andoon.

⁶⁴ Kwanandoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebkareb ku yedmeeb kui. Kumban ne yiib korem yaa ke yedmaan kei, aron aman ari kuu yiib wedmaniiwa, Karub Ye Mingki, ne kuu Aromkono ye God ye dingki wiwi angkambbed diberekori, Ewen ari ye wiib arimbed mananiin.” andoon.

⁶⁵ Kwanandoona, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok darewoobbed miin kubiyiibban kere ye ebkad birinde yedmoon, “Ye kuu God yaningko monmaroon kuiyoo! Karub komo wedmoon ye weng maa kuu wengambaranuub dee? Dowan! Kedi, yekareb God yaningko monmaroona yiib wengambiriwen. ⁶⁶ Kowe, yiib kuu komarewa meeniib?” andoon.

Andoona, yimbed inandiwen, “Anam ambarakmoon kowe, aye kowi ye ukum kirobi kumbedmo yimin kii.” andiwen.

⁶⁷ Kwane, yimbed mene Yesu ye kiringkono ari kamok daadmenenib yi dingki nimingke ayiwen. Yenambbed yakdare ⁶⁸ daaniwen, “Keresu, nub yaa God yaromkono yaambbed daande yaa! Kanembbed enbandoon?” ande daaniwen.

*Pita Yesu Nekaadban Ande Kamoon
(Mk 14:66-72, Lk 22:54-62, Yn 18:15-18,25-27)*

⁶⁹ Kwane, Pita kuu korok yambib kuuk aom dibeena, deme wonong koyu maa menenu yedmeen, “Ee, eb kuu Yesu Galeliman kuyoom yari-maib kui.” andeen.

⁷⁰ Kumban Pitambed yi kuyaa dibiib yi ari-nambo ari inande aadikmoon, “Kub komo weng dakmeeb kuu nekaadban.” andoon. ⁷¹ Andekore, Pita koronde yaro dore kuuk ambongko yaa wonoon.

Kwane, kuyaa kwangkon wonong koyu maambed wedmenekoru, nimakarub ku doriib kuyaa daandeen, “Karub kee Yesu Nasaretman yoom yarimaib kii.” andeen.

⁷² Anduuna, Pita ambemondene aadikme yedmoon, “Karub nekaadban kii!” andoon.

⁷³ Kuyaom aron dukmenmo dobirindeb kerekorib, angkon karub yena kuyaa doriib kumbed yaro mene yedmiwen, “Anam aa, eb kuu yi yoom mimo kui, amborom kuu nub wedmuub eb weng dakmi kuu Galelidanbed dakmimaib areb kowe.” andiwen. ⁷⁴ Kwane, Pitambed yemeren weng arewa ye woonbi weng dakmekore, yi yaa amob weng areb kowoon, “Karub nekaadban kii.” andoon.

Kwane, erebnarimban ayam komkoon. ⁷⁵ Kwamunoona, Yesu ye weng kunduk dakmoon kuyaa kuu Pitambed ika meenoon. Yesu kwamune anukbed dakmoon kuu, “Ayam komkindo ye niindem aombed, eb kuu ne yaa ye kuu nekaadban andimo kame ayoobmimiib keraneeb.” andoon. Kowe kuyaambed, Pita kuu kuuk aom koronde bunangka angkanene wene ameng darewoob kamoon.

27

Yesu Kuu Pailetiib Yaa Nenwiniwen

¹ Amkimo kaimbed God dore Yuudan dore wedyiri dobiridaniib Yuudan yi aamkono yenayiib, kangdoddan korem kui, yi weng dakme kan mimo keriwen, Yesu kuu aye kowi yeman ande yedmiwen. ² Kwane, yimbed Yesu ye dingki nong yenbekorib nenwene Yuudan yi Gavana Romdanbed kowiwen yaningko Paillet ye dingki ari nenkowiwen.

Yudas Yeka Nong Borone Wandoon

³ Kwane, Yudas ambodangoonman kuu wedmoonka Yesu kuu aye kowi yeman ande kowiib kowe, ye kuu komande ambarakmaanka ande meeni darewoob keroon. Kwana kowe, wene silvaa od murubkob 30yiib kuu ika be wene God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom yaa kondoon. ⁴ Konde yedmoon, “Ambarakmaan, amborom kuu ambarakmindoman kuu ambodangaan kowe.” andoon.

Kwane, yimbed inande yedmeniwen, “Kuye dabab kuu nub yaamban, ebkamo kii.” andiwen.

⁵ Kwane, Yudasbed kurikuri boyambib kumaom od kirarundekore yaro wonoon. Ye yaro wene bunangka angkane yekareb ayarimbed nong borone wande bobnoon.

⁶ Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokbed od kuu bekorib yedmiwen, “Kekee kewod kowe, od kuu ika kanwene kurikuri boyambib darewoob ye od nongkobimbon aom kowi kuu amob.” andiwen. ⁷ Kowe, yimbed dakme weng mimo keriwen kuu “Od

kuu kandenub okad nunung be meneki awene ongmimaib ye okad moonekorub, nubkanmombandan angkambed mene bobnaniib kuu kanwene okad kuyaombed mangkimamaniib.” andiwen. ⁸ Kwanakob, kibikee bid okad kukuu umkan kubudoroon ye okad andimaib.

⁹ Kowe, profesiman Yeremaiyambed kurin dakmoon ye weng kuu ari anam id keroon. Kwane yedme wongkoon kuu, “Yi kuu ye kakman kwamune Yuudanbed ande kowiwen ye silvaa od murubkob 30yiib kumbed, be wenenib ¹⁰ okad nunung be meneki awene ongmimaib ye okad mooniwen kii. Godbed kwanime ye weng daawoon arebmo kamiwen kui.” ande wongkoon.

Paillet Ye Wengyundi Yesu Yaa

(Mk 15:1-15, Lk 23:1-3,18-25, Yn 18:28-19:16)

¹¹ Kwane, nenwiniwa Yesu kuu Paillet ye kiringkono ari doreena Pailletbed kaamonenoon, “Eb kuu Yuudan yi King dee?” andoon.

Andoona, Yesumbed inandoon, “Ee, ebka ku yedmeeb kui.” andoon.

¹² Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoombod kwane ambarakmoon kii andi ye weng Paillet yaa daaniwen kumban, Yesu ye kuyaa ma inandundindo. ¹³ Kwane, Pailletbed Yesu yaa kaamonenoon, “Dabab weng kee eb ari benmenebiib kee wengaawoo?” andoon.

¹⁴ Kumban Yesu ye inande ma yedmindo, weng embeng o darewoob ku benmenebiib kuyaa ma inandindo. Kowe, Paillet kuu binangki miin darewoob keroon.

¹⁵ Kuye aron kuu Gavanambed ma kwani-maan kuu Yuudan yi Burudandoon ye orok yaron arimbed nimakarub yemoon menebiwen yi dowaken yaambed wii karub mimo nen angka kowaana yeedere yaro winimaan. ¹⁶ Kwane kamiib yaron ari kuu karub maa ambarakmi arewa aningkoman yaningko Barabas kuu wii aom doreen. ¹⁷ Kwane, kadaareb kuu Paillet ye dia nedbe doriwe, kaamondo, “Yiib dowaken kuu kuna, kane nen bunangka kowaniin? Barabas dee, Yesu ye yaa Keresu andimaib dee?” andoon. ¹⁸ Kwanandoon amborom kuu ye yekaadkeron, korok korokbed Yesu yaa wungkanekoriwa ye dingki ari nenkowiwen kowe.

¹⁹ Kwane, Paillet kuu dibere wengyundandi yeman ye dibiri yeman ari kwane dibeene, ye wonongbed weng koweneen, “Ma ambarakmindo ye karub kuyaa kuu ma kamaab, amborom kuu ne kuu ye dowad amki kiyuum wedmekori dabab waroona yiminban keraan kowe.” andeen.

²⁰ Kumban God dore Yuudan dore wedyiri do- biridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom kuu kadaareb yaa yiib kekane daanime, Barabas kankondekoreb Yesu kuu bob- nok ayi yeman andime ye weng ande nangkandi- iwe, Paillet yaa kwanandiwen.

²¹ Kumban Pailletbed yi yaa kaamondo, “Karub ayoob kee, kane kuu yiib yaa kankondaniin?” andoon. Kwanandoone, inandiwen, “Barabas kui!” andiwen.

²² Kwanandiiwe, Pailletbed kaamondo, “Yesu, ye yaa Keresu andimaib kuyaa kuu komo ka-

maniin?” andoon. Andoone, yi koremmo inandiwen, “Nenwene at ming arimbed ayi yeman kii!” andiwen.

²³ Andiiwe, Pailletbed kaamondoona, “Komoyi-ibkob? Komo amob domokboonkob?” andoon.

Kwanandoona kumban, yimbed naawonmo komkiwen, “At ming arimbed ayi yeman kii!” ande komkiwen.

²⁴ Kwane, Paillet kuu wedmoonka komarewa kerene wengambere ye weng kan amun kere onginban areb keruuna andowe yirinde baande kamiib kowe, koronde ok yuunde ye dingki kuu yi kiringkono arimbed ogoon. Ogekore yedmoon, “Karub keye umkan kubudaraneen ye dabab kuu ne yaa manaanban, kukuu yiibka kii!” andoon.

²⁵ Kwanandoona, nimakarub korembed inandiwen, “Kwane, ye umkan ye dabab nub yaa menebok, nub ariyiib wene nub danaya ariyiib kwane daboknok!” andiwen.

²⁶ Kwanandiiwe, Pailletbed wengamberekore, Barabas kuu wii aombed nandoona yaro yi yaa wonoon. Kumban Pailletbed ana nangmidan yaa yedmoone, Yesu kuu nende nong yikyikiibbed anbandekoriwa nendune bakumbed at ming ari darok nenwiniwen.

*Ana Nangmidanbed Yesu Damangkaniwen
(Mk 15:16-20, Yn 19:1-16)*

²⁷ Kwane, Paillet ye ana nangmidanbed Yesu nendawuro Romdan yi boyambib darewoob yangingko Pretorium aom awunenib, boyambiwoom ana nangmidan korem yaa baandiiwe nedbiwen. ²⁸ Kwane nedbekoriwa, Yesu ye ebkad biangkekorib ebkad doboob dodmo king yebkad

areb kumbed kan inwaruniwen. ²⁹ Kwane, ye korok ari kuu nong yikyikiib kumbed bedme ongmekoriwa king ye korok ari dereni yeman areb dereniwen. Kwanekorib, yaro bingko kande king aromkono kuru areb dingki wiwi yaa koniwa kandoona, yimbed ye murubia arimbed bumangkane damangkane yedmeniwen, “Yuu-dan yi king oi, eb yaa kubebduub kii!” andiwen. ³⁰ Ye yaa kamok daadmenenib bingko awinoon kumbed kandenib korok ari wangke aye angkon wangke aye kamiwen. ³¹ Kwanekoriwa, ebkad doboob kuu biangkanib yebkadbed ika ben deebenekorib, nenyaro bakumbed at ming ari darok nenwiniwen.

*Yesu Kuu Bakumbed At Ming Ari Dariwen
(Mk 15:21-32, Lk 23:32-43, Yn 19:16-24)*

³² Yi kwane kiwaan yaa yaro weniib aombed karub maa siti Sairinman yaningko Saimon duruneniwen kowe, Yesumbed at ming kanweneen kuu Saimon yaa dedmone ebbed kanwene ande kan dangkoro keeniwa Saimonbed kanwonoon.

³³ Kwane menenib okad aningko Golgota yaa miniwen. (Aningko ye weng id kuu Nangkarakbon.) ³⁴ Kuyaambed Yesu yaa wain ok mung kookiib kankoniwen kumban, kan anakud kaamonekore korondo.

³⁵ Kwane, Yesu kuu nende at ming ari kowekorib, ye dingkiyiib yoniib kuu bakumbed dare dowan kere, kankoone kanmaniwen. Kwanekoriwa, Yesu yebkad kuu ana nangmidanbed nekwenib, bot yaa yi aningkoyiib wongkiwen kuu kiradme wenenib ebkad mimo karub mimombed kandimo kamiwen. ³⁶ Kwane, diberenib Yesu

yaa ooniwen. ³⁷ Ye korok kowoon ye at dungkun arimbed ambarakmoon andi ye weng wongkiwen kuu “YESU KEKEI, YUUDAN YI KING.” andiwen.

³⁸ Kuyaa kuu karub ayoob yid bidan kuu at ming ayoob ari darekoriwa, maa kankoone Yesu ye wiwi angka kanmaniib maa kankoone Yesu ye an angka kanmaniib kamiwen.

³⁹ Kwane, dangkoro dewene Yesu wedmene kamiibdan kuu damangki weng miin arewa dakmenabenib, korok waaburukme ⁴⁰ yedmiwen, “Ebbed kurikuri boyambib darewoob kuu monmarekoreb aron ayoobmimmo ika yenbeware dowan keraneeb kowe, ebkareb bobni yaa kuu burudande wadkere yaa! Eb kuu God ye Mingki keroka, at ming arimbed koronde kamene yaa!” ande kamiwen.

⁴¹ Kwane kamiwa, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi amob kedmengkandidan yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom kuu angkon ibmo kwamiib areb kumbed kwangkon Yesu yaa kwane damangkaniwen. ⁴² Kwane yedmeniwon, “Yembed nimakarub yena yaa kuu bobni yaambed ongmeendoon kumban, kibireb yeka yemeran kwani kuu yiminban kii! Ye kuu Israeldan yi King kii, ye kuu at ming arimbed kamonoko wedmekorub anam andem. ⁴³ Ye kuu Godbed oonewimaan andoon. Kowe God kuu ye yaa dowakeniib keroka, yembed mene nen kamonoko wadkerok, amborom kuu karub keembbed yedmoon, ‘Ne kuu God ye Mingki.’ andoon kowe.” andiwen.

⁴⁴ Kwane yid bidan at ming arimbed dari-wen kumbed korok korok ku kamiib areb kuu kwangkon kwane Yesu yaa damangkaniwen.

Yesu Bobnoon

(Mk 15:33-41, Lk 23:44-49, Yn 19:28-37)

⁴⁵ Kuyaambéd kwane aronkob keruune, kumunbed okad korem kuu kebenoon. Kebenoone kwane wene awas ayoobmim down kereen. ⁴⁶ 3 oklok yaa doruuna, Yesu kankoone baandoon, “*Eli, Eli, lama sabaktani?*” andoon ye weng id kuu “Ne God, ne God, komandewed ne domowewen?” andoon. ⁴⁷ Kwane, kuyaa doriibdan kuu wengamberekoriwa yedmiwen, “Ye kuu Elaidya yaa baandoon.” andiwen.

⁴⁸ Kwane, erebnarimban karub maa kumaom doriib kumbed kabaanmo wene ok awinimaan ye obkod kandene wain ok derewiib yiri kaanekore ayari yengbe kan ari konoon, ok anak anded.

⁴⁹ Kwanoona, karub yenambéd yedmiwen, “Kwane koronde domoneneewo nub wedmem, anam Elaidya kamenene awanenaneen dee?” andiwen.

⁵⁰ Kwane, Yesu angkon naawon komkanekore ye kingkin Awodki ye dingki ari kowe bobnoon.

⁵¹ Kwane kuyaambéd, kurikuri boyambib darewoob yambongko dem kebeni ye dabua nomkonombéd ongmíwen kuu arimbed wene yiri kuu birindoon. Kwane, dowodki mene okad kiringmuuna, bot dareb dareb baangke wuneen. ⁵² Kwane, bot bobkonombon kwangkon baangkanan wonoona God ye karadmodan kurin dukniwen yemoon kuu ongmooone wadkeriwen. ⁵³ Kwane, Yesu bobnoon yirimbed

nenkoone wadkeroon ye yoman kuu, yi kuu yi bobkonombon yiri koronde God ye siti Yerusalem aom winiwa nimakarub durunde durunde wedmende wedmende kamiwen.

⁵⁴ Kwane, Romdan yi ana nangmi korok yoom ye ana nangmidan yoom Yesu yaa oone doriibdan yoom wedmiwa, dowodkiyib komo kamoon koremiib kuu wedme une binangki miin darewoob kerekoriwa, “Ii anam, karub kekee God ye Mingki kii.” andiwen.

⁵⁵ Nima yemoon kwangkong kuyaa yaro wene ambab arebbed doro kerekniib. Yi kuu Galeli angkambed Yesu awanene ibmo ye yoom kwane miniwen. ⁵⁶ Yi kuyaom kuu Meri Magdalen yoom Meri Yemsa Yosesa yi ena yoom Sebedi ye meed yi ena yoom kwane miniwen.

Yesu Ye Id Kan Mangkiwen

(Mk 15:42-47, Lk 23:50-56, Yn 19:38-42)

⁵⁷ Kwane oobne wene miriknandamoona, karub kayabak maa Arimateaman yaningko Yosef, ye kuu anuk yiri Yesu ye karub keroon kumbed monoon. ⁵⁸ Menekore, Yesu ye id kanwene mangkanded kowe, Pailetiib yaa wenene kaamonoon. Kaamonoona, Pailitbed ye ana nangmidan yaa yedmoon, “Wenenib ye id kan kawene Yosef yaa konime.” andoon.

⁵⁹ Kwaniwe, Yosefbed Yesu ye id kuu kande dabua doboob kawanmo yeeb kumbed andedmoon. ⁶⁰ Kwane, kanwene Yosef yeka ye mangki yeman yeeb ye aangko yaa botdem nare berekmooon kumaom kowoona. Kwane, bot dabonmo darewoob kumbed bot dem ambongko

yaa kanboronmo wene kebene warekore koronde wonoon.

⁶¹ Bobkonombon dia kuu Meri Magdalen yoom Meri maa yoom kuu kwane dibiib.

Ana Nangmidanbed Yesu Ye Konombon Oone Dobiriwen

⁶² Kwane, awari kuu Sabat aron kowe, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Farisidan yoombod Pailetiib yaa winiwen.

⁶³ Wene yedmiwen, “Aamkono, nub meenuub kii, anam kuu Yesu kuu dudanabi ye karub, yembod ye wad doreen yaambod kekane dakmoon kuu ‘Ne kuu bobnaniin kumban aron ayoobmim ari kuu ika wadkere dembaniin.’ andoon kii.

⁶⁴ Kwana kowe, weng ke kabduub kee kanduneb ana nangmidan ben yureewo, yi kuu wene Yesu ye konombon oonime. Ooniiwo wene aron ayoobmim kuu dowan keruka. Kwanokban keranuub kuu ye kedmengkandeendanbed menenib Yesu ye id yid kande kanwenenib karub yaa ee Yesu kuu wadkere yaro wonoon ande birondaniib. Kwananiib ye birondi kuu anuk dakmen monoon ye birandi burudande miin arewa anam kera-neen.” andiwen.

⁶⁵ Kwanandiiwe, Pailitbed inandoon, “Kwana kowe, yiibbed ne ana nangmidan yena benwene Yesu ye konombon yaa yuriiwo dobere oonime. Yid kandaib ande yiibbed meeniwen korem kuu kwamune awinime.” andoon.

⁶⁶ Kwanandoone, yimbed wene Yesu ye bobkonombon botdem ambongko ari kebeniwen ye bot kuu ma nandaan andi dowad karangmekorib, bobkonombon oone dobiri ye ana nangmidaniib ben yuriiwa dobere ooniwen.

28

Yesu Bobnoon Yirimbed Ika Demboon (*Mk 16:1-8, Lk 24:1-11, Yn 20:1-8*)

¹ Kwane, Sabat aron dowan keruuna awari amkimo wiibwari arimingku andowe aron Sande munuune, Meri Magdalen yoom Meri mamaa yoom yi ayooob dabokne Yesu ye bobkonombon wedmok winiwen.

² Kwane, bobkonombon kuyaambed kudmeni-ibban kumbed dowodki kenambun monoon, amborom kuu God ye engyu maa Ewen arimbed kamenene wene bot darewoob ambongko kebeniwen kuu kanboronmo angkanekore kwari dibeen kowe. ³ Ku dibeenman kuu wedmeni kuu nambirimo, imak areb, kwane yebkad kuu kukdangkayokmo. ⁴ Kwane, Yesu ye konombon oone doriib ye ana nangmidan kuu wedmenib une binangki miin darewoob kere kiringmenabenib bobnemoon areb keriwen.

⁵ Kwane, engyumbed nima yaa yedmoon, “Yiib kwane unaib. Ne kuu nekaad, yiib kuu Yesu ande onmenmo meniib, ye at ming ari bakumbed dariwen kwandiwed. ⁶ Ye kuu keyaomban, demboon kii. Yekareb dakmoon arebmo keroon kui. Kowe yiibka menenib, ye kanmene kowiwa angkimboroon yaa wedmime, dowan kii! ⁷ Kowe, yiib kirodmo wenenib ye kedmengkandeendan yaa daandime, ‘Ye bobnoon yirimbed dembekore, yaro dore yedinmo Galeli angka weneen kii. Kwangkambed Yesu kuu wengane wedmaniib kii.’ andime. Kedi, weng kuu ku daandaan kui.” andoon.

⁸ Kwanandoon kowe, nima kuu uniyiib kumban kubi darewoobbed kuyaa koronde kibindare

wenenib, ye kedmengkandeendan yaa daandok winiwen. ⁹ Yi kwane wedya weniib yaambéd Yesumbed kudmeniibban wengande yedmoon, “Amkim amun.” andoon. Andoone, yi kuu dia mene bumangkane ye yon kong yiri awingkenib ye yaningko kankooniwen.

¹⁰ Kwane, Yesumbed yi yaa yedmoon, “Yiib unaib. Winime, wenenib ne damana yaa dakmibko wengambere Galeli angka winime, ne kuu kwangkambéd yi wedmewe wengawaniib kii.” andoon.

Yesu Ye Bobkonombon Oone Dobiriwendan Yi Weng

¹¹ Kwane, nima kuu mogeed wedya winiwe, ana nangmidan Yesu ye bobkonombon oone doriib yena kuu siti aom aommenib, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korokiib yaa wenenib, yi oone doriwa komarewa keroon ye weng korem kwane daandiwen.

¹² Kwane, God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan yi korok korok yoom Yuudan yi aamkono aamkono yoom nedbekoriwa, dakme inamen mimo keriwén. Kwana kowe, od darewoob ana nangmidan yaa kondenib ¹³ yedmiwen, “Kekane dakmime, ‘Nub kuu unuk danguwena Yesu ye id kuu ye kedmengkandeendanbed mene yid kanyaro dore winiwen.’ ande dakmime. ¹⁴ Kowe kwane bobkonombon angkambéd komo keroon ye wengbed wene Gavana Pailét ye kerendem aom awunaneena wengambaraneen kuu nubbed nangkananuuwe yiib yaa dabab manaana kandaibban.” andiwen. ¹⁵ Kowe, kwane ana

nangmidan kuu od kandekoriwa, komo weng daande kondiwen kuu kwamunemo kamiwen. Kwane, dudi weng ongmiwen kee kwane Yuudan kumaom dande yareen, mene kibikee.

Yesu Ye Weng Amun Kanwene Kedmengkandime

¹⁶ Kwane, ye kedmengkandeendan 11iib kuu Galeli angka wene aangko maa Yesumbed kwari minime andoon ari winiwen. ¹⁷ Kwane, kuyaambed wedmenekorib ye aningko kankooniwen, kumban karub yena kuu karekmiwen.

¹⁸ Kwane, Yesu yi dia menene daandoon, “Ewen ariyiib okad yiriyiib ye ooni ye aromkono korem kuu ne yaamo kawoon. ¹⁹ Kwana kowe, ambibkin korem yaa wenenib, ne nimaya karuwa kerime andi dowad ne weng kedmengkandime. Awodki God yaningkoyiib Dana Mingki Yesu yaningkoyiib Kingkin Karadmo yaningkoyiib yaambed baptais kerundime. ²⁰ Kwane, nembed yiib yaa kwamime ye weng komo komo kedmengkande kondaan ye weng korem kuu yi yaa awinime ande kedmengkandime. Kedi, anam anam kuu ne kuu aron korem yiib kuu domondainban kwane doberembaraniinkob, kwane wene okad miin yimin wandanuun kii.” andoon.

**Genesis, Psalms, and The New Testament in the
Yongkom Language (also called the Yonggom
language) of Papua New Guinea**

Copyright ©

Language: Yongkom

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

b3f9b0a2-8cdb-5470-8e3c-8250231eee99